szolgálat

EZ NAGY SZENTSÉG VALÓBAN

A tartalomból:

A keresztény élet forrása és csúcsa
Krisztus jelenléte az Oltáriszentségben
Örök szemtől szemben
A szentáldozás
Az egység szentsége

non ministrari, sed ministrare

szolgálat

52. szám 1981 Karácsony

TARTALOM

„Ez nagy szentség valóban" 3

TANULMÁNYOK

Csőgl János: Az eukarisztia a keresztény élet forrása és csúcsa 5
Weissmahr Béla: Jézus Krisztus jelenléte az Oltáriszentségben 10
Szigeti Miklós: Örök szemtől szemben 19
Varga Pál: Gondolatok a szentáldozásról – ma 24
Michel Sales: Az egység szentsége 30
Löffler Mária: Krisztus minden gyermeket vár 36
Sántha Máté: Hernández doktor, a felelősség embere 42

AZ EGYHÁZ SZAVA

II. János Pál pápa harmadik enciklikája (R.) 50
A Szentatya üzenete a lourdes-i eukarisztikus kongresszusra 54
Mi is veletek akarunk játszani (Svájci püspökök) 58
Egyházatyák az Oltáriszentségről 61

ESZMÉK ÉS ESEMÉNYEK

A lourdes-i eukarisztikus kongresszus (R.) 64
Szeplőtelen fogantatás ünnepére (Hans Urs von Balthasar) 66
A Szent Erzsébet-jubileum külföldön (S. M.) 69
Pluralizmus vagy megoszlás az egyházban? (Johann Weber) 71
A kenyérszaporítás a pusztában (Farkasfalvy Dénes) 74
Együtt a bárkában (S. M.) 77

A tabernákulum előtt (Alexia) 79
Levelek a misszióból 80
Papi jubileumok 85

KÖNYVSZEMLE

L'Eucharistie. Gyűjtőkötet (R.) 86
Mezey László: Athleta Patriae (Bogyay T.) 86
Bánk József: Jézus közelében (Kerny G.) 87
Cserháti József: Találkozás Istennel II-III. (R.) 88
Gyökössy Endre két könyve (S. M.) 89
Puskely Mária két új könyve (Öry M. – R.) 90
Eukarisztia (Kerny G.) 92
Szabó Ferenc: Karl Rahner (Békési I.) 93

HALOTTAINK 94

Msgr. Gere Vince (Hálás tanítványa) 95
Willesits Ferenc (Öry M.) 96
Havas Zoltán Ferenc (Gyónógyermeke) 98
Dr. Géczy János (Kamarás József) 99
P. Horváth Mihály SJ (Confrater) 99
Dr. Botár Csaba piarista (Confrater) 101
Dr. Halász József piarista (Confratres) 101
Bocsa János (Confratres) 102
Bokros Sándor (Családi beszámolók alapján) 103

Szolgálat (Dienst), spirituelle Quartalschrift, Klerusblatt. — Mit Druckerlaubnis des Bischöflichen Ordinariats, Eisenstadt. — Eigentümer, Herausgeber und Verleger: Trägerverein U. C. H., A-9020 Klagenfurt, Kaufmanngasse 2. — Für den Inhalt verantwortlich: Dr. Emmerich Rácz, A-7000 Eisenstadt, Reichlgasse 5 a. — Levelezési cím: Szolgálat, A-9800 Spittal/Drau, Kapellengasse 15. — Druck: Eisenstädter Graphische GmbH, A-7000 Eisenstadt, J. Haydngasse 10, Österreich.

„EZ NAGY SZENTSÉG VALÓBAN"

Amikor a II. vatikáni zsinat a szentmiseáldozatot nagy erővel keresztény életünk központjába állította, egyáltalán nem volt szándékában ezzel háttérbe szorítani az Oltáriszentség, a köztünk élő Úr Jézus misén kívüli tiszteletét. Ellenkezőleg: az egyházi tanítóhivatal megnyilvánulásai nagyon is helyeslik és figyelmünkbe ajánlják ezt, mint ami természetszerűleg folyik a szentmiséből. Az állandó jelenlét is a szentmiséből születik: az imádandó szentség a szentségi áldozatból. Így a szentségimádáson sem fogunk megfeledkezni az imádás és hódolat mellett a hálaadásról Jézus mérhetetlen odaadó szeretetéért, amellyel önmagát áldozta a kereszten. A magányos imádkozó is legyen tudatában, hogy az imádkozó világnak és egyháznak tagja. — Amikor pedig a szentmisében szentáldozáshoz járulunk, a legbensőbben egyesülünk Krisztussal, hogy természetfölötti életünk táplálékává váljék. Elsősorban ennek a két szempontnak szenteltük mostani füzetünket. Jó alkalmat adott rá az idei lourdes-i jubiláris eukarisztikus kongresszus.

„Mivel szerette övéit, határtalanul szerette őket..." (IV. kánon) Az Oltáriszentség a megtestesült Isten végső, legmerészebb, mondhatni provokatív kísérlete arra, hogy határtalan szeretetét az aprócska ember önkéntes szeretete viszonozza. Hogy egészen közel, mindenkinél közelebb kerüljön hozzánk. Hogy a maga képére és hasonlatosságára alakítson.

Mérhetetlenül nagy és nagyon igényes Titok ez. Éppen ezért félő, hogy valamiképpen kibújunk a komolyan vétele alól. Vagy úgy, hogy megszokottá, rutinná válik (ez elsősorban a papokat fenyegeti, de sokszor a napi áldozókat is), vagy úgy, hogy „ájtatossági gyakorlattá", át nem élt szép formulák recitálásává válik tisztelete, vagy úgy, hogy janzenista szigorral csak távolról nézzük, nem lépünk közvetlen viszonyba vele. A fiatalok meg mintha fordított veszélyben forognának. Ők elsősorban az Ember Fiát látják Jézusban, örömmel járulnak lakomájához, — de mintha sokszor nem tudnának igazán elcsendesedni előtte, és közeledésüket nem mindig kísérné igazán mélyreható megtérés.

Valamennyiünknek legnagyobb baja pedig az, hogy nem tudjuk eléggé összekapcsolni hétköznapjainkat a templomban töltött ünnepi percekkel. A szentmise, az Úr jelenléte, a szentáldozásban való egyesülés nem élteti vérkeringés módjára gondolatainkat, tetteinket, egész valónkat.

Ebben szeretne elsősorban segíteni kis füzetünk.

Csőgl János *a zsinati okmányokra támaszkodva átfogóan jellemzi az Eukarisztia központi szerepét.* Weissmahr Béla *bölcseleti alapú eszmefuttatása a valóságos jelenlét módjáról nem könnyű olvasmány, de megéri a fáradságot.* Szigeti Miklós *a ma is oly korszerű szent, Kis Teréz példáján mutatja be a szentségimádás széles skáláját, szemlélődéstől engesztelésig, hálálkodástól kérésig, de mindig közvetlenül és személyesen. (Ugyanezt céloznák „A tabernákulum előtt" c. kis „beszélgetéseink" is az utóbbi számokban.)* Varga Pál *bécsi plébános a szentáldozással kapcsolatos lelkipásztori gondolataiból és tapasztalataiból ad ízelítőt, próbálva megvilágítani a fejlődés pozitív oldalait. Ugyancsak a szentáldozásról szól* Michel Sales *cikke, amely az Eukarisztia egyik legfontosabb oldalára mutat rá: az egység szentsége, széthúzó szíveink gyógyító orvossága.* Löffler Mária *a fogyatékosok évében gyakorlati tanácsokat ad szülőknek, hitoktatóknak: hogyan vigyék a testileg vagy szellemileg károsodott gyermekeket a kiengesztelődés szentségéhez és Krisztus asztalához. Végül* Sántha Máté *José Gregorio Hernández venezuelai orvos példáján mutatja be az Oltáriszentségből élő, Isten keresését és szeretetét komolyan vevő világi hívő életét.*

A fölvetett gondolatok többi rovatunkban is tovább csengenek. Megtalálja ezenkívül az olvasó a Szentatya új enciklikájának rövid ismertetését, egy kis megemlékezést a Szent Erzsébet-jubileumról, valamint a karácsony alkalmából a svájci püspököknek a gyermekekhez szóló körlevelét.

Karácsony és Eukarisztia: ugyanannak a Szeretetnek kezdeti és végső foka. A szeretet isteni logikája vette rá a Fiút, hogy testet öltve eljöjjön közénk; ugyanez a logika sürgeti, hogy állandóan köztünk maradjon. Kicsinnyé vált, olyan kicsinnyé, ami csak a Legnagyobbtól telik. „Aki elfogadja a kicsinnyé vált Ige botrányát, részesül majd a kozmikus Ige egyetemes dicsőségében" (C. M. Martini).

Egy névtelen imádkozó írja: „Engedjük élni Őt magunkban, aki nemcsak az Igazság, Jóság, Szentség, hanem maga a Szépség is! Akkor majd tetteinkből és műveinkből, rendezésük harmóniájából — átadottságukból — olyan világ fejlődik, amely ugyanúgy, mint a természet, már puszta jelenlétével is Istenhez vezet."

Kérés olvasóinkhoz: A szerkesztőség szeretné összegyűjteni Marosi Atya még föllelhető leveleit. Ha valakinek van ilyen a birtokában, hálásan fogadnánk a „Szolgálat" címére. Lemásolás után szívesen vissza is küldjük.

TANULMÁNYOK

Csőgl János

AZ EUKARISZTIA A KERESZTÉNY ÉLET FORRÁSA ÉS CSÚCSA

Nincs keresztény élet szentségek nélkül. Mert „senki sem tud önmagától és önerejéből megszabadulni a bűntől, és önmaga fölé sem emelkedhetik senki; mindenki rászorul Krisztusra, mint életrekeltőre" (Lumen gentium, 8). Mennyei Atyánk nem pusztán becsületes emberi életre hívott meg bennünket, hanem természetfölöttire. Ő ugyanis végkifejletként a maga szentháromsági életközösségének boldogságában óhajt részeltetni valamennyiünket, ám ennek elérésére és élvezésére nemcsak a bűnös képtelen, hanem az is, aki nem több, mint egyszerűen csak ember. Isten világába csak az léphet be, abban csak az érezheti magát otthon, aki létminőségében és életvezetésében isteni fokon áll. Ez az a követelmény, amelyre emberi erőink képtelenek. Csak akkor tudunk isteni minőségű életet élni, ha az Istenember magába olt, ha ő él bennünk, és az ő isteni életereje áraszt el minket. Ennek a Krisztusba oltásnak és a szent életre való képesítésnek eszközei a szentségek — amelyek nemcsak látható jelek, hanem vágyszentségek is lehetnek.

A szentségek sorában egészen különleges helyet foglal el az eukarisztia. „A szent eukarisztiával kapcsolatban áll és reá irányul a többi szentség, valamint minden más . . ." (Presbyterorum ordinis, 5). „A liturgia az a csúcs, amelyre az egyház tevékenysége irányul . . . Az apostoli munka azt célozza, hogy Isten gyermekei egybegyűljenek, részt vegyenek az áldozatban, és az Úr vacsoráját vegyék" (Sacrosanctum Concilium, 10).

Az eukarisztia ünneplése a keresztény élet csúcscselekedete. Ezt akkor értjük meg legkönnyebben, ha észrevesszük, hogy a többi hat szentségben alapvetően passzív a hivő: általuk Krisztus érint bennünket, Isten világába emel, szent életerővel tölt el, mi csak elfogadjuk ezt az isteni hozzánk lehajlást. Ezzel szemben a szentmise minden hivő részéről aktív szentségi cselekedet; benne felelünk Istennek. Méltó feleletre a többi szentség, valamint a nyomukban fakadó krisztusi élet tesz képessé és alkalmassá, de maga a felelet az eukarisztikus liturgia.

Az emberiség valóban és elégségesen méltó felelete az Atya irgalmas szeretetére csak egyetlen valami lehet: a húsvét titkában a csúcsra érkező egész krisztusi életmű. Nekünk, az egyháznak és benne minden egyes személynek ezt kell felelnie Istenének: Krisztust. Erre ad lehetőséget az átváltoztatás és a szentáldozás.

Az átváltoztatásban, amelyet a misező pap az egész szent nép nevében hoz létre, Krisztust mondjuk ki és az ő egész áldozati életét, mégpedig nemcsak szóval, hanem titokzatos, szentségi cselekedettel, jelenné téve ezt az egyedül szent életet.

A szent kenyér és bor ugyanis nem egyszerűen a Jézus „most", nemcsak a Megdicsőült, ahogyan most él. Az átváltoztatás hitünk szerint átlényegítés: az Úr lényegvalósága jelenik meg, az, ami Jézust Jézussá teszi. Ebben pedig benne van az ő teljes, minden mozzanatában az Atyának adott élete. Így a konszekrációban Krisztus egész áldozati élete a mi Igenünk.

A híveknek „meg kell tanulniok a szeplőtelen áldozati adományt nemcsak a pap keze által, hanem vele együttesen is felajánlani". A zsinati konstitúciónak ez a mondata az átváltoztatásra vonatkozik. Lélekben erre gondolva kell egyesülnie minden jelenlévőnek a konszekráló pappal. Az úrfelmutatáskor pedig nemcsak imádó, hanem Krisztust az Atyának ajánló szívvel kell feltekintenünk a kenyér és bor színében rejtező Úrra.

De a konstitúció még valamit lelkünkre köt: meg kell tanulnunk a misében „önmagunkat is áldozatul hozni" (Sacrosanctum Concilium, 48). Ez már a szentmise második főmozzanata. Az átváltoztatás az első, benne Jézust adjuk az Atyának, egyesülve a keresztáldozattal, megújítva, jelenné téve azt. De Megváltónk áldozatába önmagunkat is bele kell adnunk. Ez valósul meg a szentáldozásban, amely magyar elnevezése szerint áldozati tett. Általa a magunk Istennek ajándékozott életét beleasszimiláljuk Jézus önátadásába, az ő Istennél egyedül elfogadható életébe. Erre az asszimilálásra utal a latin elnevezés, a kommúnió, az egyesülés, a közösségbe kerülés.

Életünk beteljesedése, a mennybe jutás lényegileg elfogadásunk. De csak az fogadható el, aki adja magát. Viszont Istennek úgy adni magát, hogy Atyánk teljes értelemben, tehát a maga szentháromsági életközösségébe befogadja, egyedül az tudja, aki maga is Isten. Istennel ugyanis bensőséges életközösségben csak Isten lehet, így az emberek közül egyedül Krisztus. Az eukarisztia vétele teszi lehetővé, hogy nekünk is helyünk legyen a Szentháromság belső életében. Csak Jézussal ilyen titokzatos módon egyesülve ölelhet magához bennünket az Atya, Fiával egyként, a Szentlélekben.

Ezért mondjuk, hogy a szent kenyér és bor vétele üdvösségünk záloga, a menny előlegezése. „A földi liturgiában a mennyeinek előízét élvezzük, és annak a liturgiának lehetünk részesei, amelyet a szent városban, az égi Jeruzsálemben ünnepelnek. Oda tart zarándokútunk, ott ül Krisztus az Isten jobbján... Várjuk az Üdvözítőt, amíg maga meg nem jelenik, és vele együtt mi is meg nem jelenünk dicsőségében" (Sacrosanctum Concilium, 8). „Az Úr a reménység zálogának és úti eledelnek hagyta övéire szentségét" (Gaudium et spes, 38).

Az eukarisztia, mint keresztény aktivitásunk csúcsa, egyben az egyház egységének jele és valósítója is. Ahhoz, hogy Jézust szentségileg kimondjuk, mint

áldozati Igent az Atyának, egybe kell gyűlnünk, hiszen nem minden keresztény, csak a népet egybehívó pap tudja hatékonyan kimondani – az egész közösség nevében – a keresztáldozatot és az Úr egész életművét „most"-tá tevő igét. A szentáldozásban pedig egyetlen „helyre", Krisztusba helyezzük valamennyien önmagunkat és egész életünket. „Akik Krisztus testével táplálkoznak, kézzelfogható módon mutatják meg az Isten népének egységét, amelyet ez a magasztos szentség jól jelez és csodálatosan meg is teremt" (Lumen gentium, 11). Semmi más olyan tökéletes egységbe nem kovácsolhatja az egyházat e földi létben, mint a szentáldozás, hiszen bár más-más ostyát veszünk magunkhoz, bennük mégis numerice egyetlen eggyel, Jézussal asszimilálódunk. „Így kell a hivőknek Krisztus, a közvetítő által egyre tökéletesebb egységre eljutniok Istennel és egymással, hogy végül Isten legyen mindenben a minden" (Sacrosanctum Concilium, 48). A szentmise egyesít a mennyei szent karokkal is, hiszen a szentek már egészen egyek az Úrral. „A földi liturgiában tiszteljük a szentek emlékét abban a reményben, hogy némi részünk és közösségünk lesz velük" (uo. 8).

Az eukarisztia azonban nemcsak csúcs, hanem forrás is hivő életünkben. Mégpedig kétféle módon. Először úgy, hogy növeli bennünk a szentté tevő kegyelmet, az isteni minőségű életvezetésre alkalmassá tevő belső képességet. „Az eukarisztiából mint forrásból árad belénk a kegyelem, az emberek megszentelése" (Sacrosanctum Concilium, 10). Minél többször és minél odaadóbban veszünk részt az eukarisztikus lakomában, annál teljesebben elárad bennünk a többi szentségben elnyert természetfeletti életerő. Mi magunk is egyre szentebbé válunk, alkalmasabbá a mind tökéletesebb életre, így méltóbbá a nagyobb részesedésre Isten sajátos boldogságából.

Ugyanakkor a segítő kegyelmek áradásának is forrása a szentmise, a szentáldozás. Ahhoz is isteni közbenyúlásra van szükségünk ugyanis, hogy a természetfeletti életerő átáramoljék, és így meg is nyilvánuljon magatartásunkban, cselekedeteinkben. A szentté tevő kegyelem csak a segítő kegyelmek révén tudja áthatni mindennapi életünket. Ez a természetfeletti támogatás válik hatékonyabbá az eukarisztia révén. „Senki sem tud önmagától és önerejéből megszabadulni gyengeségeitől, gyámoltalanságától vagy rabságából, mindenki rászorul Krisztusra" (Ad gentes, 8), aki segítségét elsősorban az oltáriszentség nyújtásában ajánlja fel övéinek.

Az eukarisztiát Urunk elsősorban azért rendelte, hogy istengyermeki életünk legmagasabb rendű aktivitásának eszköze legyen, továbbá hogy mint szent forrás, erre a csúcscselekedetre mindennél jobban felkészítsen. Mindamellett nem szabad felednünk, hogy az eukarisztia megmaradó szentség, nem úgy, mint a többi. Azok csak a kiszolgáltatás pillanatában szentségek, a továbbiakban már csak hatásuk marad meg. Az átváltoztatott kenyér viszont továbbra is Krisztus teste marad, az Istenember különleges jelenlétének szimbóluma és megvalósítója. Ezért nevezzük imádandó szentségnek.

A trienti zsinat utáni időkben egyházunk kissé egyoldalúan helyezte előtérbe a szentségimádó lelkületet. Ennek mintegy lelkipásztori korrekciójaként hangsúlyozta a legutóbbi zsinat az eukarisztia lakomaáldozat jellegét. Mindamellett nem szabad most egy másik egyoldalúságba esnünk, tehát nem szabad elhanyagolnunk a megmaradó oltáriszentség kultuszát. Ezt mind közösségben, mind magánúton gyakorolnunk kell. Erre buzdít maga a zsinat is. A szentmise mellett „nem szabad elhanyagolni a keresztény nép egyéb áhítatgyakorlatait sem (amelyek vagy szentségimádás, vagy szerepel bennük a szentségi áldás); különleges megbecsülést érdemelnek az egyes részegyházak vallási gyakorlatai" (Sacrosanctum Concilium, 13). „Az imádság háza legyen szép, áhítatra hangoló... Itt talál segítséget és vigasztalást az, aki hittel imádja a jelenlévő Isten Fiát, Üdvözítőnket" (Presbyterorum ordinis, 5).

Ugyanakkor egyházanyánk azt is lelkünkre köti, hogy a szentségimádás, az eukarisztia előtti imádkozás a szentmisét és a szentáldozást tartsa szem előtt. Ezt említi mind a két idézett dokumentum. A közös áhítatgyakorlatok ajánlását tartalmazó szent irat ezt mondja: „Fontos azonban, hogy ezek az áhítatgyakorlatok legyenek összhangban a liturgiával, mintegy abból fakadjanak, és arra készítsék fel a népet." Az egyéni szentséglátogatást ajánló sorok pedig teljes egészükben így hangzanak: „aki hittel imádja az áldozati oltáron értünk felajánlott és jelenlévő Isten Fiát."

Mindebből az következik, hogy sem a közös, sem az egyéni oltáriszentség előtti ájtatosságot nem szabad egyszerűen úgy felfognunk, mint imádkozást Isten különleges jelenlétében. Igaz, az eukarisztiában Istent imádjuk, de úgy, amint emberként jelent meg köztünk. „Isten Igéje ízig-vérig emberként lépett be a történelembe" (Gaudium et spes, 38), és ugyanígy maradt köztünk a legméltóságosabb szentségben is.

Azért fontos, hogy az eukarisztiában az emberré lett Istennel találkozzunk, mert ha egyoldalúan csak Jézus istenségére figyelünk, akkor mintegy vele szemben állónak tekintjük magunkat, akit kérünk, imádunk, hálánkkal veszünk körül stb. Ez azonban Jézussal kapcsolatban nem kielégítő magatartás. Ő azért lett egy közülünk, hogy vele azonosuljunk. Az ő szent, Isten Fia személyébe felvett embersége az ősszentség, ebbe akar beoltani minket, és azt óhajtja, hogy vele való egybenőttségünk mind fokozottabb és bensőségesebb legyen.

Az oltáriszentség — mint már említettük — nem egyszerűen a Megdicsőült, hanem Jézus lényegjelenléte, tehát mint megmaradó szentség is tartalmazza Urunk egész életművét, életének minden mozzanatát, elsősorban húsvéti misztériumát, elfogadott áldozatmivoltát. Így kell tehát szemlélnünk és imádnunk őt. Ez a látásmód követésre ösztönöz bennünket, így válik a rejtező Úr Utunkká és Életünkké. Így lesz igaz a szentségimádókról a zsinat kijelentése: „Az eukarisztia felszólítja és készteti őket, hogy önmagukat, munkájukat és minden teremtményt Jézussal együtt áldozatul mutassanak be" (Presbyterorum ordinis,

5). Mivel pedig a lényegjelenlét Jézus legapróbb tetteit is az eukarisztiába foglalja, hiszen valamennyi végső áldozati cselekedetére irányult, azért a szentségileg jelenlévő „Isten Igéje figyelmeztet, hogy a szeretet nem várja a nagy tettek alkalmait; a szeretetet mindenekelőtt az élet hétköznapi helyzeteiben kell gyakorolni" (Gaudium et spes, 38).

A szentségimádás emlékeztessen arra, hogy a szentmisében és a szentáldozásban Istennek ajándékoztuk magunkat, és hogy ez az önátadás kötelez bennünket egész életvezetésünkben, minden cselekedetünkben. Arra is ösztönözzön a szentségimádás, hogy magatartásunk mindenkor olyan legyen, hogy a legközelebbi liturgiában, amelyben résztveszünk, már tökéletesebb önmagunkat egyesíthessük az önmagát áldozatul adó Krisztussal.

Az egyéni szentségimádással kapcsolatban arra is ügyelnünk kell, hogy ez az áhítatforma ne izoláljon a szent közösségtől, hanem lélekben inkább hozzá kapcsoljon. Erre buzdít az eukarisztia jellege. Először is az a tény, hogy az az egyháznak mint közösségnek a „produktuma". Az oltáriszentség csak azért lehet ott az oltárszekrényben, mert az egyház a pap igéje által létrehozta. „Üdvözítőnk az egyházra (amely szükségképpen közösség) bízta halálának és feltámadásának emlékezetét, az egység jelét, a szeretet kötelékét" (Sacrosanctum Concilium, 47). Továbbá, mivel a szentségi jelenlét lényegjelenlét, azért valami titokzatos módon magába foglalja az egyház közösségét is, hiszen Jézus lényegvalóságához az is hozzátartozik, hogy ő a Fej, és így vele egybenőtt a Test, vagyis a megdicsőült, a küzdő és a szenvedő egyház. Az isteni szőlőtő annyira egy a vele egy szőlővesszőkkel, hogy ez az egység az oltáriszentségben is valóság. Ennek tudata kell, hogy felébressze bennünk a legszentebb közösségi érzületet.

A szentségimádásról szólva még egy lépéssel tovább mehetünk. A zsinat tudja, hogy „a lelkiélet nem csupán a szent liturgiában való részvétel. Hiszen a keresztény embernek a szobájában is el kell vonulnia, hogy titokban imádkozzék". Sőt „a keresztény embernek szüntelenül kell imádkoznia", ami nem lehetséges másképp, csak úgy, hogy minden tudatos mozdulatunkat istendicsőítéssé, áldozati tetté nemesítjük, „hogy Jézus élete megnyilvánuljon halandó emberségünkben". Hiszen arra kértük „a szentmisében az Urat, hogy a lelki áldozat felajánlását elfogadva tegyen bennünket örök (tehát szüntelenül Istennek adott) áldozattá" (Sacrosanctum Concilium, 12). Mivel tehát a szavakkal és a magatartással végzett ima akkor igazán kedves Atyánknak, ha önátadás, áldozati tett, vagyis ha az eukarisztikus ünneplésre irányul és abból táplálkozik, azért ajánlatos minden imánkat és egész életvezetésünket eukarisztia-centrikussá tenni. Ez mind kegyelmileg, mind lélektanilag, mind az önnevelés szempontjából a legcélszerűbb és a leginkább üdvösségre vezető lelkület.

Weissmahr Béla

JÉZUS KRISZTUS JELENLÉTE AZ OLTÁRISZENTSÉGBEN

Adalékok a transszubsztanciáció teológiai értelmezéséhez

Az Egyház tanítása

A katolikus Egyház tanítását Jézus Krisztus jelenlétéről az Oltáriszentségben tudvalevőleg a trienti zsinat fejtette ki. A XIII. ülés határozatainak 4. fejezetében a következőket olvassuk: „Mivel pedig megváltónk, Krisztus arról, amit a kenyér színe alatt felajánlott, azt mondta, hogy az valóban a teste, azért Isten Egyházában mindig is élt a meggyőződés, és ezt ez a szent zsinat most újra kijelenti: a kenyér és a bor Istennek szentelése (konszekrációja) által a kenyér teljes lényege átváltozik Krisztus Urunk testének lényegévé, és a bor teljes lényege átváltozik vérének lényegévé. Ezt az átváltozást a katolikus szent Egyház találóan és sajátos értelemben átlényegülésnek (transszubsztanciációnak) nevezte" (DS 1642). Ez a zsinati szöveg három dolgot állapít meg. Először is világosan kifejezi, hogy az Egyház a Szentírás tanúsága alapján meg van győződve arról, hogy a „konszekrált" kenyér Krisztus teste, és a „konszekrált" bor Krisztus vére. Ez az Egyház hitének lényege. Ahhoz azonban, hogy ezt a hitet félreértés veszélye nélkül meg tudjuk vallani, szükség van arra, hogy egyszersmind valljuk azt is: a „konszekráció" következtében valódi változás, „átváltoztatás" történik; az, ami előbb kenyér volt, most már nem kenyér, hanem Krisztus teste. Aki nem állítja világosan, hogy alapvető változás következett be, az elhomályosítja Jézus Krisztus jelenlétének valóságát. Ez a második dolog, amit a zsinat kimond. A harmadik megállapítása pedig az, hogy az Egyház ennek az alapvető, a kenyeret és a bort a maga mivoltában érintő változásnak meghatározására a legalkalmasabbnak az átlényegülés (transszubsztanciáció) kifejezést tartja. Ezzel a zsinat bizonyos értelemben megszabja az egyházi szóhasználatot. Az egyházi szóhasználat megszabása persze nem öncél, hanem csak arra szolgál, hogy világosan és félreérthetetlenül leszögezze a változás alapvető voltát és ezáltal az Egyház hitét, amely szerint Jézus Krisztus valóban jelen van az Oltáriszentségben.

Az átlényegülésről szóló zsinati határozat – mint látjuk – nem megy a részletekbe, hanem csak nagy általánosságban felel a kérdésre: mi történik tulajdonképpen a konszekrációban? A részletek kifejtését a teológusokra bízza. S ők különféle utakon igyekeznek ezt a hittitkot érthetőbbé tenni.

A skolasztika óta hagyományos teológiai magyarázat és ennek gyöngéi

Ami a további kérdéseket illeti, egészen a legutóbbi időkig az átlényegülésnek az a teológiai magyarázata számított mérvadónak, amelyet a 13. században Aquinói Szent Tamás dolgozott ki az arisztotelészi filozófia fogalmainak segítségével. „Szubsztancián" azt értette, aminek saját önállósága, magában álló alanyi léte van. Ezzel szemben áll az „akcidens", a járulék, az, aminek nincsen

önállósága, ami a szubsztanciára mint hordozó alanyra szorul, ami tehát ez utóbbinak tulajdonsága, határozmánya. E fogalmakat az Oltáriszentségre alkalmazva érthetővé vált, hogy hogyan szűnik meg a konszekráció által a kenyér és bor saját egyedi önállósága, helyére lép Krisztus testének és vérének egyedi önállósága, de egyben megmarad a kenyér és bor „színe" (a latin szövegben „species" áll). Ez utóbbit Szent Tamás az önállósággal nem rendelkező járulékkal azonosította. Ide tartozik a kenyér és a bor összes érzékelhető tulajdonsága. Ezek az „akcidensek" az Oltáriszentség esetében — e magyarázat szerint — csodálatos módon őket hordozó valóság nélkül léteznek (mivel, mint Szent Tamás mondja, Krisztus testének és vérének szubsztanciája nem jöhet szóba a kenyér és bor akcidensei hordozójaként). Ez az állítás egyben az arisztotelészi szubsztancia—akcidens fogalompár jelentését meglehetősen kitágítja, mivel az arisztotelészi filozófiában a járulék sohasem fordulhat elő neki megfelelő önálló léttel rendelkező alany nélkül.

Ez a klasszikusnak számító, általánossá vált elmélet a hit lényeges szempontjait kétségtelenül világosan és a maga korában érthetően kifejezésre juttatta, mégis van több gyenge pontja, amelyek főképpen az utóbbi időkben mind nyilvánvalóbbakká lettek. A legfontosabbak a következők:

A skolasztikus szubsztancia—akcidens tan egyrészt alapvetően érvényes lételméleti (ontológiai) meglátásokat fogalmaz meg, másrészt azonban kétségtelen, hogy alkalmazásában egymásba folytak a bölcseleti és a természettudományos szempontok. Ez szinte kikerülhetetlen volt, hiszen az egész ókorban és középkorban ezeket a tudományokat még nem különböztették meg. A természettudományok kifejlődése után viszont már pontosabb megkülönböztetésekre lett volna szükség. Az, hogy ez nem történt meg, nehézségek forrása lett. Így pl. ha a fogalmakat szigorúan vesszük, még tomista értelemben sem lehet a kenyeret illetve a bort e g y szubsztanciának nevezni, hanem csak különböző szubsztanciák keverékének. Szent Tamás szerint továbbá az átlényegülés nem „szubsztanciális változás" (aminek hagyományos értelmezése már önmagában is igen problematikus), hanem a változásnak egészen egyedülálló, csodálatos isteni beavatkozás folytán létrejövő fajtája, amelyben nemcsak a szubsztancia mivoltát meghatározó tényező (az ún. „forma"), hanem az anyag is a maga teljes valósága szerint mássá lesz (vö. Summa theol. III q. 75 a. 4). Ezzel azonban nehezen egyeztethető össze, amit Tamás előzőleg állított (a. 3), hogy ti. nem lehet szó a kenyér szubsztanciájának megsemmisüléséről.

Még jelentősebb, hogy Szent Tamás megkülönböztetése nem győz meg, amikor azt mondja: nem jelent önellentmondást, ha az akcidensről azt állítjuk, hogy neki megfelelő szubsztancia nélkül létezik (vö. Summa theol. III q. 77 a. 1 ad 2). Szent Tamás így okoskodik: az akcidensnek szubsztancia nélküli léte azért nem önellentmondás, mivel az akcidens fogalmának meghatározásához nem tartozik az, hogy ténylegesen őt hordozó alanyon létezik, hanem csak az, hogy „c o m p e t i t habere esse in subjecto", azaz hogy a maga mivoltát tekintve egy őt hordozó alanyra szorul, s ez a rászorulás akkor is megmarad,

ha a mindenható isteni erő egy különleges esetben alany nélkül tartja fenn. A „competit" szó azonban csak azt fejezi ki, hogy az akcidens, mint egyébként minden véges szubsztancia is, létében esetleges, azaz lehet is, meg nem is, de semmiképpen sem mondja azt, hogy önellentmondás nélkül állítható: az akcidens valaha is létezhet őt hordozó alany nélkül. Az, amire Szent Tamás hivatkozik a megadott helyen, hogy ti. a létezés nem tartozik a fogalom definíciójához, pontosan ezt az esetlegességet fejezi ki; vagyis hogy az akcidenst elgondolhatom úgy, hogy elvonatkoztatok mind a létezésétől, mind az őt hordozó alanytól, de ebből nem szabad arra következtetni, hogy egy létező akcidens előfordulhat neki megfelelő szubsztancia nélkül.

A skolasztikus elméletnek teológiai szempontból talán legfontosabb hiányossága azonban a következő: Mivel figyelme szinte kizárólag a szubsztanciának csak a hit által felfogható teljes átváltozására irányul, sehol sem jut benne igazán kifejezésre, hogy a kenyér és a bor Krisztus jelenlétének szentségi jele. Ebben a perspektívában a megmaradó szentségi „színek" szerepe tulajdonképpen csak negatív; elrejtik, elfátyolozzák Krisztus testének és vérének valóságát. Sok teológus ebből vezette le a hit érdemszerző voltát: egészen mást látunk és egészen mást hiszünk, a hit értelmi áldozat, és ezért érdemszerző. Aki így érvel, nem fontolja meg, hogy a hit ilyen felfogása veszélyesen súrolja az irracionalizmus határát. A szentségi jelek pozitív szerepe a transszubsztanciáció skolasztikus magyarázatában tehát nem jut érvényre. Az Egyház hagyományának értelmében ez az elmélet tud ugyan arról, hogy a szentségi „színek" megromlása következtében megszűnik Krisztus testének és vérének jelenléte, de ezt a felismerést sehol sem építi be organikusan elméletébe. A szubsztancia nélkül létező akcidensek tana nem áll messze attól a felfogástól, amely szerint a szentségi színeknek csak „látszat" jellege van. Ez azonban szentségi doketizmus lenne.

A szentségi jel mint az átlényegülés kiindulópontja

Fontosnak látszik tehát az az elmélet, amelyik a színek értelméből kiindulva magyarázza az átlényegülést (transszubsztanciációt).

Ma, az elmélyült biblikus és patrisztikus kutatások, valamint a liturgikus megújulás fényében a teológusok egyetértenek abban, hogy az átlényegülés kielégítő teológiai magyarázata csak akkor lehetséges, ha figyelembe vesszük az Eukarisztia teljes valóságát. Ez elsősorban azt jelenti, hogy tekintetbe kell vennünk cselekmény-jellegét, vagyis hogy az Eukarisztia alapjában véve történés: Krisztus keresztáldozatának megjelenítése az utolsó vacsora mintájára. Krisztus jelenléte az Oltáriszentségben nem fogható fel tehát egyszerűen statikus ténynek, hanem úgy kell értelmeznünk, mint **a megdicsőült Krisztus jelenvalóságát az Egyházban és az Egyház számára étel és ital alakjában.** Ehhez néhány magyarázó megjegyzést kell fűznünk.

Az Oltáriszentségben a Szentlélek ereje által (amire főképpen a keleti liturgiák utalnak) a megdicsőült, az Atya jobbján ülő Krisztus van jelen. Jelenléte

ezért valamiképpen „szellemi" jelenlét („érzéki testet vetnek el, szellemi test támad föl", mondja Szent Pál: 1Kor 15,44), úgy azonban, hogy a „szellemi" jelző nem jelentheti azt, hogy „nem valóságos". Erre a szellemi jelenlétre egyébként Szent János evangéliuma is utal. Miután Jézus kijelentette: „Bizony, bizony mondom nektek, ha nem eszitek az Emberfia testét és nem isszátok a vérét, nem lesz élet bennetek" (Jn 6,53), a tanítványok meg voltak döbbenve és méltatlankodtak. Jézus válasza erre: „Botránkoztok rajta? Hátha majd azt látjátok, hogy az Emberfia fölmegy oda, ahol azelőtt volt. A lélek az, ami éltet, a test nem használ semmit..." (Jn 6,61-53).

Krisztus oltáriszentségi jelenléte továbbá nem öncél, hanem az Egyházban, az Egyházért valósul meg: Jézus Krisztus a hivőkért, a mi üdvösségünkért, értünk van jelen az Oltáriszentségben. Jelenléte üdvözítő jelenlét. Úgy van jelen, mint aki testét értünk adja, mint aki vérét értünk ontja. Ez a szempont még nagyobb hangsúlyt kap azáltal, hogy Krisztus „a kenyér és a bor színe alatt" van jelen, vagyis mint táplálék és mint ital. Célja tehát az, hogy tápláljon minket, de nem testi létünkben, hanem hogy örök életet adjon: „aki eszi az én testemet és issza az én véremet, annak örök élete van, s feltámasztom az utolsó napon" (J 6,54). Jézus oltáriszentségi jelenléte kétségtelenül imádandó ugyan, elsődlegesen azonban nem azért van jelen, hogy imádjuk, hanem hogy magunkhoz vegyük (vö. DS 1643: „ut sumatur"), és ezáltal benne maradjunk, ő meg bennünk. Ahogy a Rituskongregáció 1967-ben kiadott tanítása mondja: „Az Oltáriszentségnek szentmiseáldozatbeli ünneplése valóban eredete és célja annak a tiszteletnek, amelyet iránta a szentmisén kívül tanúsítunk. Ugyanis a szentmise után fennmaradó szent színek nemcsak hogy onnét származnak, hanem avval a fő céllal őrizzük meg őket, hogy a hívek, akik a szentmisén nem tudtak részt venni, a megfelelő beállítottsággal magukhoz vett szentségi áldozásban Krisztussal és áldozatával egyesüljenek, amit a szentmisében ünneplünk."

Abból, hogy Krisztus az Eukarisztiában „étel és ital alakjában" van jelen, adódik az eukarisztikus jelenlét sajátos volta. Hangsúlyozni kell ugyanis, hogy Krisztus nemcsak az Oltáriszentségben, hanem minden más szentségben is jelen van a szentségi jel létrejötte és tartama alatt. A „szentségi jel" kifejezés arra utal, hogy a szentségi cselekmény minden esetben egy szimbolikus, jelszerű történés, amelyben egy anyagi valóság, vagy még pontosabban: éppen egy valamilyen anyagi valóságot felhasználó cselekmény a vele összeköttetésben álló szavakkal együtt kifejezi és ezáltal ténylegesen létrehozza a szentséget felvevő ember megszentelődését, azaz az Istentől származó kegyelmi élet beléje áradását (ha csak a szentségben részesülő a maga részéről meg nem hiúsítja). Mivel a szentség ilyen értelemben „a kegyelem hathatós jele" (signum efficax gratiae), azért a szentség „anyaga", vagyis az, ami a hozzá tartozó, értelmező szavakkal együtt létrehozza a szentségi kegyelmet, a minket üdvözítő Krisztus ránk vonatkozó működése, és ezért a szentségi cselekmény folyamatában Jézus Krisztus maga van jelen, és nem csupán a tőle eredő kegyelmi erő.

– Az Oltáriszentség és a többi szentség közötti különbség tehát nem abban áll, hogy Krisztus az Oltáriszentségben jelen van, a többi szentségben viszont nincsen. A különbség a szentségi jel mivoltában keresendő. A többi szentség esetében a szentségi jel kizárólag cselekmény jellegű, és ezért a cselekmény megszűnésével megszűnik a szentségi jel is. (A keresztségnél például a szentségi jel a szentháromsági hitvallás szavainak kimondása és a vízzel való lemosás.) Krisztus jelenléte ebben az esetben dinamikus jelenlét, hiszen végeredményben ő az, aki keresztel, bérmál, feloldoz, stb. Az Eukarisztia esetében a szentségi jel viszont egy lakoma, vagyis olyan cselekmény, melynek lényeges tartozéka az étel és ital, a kenyér és a bor. Mivel itt a szentségi jel abban áll, hogy a szentségi, a liturgikus cselekménybe felvett kenyér és bor Krisztus testét és vérét jeleníti meg számunkra, azért az átváltoztatott kenyér és bor nemcsak a szentmise tartama alatt és semmiképpen sem csak a vétel pillanatában lesz számunkra Krisztus teste és vére, hanem mindaddig, amíg a Krisztus testévé és vérévé vált kenyér és bor ehető illetve ihető marad, vagyis ameddig a szent színek nem romlottak meg.

Mindebből érthető, hogy az eukarisztikus teológiának központi kérdése: mi történik a szentmisében tulajdonképpen a kenyérrel és a borral? – Ezzel megint visszatértünk az átlényegülésnek, a transszubsztanciációnak problémájához.

Az alapfogalmak tisztázása

A trienti zsinat püspökei és teológusai nagyra becsülték Aquinói Szent Tamás teológiáját, és mint koruk gyermekei magától értetődően skolasztikus fogalmakban gondolkodtak. Ennek ellenére a zsinati határozatok sehol sem írják elő, hogy a transszubsztanciációt pontosan úgy kell értelmezni, mint ahogy ezt Arisztotelészt többé-kevésbé követve Szent Tamás tette. Erre már az a tény is utal, hogy a zsinat szövegei sehol sem használják a szubsztancia-akcidens fogalompárt, hanem a szubsztanciával a szpécieszt állítják szembe. Ebből a megkülönböztetésből kell kiindulnunk.

A „szubsztancia" a zsinat megfelelő szövegeiben nem a tomista filozófia szakkifejezését jelenti, hanem értelme általánosabb. A kérdés: mi ennek a szubsztanciája?, annyit jelent: mi is ez valójában? A szubsztancia tehát egyenlő a lényeggel, a dolog végső sajátos mivoltával.

A „szpéciesz" (a szubsztanciával ellentétben használva) viszont azt fejezi ki, hogy milyennek mutatkozik meg valami érzéklő tapasztalatunk számára. Ha a szpécieszről beszélünk, akkor azon a dolgot értjük, amennyiben ez érzékletes megismerésünk számára hozzáférhető.

Ebben a felfogásban magyarul a szubsztanciát lényegnek nevezhetjük, a szpécieszt pedig jelenségnek. Csak azt kell megjegyeznünk, hogy a jelenség semmiképpen sem azonos a látszattal. A látszat hamis képet ad a valóságról, míg a jelenség a dolgot magát állítja elénk, de egyelőre még csak felületesen, anélkül, hogy teljes valóságát, lényegét megragadtuk volna. Ez az utolsó meg-

jegyzésünk már utal arra, hogy a „lényeg" és a „jelenség" között kölcsönös összefüggés van. Ezt az összefüggést kicsit bővebben ki kell fejtenünk.

Tudvalevőleg minden valóságismeretünknek az érzéklő tapasztalás a kiindulópontja. Viszont igaz az is, hogy megismerésünk sohasem pusztán érzékelhető adottságok egyszerű észlelése; azt, amit észlelünk, egyben értelmezzük is; megismerésünk mindig túlmegy a puszta érzéklésen. Ezért minden jelenség valamire vagy valakire utal, minden jelenség a lényeghez nyitja meg számunkra az utat.

Minden jelenség közvetlenül elvezet ugyan a dolog lényegéhez, valamiképpen lehetővé teszi, hogy feltáruljon számunkra a dolgok lényege, de ezt mindig csak részlegesen, egy meghatározott, szűk szempont szerint teszi. Egy és ugyanazon dolog nemcsak egyféleképpen jelenik meg számunkra, hanem sokféle különböző benyomást szerezhetünk róla. Azáltal, hogy ezek a különböző szempontok összegeződnek, mindig jobban, mindig teljesebben ismerjük meg lényegét, igazi valóságát. Ezért a dolog „lényegét" megismerhető „jelenségeinek" teljessége nyilvánítja ki számunkra. – Ez mind nagyon elméletileg hangzik. Gondoljuk azonban meg, hogy hogyan ismerjük meg embertársainkat. Nemde úgy, hogy sok különböző helyzetben megfigyeljük őket, és lassanként, e sok különböző észlelés alapján benyomásaink maguktól összegeződnek, spontán módon kialakul bennünk egy kép. Minél több és változatosabb körülmény között találkoztunk velük, annál inkább fogjuk tudni, milyenek is igazából. Személyiségüket, „lényegüket" ugyan soha nem ismerhetjük meg kimerítően, de hosszas együttlét után mégsem lesz ismeretlen számunkra, tudjuk, mi „lakik bennük".

A „lényeg" és a „jelenség" az Eukarisztiában

Az átlényegülésben a kenyér és bor teljes lényege Krisztus testének és vérének teljes lényegévé lesz, míg a kenyér és a bor színe megmarad. Az Egyház így megfogalmazott hitét minden nehézség nélkül ki tudjuk fejezni, ha a szubsztanciát és a szpécieszt a fent megadott módon értelmezzük. Ez egyben megadja a lehetőséget, hogy elkerüljük a skolasztikus magyarázatból adódó problémákat.

A kenyér és a bor színe megmarad. Vagyis a kenyér és a bor közvetlen megjelenési formája szerint, a közvetlen érzékléssel megállapítható valóságra leszűkített szempont szerint, azaz mint a szó szűk értelmében vett jelenség nem változik. Az érzéklő tapasztalás számára a kenyér az átváltoztatás után is kenyér marad minden előző tulajdonságával együtt. Ha tehát a félreértés veszélye ki van zárva, vagyis ha a körülményekből világos, hogy nem az Oltáriszentség tulajdonképpeni és végső mivoltáról, hanem csak megjelenési formájáról mondunk valamit, akkor az átváltoztatás után is használhatjuk a kenyér szót. Ezért lehet az eukarisztikus kenyér kifejezést használni, és ezért beszélhet a római liturgiából eredő első kánon az átváltoztatás után is az örök élet kenyeréről.

A kenyér és a bor teljes lényege átváltozik Krisztus testének és vérének teljes lényegévé. Az tehát, ami előbb kenyér volt, az átváltoztatás után végső mivolta szerint nem kenyér többé, hanem Krisztus teste. Ezért nem is mondhatjuk már róla minden további nélkül, hogy kenyér. Ha ugyanis nem fejezzük ki valamiképpen, hogy egy dologról csak egy bizonyos szempont szerint beszélünk, akkor a dolgot a maga tulajdonképpeni mivolta, a lényege szerint kell megneveznünk. Különben félreértést keltünk.

Az átlényegülés a Szentlélek erejének a műve, isteni tevékenységének következménye. A minket üdvözíteni akaró Atya a tőle és Fiától eredő Lélek közvetítésével adja nekünk az istenfiúi életet, végeredményben Jézus Krisztust magát. Ha tehát felvetjük a kérdést: hogyan történik az átlényegülés, akkor erre az első felelet csak az lehet: úgy, hogy Isten ereje megváltoztatja a kenyér és bor mivoltát. De itt még tovább kérdezhetünk: Miképpen történik ez? — A válasz erre: Az eukarisztikus történésbe felvett kenyér és bor a maga tulajdonképpeni mivoltát tekintve, a maga teljes valósága szerint, összes viszonylatát figyelembe véve megváltozik, és ezért nem kenyér és bor többé, hanem Krisztus teste és vére. És ez olyasvalami, ami meg is mutatkozik.

A lényeg ugyanis az, ami megmutatkozik akkor, ha a jelenség teljességét figyelembe vesszük. Hiszen mint fentebb láttuk, a lényeg és a jelenség között elsősorban nem ellentét, hanem egymásra utaltság áll fönn. A jelenség, ha csak egy szempont szerint is, mindig a dolog lényegére utal. És a dolog megjelenési formáinak összessége, szintézise feltárja számunkra a dolog lényegét. Ezért az Eukarisztia esetében sem lehet arról szó, hogy megjelenési formája kizárólag csak elrejtse, elfátyolozza a lényeget, és semmiképpen ne nyilvánítsa ki, hogy az átváltoztatás következtében a megdicsőült Krisztus értünk feláldozott teste és vére van jelen az oltáron.

Az imént mondottakban már némiképp kifejezésre jutott, hogy azt, amit az egyházi szóhasználat eukarisztikus színeknek nevez, és amit fentebb az Eukarisztia megjelenési módjának, megtapasztalható valóságának, jelenségének hívtunk, kétféleképpen értelmezhetjük, mégpedig a szónak leszűkített és tágabb jelentésében.

A „szpéciesz", a „megtapasztalható valóság" felfogható a szó szűkebb értelmében, vagyis úgy, amint az egyházi határozatok és a teológusok a skolasztikus magyarázat meghonosodása óta általában használták. Ebben az esetben az eukarisztikus színeken, az Eukarisztián, úgy amint számunkra megjelenik, csak a kenyér és a bor fizikailag meghatározott valóságát értjük. Ilyen értelemben az átváltoztatás az eukarisztikus színeket nem érinti, nem változtatja meg, és ilyen értelemben más az, amit tapasztalunk, és más az, amit hiszünk.

Ha azonban az eukarisztikus színeken az Eukarisztia valamiképpen megtapasztalható, számunkra megjelenő szempontjainak teljességét értjük, akkor a színeket sokkal tágabb értelemben kell vennünk. Az tehát, amit példának okáért a kitett szentségmutatóban megfigyelhetünk, hogy tudniillik egy fehér, kerek ostya van előttünk, korántsem azonos az Eukarisztia megtapasztalható

valóságával, hanem ennek csupán egyetlen egy, az eukarisztikus esemény teljességéből kiemelt és attól elkülönített mozzanata, amely természetszerűleg nem nyilvánítja ki a „lényeget", hanem elsősorban elrejti. Tekintetbe tehát venni, hogy Krisztus jelenléte csak az utolsó vacsora mintájára kialakított áldozati lakoma keretében valósul meg, amelyben a hivők közössége Krisztus parancsa szerint az Egyháznak hivatalos megbízottja (a felszentelt pap) vezetése alatt megünnepli kereszthalálának és föltámadásának emlékét. Az Eukarisztia elsősorban cselekmény, történés. Ennek a történésnek középpontjában áll ugyan a Krisztus testévé és vérévé vált kenyér és bor. Ez a kenyér és ez a bor addig, amíg ehető és iható, addig, amíg a hívek magukhoz nem vették, valóban Krisztus teste és vére. Ebből a hittételből azonban nem következik, hogy ez az egyetlen szempont, amelyre figyelnünk kell. Ügyelnünk kell arra is, hogy Krisztus testének és vérének jelenlétét nem lehet attól a történéstől elszigetelve szemlélni, amely által létrejött.

Ha már most az Eukarisztiát mint történést fogjuk fel, akkor tulajdonképpen magától értetődő, hogy az eukarisztikus cselekménybe felvett kenyér és bor azok után, ami velük történt, ha a teljes igazságot akarjuk kimondani, vagyis ha a dolog lényegéről beszélünk, már nem mondható kenyérnek és bornak. Elhangzottak ugyanis felette az átváltoztatás szavai. A hallható szavak tehát az Eukarisztia megtapasztalható valóságához tartoznak: a hivő gyülekezet számára kifejezik azt, hogy Krisztus ígéretéhez híven közöttük van. Figyelembe kell vennünk továbbá azt, hogy ezek a szavak nem akármilyen szavak, hanem Krisztus szavai, amelyek az utasítása szerint véghez vitt liturgikus cselekmény keretében hangzanak el. Innét ered Krisztus ígéretét megvalósító hatásuk. Ezért az átlényegülés csak Krisztus halála és föltámadása liturgikus megünneplésén belül történik meg azáltal, hogy a Krisztus küldöttjeként szereplő pap a nagy eukarisztikus imádságnak, a kánonnak keretében a kenyér és a bor fölött kimondja Krisztusnak az utolsó vacsorán elhangzott szavait. Vagyis „konszekrálni" a pap is csak a szentmisén belül képes, mert megbízása az Eukarisztia kiszolgáltatására szól, nem pedig varázslásra. Feladatát nem akárhogyan, hanem Krisztus szándéka szerint kell ellátnia: Krisztus meghagyásából halálának és feltámadásának emlékét kell az Isten hivő népével együtt megünnepelnie, mint az újszövetség áldozatát. Ezért a liturgikus cselekmény maga is beletartozik egy még nagyobb összefüggésbe: az a közösség mutatja be benne Krisztus keresztáldozatát megújítva a saját áldozatát, amely hisz Krisztusnak a Szentlélek ereje által megvalósuló jelenlétében. Az „eklézia", az Egyház, a hivők gyülekezete és az Eukarisztia egymást feltételezi. Az Egyház ott valósul meg legelsősorban, ahol a hivők együtt vannak az oltár körül, ott vannak egységben Krisztussal és egymással, mivel együtt veszik magukhoz Krisztus testét és vérét. Végül meggondolandó még az is, hogy az egyes Eukarisztiát ünneplő gyülekezetek sem állnak egyedül, hanem közösségben vannak az egyetemes Egyházzal. Az Eukarisztia ünneplése sohasem magánájtatosság. Ez a közösség térbeli, átfogja az egész világot, de egyben időbeli is: a 20. század keresztény közös-

ségei a századokon keresztül hitbeli folytonosságban vannak az ősegyház közösségeivel. Megvan tehát az összefüggés Krisztus első tanítványaival és így magával Krisztus Urunkkal is. De a történelmi összefüggésnél fontosabb, hogy minden látható összefüggés mögött a Szentlélek ereje áll, amely sokszorosan megnyilvánult az Egyházon belül, és a szentségekben ma is működik.

Ezeknek az időben és térben megjelenő, tehát ha nem is egyszerre, de valamikor észlelhető utalásoknak összessége együtt adja meg azt, amit az Eukarisztia megtapasztalható valósága teljességének nevezhetünk. – A jelenség teljessége megismerteti velünk a dolog lényegét, kifejezi, hogy micsoda egy dolog a maga léte szerint, állapítottuk meg fentebb. – Az Eukarisztia megjelenési formájához tartozó szempontoknak ez az összessége tehát együttesen feltárja az Eukarisztia lényegét, azt, hogy az eukarisztikus cselekménybe felvett kenyér és bor Isten ereje által az érettünk áldozattá vált Krisztus testévé és vérévé lett, hogy a híveket táplálja az örök életre. A számunkra megjelenő valóság, ha a maga teljességében szemléljük, tényleg kinyilvánítja a lényeget, Krisztus testének és vérének üdvözítő jelenlétét.

Ez a felismerés, ez a szintézis persze a hit felismerése, szintézise. A tapasztalat, melyről itt szó van, nem puszta érzéklő tapasztalás, hanem az érzékelhetőn keresztül megérti azt, amire a jelek utalnak. Aki megérti a jeleket, aki felfogja a megtapasztalható utalások jelentését, az felismeri: itt a megdicsőült Krisztus ténylegesen jelen van. Azt, hogy Jézus Krisztus az Oltáriszentségben jelen van, a hivő végeredményben ugyanúgy ismeri fel, mint ahogy felismeri, hogy Jézus Krisztus az Isten egyszülött Fia. Az Atya örök Igéjének jelenléte a názáreti Jézusban, a megdicsőült Krisztus jelenléte a hivők közösségében, az Egyházban, és Krisztus jelenléte az Oltáriszentségben nem választhatók el egymástól.

Egy utolsó megjegyzés: a mondottakból nem következik az, hogy Jézus Krisztus az Eukarisztiában csak a hivők számára van jelen, noha igaz az, hogy csak a hivő jut el jelenlétének felismeréséhez. Vagyis az átlényegülést nem a hit hozza létre, de csak a hit képes felismerni. Ebben nincsen semmi ellentmondás. Mert nem az ismeret hozza létre a valóságot. Az azonban előfordulhat, hogy bizonyos valóságokat csak az a fajta megismerés tud megragadni, melyet hitnek nevezünk. Ez az elkötelezett, a valóság teljessége felé nyitott megismerés.

Minden megismerés végeredményben a titokba, a misztériumba torkollik. Ez persze különösképpen is áll a hitbeli megismerésre. Ezért bármilyen magyarázatot kíséreljenek is meg a teológusok az Oltáriszentség titkáról, a hivő kereszténynek ma is szívéből szól Aquinói Szent Tamás fölséges himnusza:

Leborulva imádlak, rejtett Istenem,
jelekben valóság, igaz rejtelem.
Szívem hozzád hajlik engedelmesen,
mert ha téged szemlél, elvész teljesen.

Szem, tapintás, ízlés – megcsal mindegyik,
de a hallás által biztos ez a hit.
Isten Fia mondja: hittel vallja szám,
Igazság igéje igaz igazán.

A kereszt elfedte istenvoltodat.
Itt az emberség is rejtekben marad.
Hiszem mind a kettőt: szívem áldva szól,
kérem, amit egykor kért a jobb lator.

Sebeid Tamással nem szemlélhetem,
vallom vele mégis: „Uram, Istenem!"
Add, hogy egyre jobban éljem hitemet
tebenned reméljek és szeresselek.

Urunk halálának emlékünnepe,
életadó étel, élet kenyere.
Lelkem hadd találja benned életét,
édes értésednek lelje jó ízét.

Jézusom, jóságos pelikánmadár,
véred hullásával moss tisztára már,
az egész világnak csak egy csöpp elég,
hogy lemossa vétke szennyes özönét.

Jézus, kit a fátyol titka még bevon,
add meg, esdve kérlek, mire szomjazom,
hogyha arcod titkát végre felfeded,
lássam boldogságban dicsőségedet.

(Farkasfalvy Dénes fordítása)

Szigeti Miklós

ÖRÖK SZEMTŐL SZEMBEN

(A szentségimádás, Kis Szt. Teréz és mi)

„Volt egy ember a plébániánkon, aki néhány éve halt meg. Amikor mezőre menet belépett egy reggel a templomba, hogy elvégezze imáját, kint hagyta kapáját az ajtónál, és ottfeledkezett Isten előtt. Szomszédja, aki szintén arrafelé dolgozott és megszokta, hogy mindig lássa, csodálkozott távolléte miatt. Visszatérőben arra gondolt, hogy benéz a templomba, hátha ott van. Csak-

ugyan ott találta. ‚Mit csinálsz itt ilyen sokáig?' kérdezte. A másik így felelt: ‚Nézem a jó Istent, és a jó Isten néz engem'." [1]

Így szerette elmondogatni ezt az esetet Vianney Szent János, az arsi szent plébános, és ilyenkor mindig könnyezve fejezte be: „Nézte a jó Istent, és a jó Isten nézte őt. Ebben minden benne van, gyermekeim!" És mi hozzátehetjük: Talán ez a legszebb meghatározása a szentségimádásnak. Mert mit is teszünk, amikor imádjuk a legméltóságosabb Oltáriszentséget? Nézzük Istenünket, a szentségi Jézust, és ő néz minket. S ebben a tekintetben benne van minden, benne van szeretetünk, bánatunk, benne van imádásunk, hódolatunk, engesztelésünk és kérésünk. Tekintete nyomán lelkünkbe száll a béke, az Ő békéje, amelyet a világ nem adhat meg. Megújul annyi sok találkozásunk kegyelme, „lángol a szívünk", amikor magyarázza szeretetének tanúságjelét, és felkiáltunk: „Uram, jó nekünk itt lenni!" Szeretnénk megörökíteni a táborhegyi pillanatot, megáll az idő, s amikor felocsúdunk, ott van Ő, mint azelőtt volt, a szent színek alatt, s nekünk vissza kell térni a hétköznapok szürkeségébe. Nem, nem is szürkeségbe, hiszen azt is beragyogja az eukarisztikus jelenlét láthatatlan sugara, és a szürke kötelességteljesítésből istenszolgálat lesz.

Tudom, manapság nem nagyon divatos szentségimádásról beszélni. Tisztában vagyunk azzal, hogyan alakult századokon át az Oltáriszentség tisztelete a szentmisén kívül. De ez a fejlődés jogos és helyes volt, még akkor is, ha talán ma már különösnek találjuk gyermekkorunk kitett-szentséges miséjét, amelyen ministránsként vigyáznunk kellett a kettős térdhajtásra, és a pap is másképp mozgott az oltárnál, nehogy hátat fordítson a szentségi Úr Jézusnak. Tudom, eltörölték a „szentséges misét", de nem a szentségimádást. Egyházunknak jogában áll irányítani és ellenőrizni az áhítat megnyilatkozásainak fejlődését. De tévedés volna azt hinni, hogy a helytelen gyakorlat leépítésével azt az elvet is elveti, amelyből a téves gyakorlat kinőtt.

A II. Vatikáni Zsinat 16 döntése lelkipásztori jellegű. A Trienti Zsinat 25 üléséből hármat teljesen az Oltáriszentségnek szentelt, és végleg rögzítette a katolikus Oltáriszentség-tant. A II. Vatikáni Zsinat inkább a mai Egyház és világ kérdéseivel foglalkozott. Egyetlen egy döntést sem szentelt külön az Oltáriszentségnek. Mégis több mint száz utalást találunk bennük erre vonatkozólag, és csak három okmány – mivel nem talál tárgyához – nem említi egyáltalán (IM, NA, DH). Kifejezetten „ex professo" csak a Liturgikus Konstitúció egyik bekezdése tárgyalja az Oltáriszentséget, de az is inkább a szentmiseáldozatra vonatkozik (SC 47). A Zsinat kifejezetten ajánlja a szentséglátogatást (PO 13; 18). A Zsinat utáni pápai és kongregációi megnyilatkozások határozottan kiállnak az Oltáriszentség szentmisén kívüli tisztelete mellett.[2]

Komoly tanulmányokat írtak az Oltáriszentség imádásáról, a szentséglátogatásról, de a szívnek sokkal többet mond, ha ellessük, hogyan végezték a szentek szentséglátogatásaikat, szentségimádásukat. A tudás önmagában véve még nem tesz szentté. Nem elég ismerni a hittudományt, élni kell. A szentek ezt tették. Lisieux-i Szent Terézt Yves Congar „az atomkor szentjének" nevezi, és

méltán. Lessük meg őt, hogyan élte át Jézus szentségi jelenlétét a szentmisén kívül. Ne keressünk a továbbiakban logikus felépítést, hanem hagyjuk, hogy hasson ránk a Szent példája, és vonjuk le magunknak a következtetést.

Kis Szent Terézből már gyermekkorában kitört a lelkesedés az úrnapi körmeneten. „Különösen a szentséges körmeneteket szerettem — írja —, micsoda öröm virágot hinteni a jó Isten lábai elé! ... de mielőtt lehullattam volna, amennyire csak tudtam, oly magasra dobtam rózsaszirmaimat, és soha oly boldog nem voltam, mint mikor láttam, hogy hozzáérnek a Szentségtartóhoz ..." (54[3]) Talán mosolygunk a kislányos igyekezeten, de ez nem gyermekkori idill, hanem halálosan komoly hitvallás Jézus szentségi jelenléte mellett. A zsinat utáni kongregációi döntések kiemelik az eukarisztikus körmenetek és kongresszusok jelentőségét. Nem, nem vesztette érvényét a körmenet hitvallása még akkor sem, ha csak a templomban vonulhatunk fel Istenünkkel, megénekelve hitünket, őseink hitét: „Áldjad ember e nagy jódat, Kenyérszínben Megváltódat!" (SZVU 109)

Az első Nemzetközi Eukarisztikus Kongresszus századik évfordulóját üljük. Tanúi lehetünk a régi kongresszusok visszatérő lelkesedésének. A 42. (a Lourdes-ban tartott 3.) nemzetközi eukarisztikus kongresszus jelszava: „Jézus Krisztus, egy új világért megtört kenyér", rámutat a helyes kapcsolatra a szentmiseáldozat és az Oltáriszentség szentmisén kívüli tisztelete között. Ezt a helyes kapcsolatot ösztönszerűen megérezte Szent Teréz, akit a francia akadémikus, Jean Guitton, „lelki zseninek" nevezett. Szent Teréz szerint Jézus „nem azért száll le mindennap az Égből, hogy az arany cibóriumban maradjon, hanem azért, hogy egy másik Eget találjon magának, amely sokkal, de sokkal kedvesebb számára, mint az első volt: az Ő képére teremtett lelkünk Egét, az imádandó Szentháromság élő templomát! ..." (124) Elég elolvasni, mit mond első szentáldozásáról, hogy tisztában legyünk élő hitével, lángoló szeretetével. Számára a szentségimádás lelki áldozás, a szentséglátogatás a valódi szentáldozás kegyelmének ismételt átélése.

Betegsége miatt kimaradt az iskolából, de még vissza kellett járnia, hogy bevehessék „Mária gyermekei" közé. Teher volt számára ez a kötelesség, de a Szűzanyáért megtette. „Nekem a többi növendékkel ellentétben — írja — nem volt tanítónő barátnőm, akivel több órát együtt tölthettem volna, éppen ezért megelégedtem azzal, hogy üdvözöltem a tanítónőt, s azután csendben dolgoztam a kézimunkaóra végéig. Senki nem törődött velem; én azután felmentem a kápolna karzatára, s az Oltáriszentség előtt maradtam, míg csak Papa értem nem jött, ez volt az egyetlen vigasztalásom, — nem volt-e Jézus egyetlen barátom? ... Csak hozzá tudtam beszélni, a teremtményekkel való társalgás, még a vallásos tárgyú beszélgetés is, fárasztotta a lelkemet ... Éreztem, hogy inkább kell Istenhez, mint Istenről beszélni, hiszen annyi önszeretet vegyül a lelki beszélgetésekbe!" (105)

Itt már a tapasztalt újoncmesternő beszél, aki azonban megmaradt a régi Terézkének, mert titokban mint sekrestyés megcsókolja a Kis Jézus „fehérne-

műjét", a korporálét, és a kehely aranyozott mélye visszatükrözi arcát ott, ahol a szentmisében majd Krisztus vére csörgedezik. „Azért is nagyon boldog voltam, mert hozzányúlhattam a szent edényekhez, mert pólyácskákat készíthettem, melyeknek be kell majd burkolniok Jézust, éreztem, hogy nagyon odaadónak kell lennem, s gyakran gondoltam azokra a szavakra, melyeket egy szent diakónushoz intéztek: ‚Legyetek szentek, ti, akik az Úr edényeit érintitek' " (201, vö. Iz 52,11).

Költeményeiben is ott zeng a hála az Oltáriszentségért, de ott is lelke mélyén már a következő szentáldozás vágya ég. Néha szentségimádás alatt tör fel lelkéből egy-egy ének, de csak késő este írhatja le, mert előbbre való a szent Szabály megtartása. De hát el lehet-e feledni azt a költeményt, amelyet a kitett Oltáriszentség Jézusa fakasztott a lélekben?

Verseinek nyelvezete megfelel a kor ízlésének. „A szeretet isteni Foglyáról" beszél, és börtönnek nevezi a tabernákulumot. De a közkeletű, konvencionális szóvirágokon átüt a hiteles élmény, Szent Teréz közvetlen, igazi, egyszerű hangja. 54 fennmaradt költeménye közül három szól az Oltáriszentségről, de körülbelül még 20 versszak utal rá a többi költeményben is. Az Oltáriszentséget a hagyományos kettős szempontból tárgyalja verseiben. Az átalakító egyesülés szentsége, s ez az életcélja: Krisztusba alakulni. Másrészt az állandó Jelenlét szentsége, amely imádatot vált ki, s az imádatnak az a célja, hogy azonosuljunk Jézus szentségi rejtett életével. „A Jézus-Ostya atomja" a második tárgykörhöz tartozik, de bírálói másodrendűnek tartják. A másik két versben már a két téma váltakozik: „Kívánságaim a szeretet börtönében rejtőző Jézus mellett" és „A Kármel sekrestyésnői".[4] Idézzünk az előbbiből:

Kicsi kulcs, hogy irigyellek!
Mert mindennap megnyithatod
Az Eukarisztia börtönét,
Ahol a Szeretet Istene székel.
De én is – mily édes csoda! –
Hitem egyetlen erőfeszítésével
Megnyithatom az oltárszekrényt,
Elrejtőzhetem az Isteni Király mellett . . .

Szeretnék a szentélyben
Istenem mellett önmagam fogyasztva
Mindig titokzatosan fényleni,
Mint a Szent Hely Örökmécse . . .
Ó, boldogság . . . lángol a bensőm,
És naponta szerezhetek
Sok-sok lelket Jézusnak
Lángba borítva őket szeretetével . . .

De ne gondoljuk, hogy Szent Teréz számára a szentséglátogatás mindig az elragadtatás pillanatait jelenti. „Nem mondhatnám, hogy gyakran van részem vigasztalásban hálaadásom idején, talán ilyenkor kapom a legkevesebbet... Ezt egészen természetesnek találom, mert nem azért ajánlottam fel magamat Jézusnak, hogy önnön vigasztalásomra várjam a látogatását, hanem azért, hogy örömet szerezzek Annak, aki nekem adja magát" (201). Ebben benne van szentségimádásunk, szentséglátogatásunk igazi célja: nem önkeresés, hanem örömöt szerzünk vele Jézusnak, a szeretet tanúságjelét adjuk. Szent Teréz vallomásában benne van a lelki gyermekség útjának egyik leglényegesebb eleme. Visszatérő kedves gondolata éppen ez: „Örömöt szerezni a jó Istennek!" Mintha kalkuttai Teréz anyát hallanánk: „Tegyünk valami szépet Istenért!" S ha valaki legjobb akarata ellenére is elszunnyad a szentségimádáson, Szent Teréz azt is megvigasztalja: „Mélyen el kellene szomorodnom, amiért (7 éve) elalszom elmélkedéseim és hálaadásaim alatt; hát én nem szomorodom el ... én úgy gondolom,, hogy a kisgyermekek éppen oly kedvesek szüleik előtt, mikor alusznek, mint mikor ébren vannak, s úgy gondolom, hogy az orvosok, mikor operálnak, elaltatják betegeiket. Úgy gondolom végül, hogy ‚az Úr látja törékenységünket, s hogy emlékszik arra, hogy csak porból vagyunk' " (192).

Mit mondjunk a szentségi Jézusnak? Azt, amit Szent Teréz mondott: „Nincs bátorságom rákényszerítenem magam arra, hogy szép imákat keressek ki a könyvből, belefájdul a fejem, annyi van belőlük! ... Azonkívül mindegyikük szebb a másiknál! ... úgy teszek, mint a gyermekek, akik nem tudnak olvasni, egészen egyszerűen megmondom a Jó Istennek azt, amit mondani akarok neki, anélkül, hogy szép mondatokat faragnék, és Ő mindig megért engem... Számomra az ima a szívnek egy lendülete, egy egyszerű, Ég felé vetett pillantás. A hálának és a szeretetnek a kiáltása megpróbáltatásban épp úgy, mint örömben; egyszóval, valami nagy, valami természetfölötti dolog, amely kitágítja a lelkemet, és Jézussal egyesít" (288).

El lehet-e képzelni katolikus életet az Oltáriszentség szeretete nélkül? El lehet-e képzelni papi napirendet – még a legzsúfoltabb program esetén is – szentséglátogatás, szentségimádás nélkül? „Mária a jobbik részt választotta, nem is veszti el soha" (Lk 10,42). Ebben a „jobbik részben" részesül az, aki szentségi Mestere lábainál vesztegel. „Nézem a jó Istent, és a jó Isten néz engem" – mondja az arsi földműves. Kis Szent Teréz pedig ebben annak az örök boldogságnak a kezdetét látja, amelyet önfelajánló imájában így nevez: „örök szemtől szembe" (319).

JEGYZETEK

[1] Fr. Trochu, Le curé d'Ars. Lyon [15]1954, 217—218.

[2] „Mysterium fidei" 1965. szept. 3-án kelt pápai körlevél; a Rituskongregáció 1967. máj. 25-én kelt „Eucharisticum mysterium" kezdetű utasítása; az Istentiszteleti Kongregáció 1973. jún. 21-én kelt határozata „De sacra communione et cultu mysterii eucharistici extra Missam". Magyar szövegüket közli a Magyar Püspöki Kar Bűnbocsánat és Oltáriszentség c. kiadványa, Bp. 1976.

[3] Lisieux-i Szent Teréz önéletrajza. Ford.: Kis Monika. Ecclesia Kiadó, Bp. 1974. A továbbiakban mindig ennek oldalszámait idézzük.
[4] Sainte Thérèse de L'Enfant-Jésus, Poésies. Paris 1979. — Mivel a régi önéletrajz (Egy lélek története, ford.: Nagyfejeő Gabriella angolkisasszony) függelékében nem szerepel az itt idézett vers fordítása, prózai fordítással próbálkoztam.

Varga Pál

GONDOLATOK A SZENTÁLDOZÁSRÓL – MA

Bár manapság kevesebben járnak templomba, kevesebben járulnak a szentségekhez, de aránylag sokkal többen a szentáldozáshoz, mint azelőtt szokás volt. Miért?

Erre kellene választ adnom. De nem merem kimerítően megtenni, csak pár részletválaszt szeretnék itt gondolatforgácsok formájában szolgáltatni.

Talán azért is járulnak többen szentáldozáshoz, mert a feltételek könnyebbek lettek: nem kell okvetlen gyónni (csak halálos bűn esetén, – igaz, a szabály azelőtt is ez volt, de a szokás sokfelé, főleg egyszerűbb emberek között nem), a szentáldozás előtti böjt csak egy óra lett, állva lehet áldozni, több országban a szentostyát kézbe venni stb. Egyáltalán a mai ember messzemenően elvesztette a hagyományos imádás, alázatos tisztelet iránti érzéket.

Lehet, hogy részben ez az oka a feltűnően megnövekedett, tömeges szentáldozásnak.

Én szívből óhajtanám, ha a következő gondolatok és okok – amelyek a 2. vatikáni zsinat következtében tudatosan és tudatalattian befolyásolták a keresztény magatartást – legalábbis részben oka lennének ennek a tulajdonképpen örvendetes ténynek.

Mi katolikusok talán öntudatlanul is érezzük, hogy az Oltáriszentség nemcsak az elvonatkoztatott istenség titkát, hanem az emberré lett Isten titkát, az Istentől magára öltött emberi test és vér titkát, tehát önmagunk titkát is magába zárja.

Az Oltáriszentség nem más, mint Krisztus teste és vére, azaz megtestesülésének folytatása, a Betlehem titka. Talán úgy is mondhatnánk: nemcsak folytatása megtestesülésének, hanem szimbóluma az egész világra kiterjedő tökéletes formájának. Hiszen Krisztus nemcsak Betlehemben öltött testet magára, ő magára ölti az egész emberiség, sőt a világmindenség „testét" is – mondják az egyházatyák. „Amit nem ölt magára, az nincs megváltva." Már pedig nemcsak az ember, hanem minden teremtett lény vár a megváltásra: „Maga a természet sóvárogva várja... hogy a mulandóság szolgai állapotából majd felszabadul az Isten fiainak dicsőséges szabadságára" (Róm 8,19-21).

Mivel tehát Krisztus m i n d e n t megváltott, mindent magára is öltött.

Ennek a misztikus krisztusi testnek a története az egész világ története és ezen belül az emberiség története is. Krisztus teste így a mi testünk is, s amikor mi az Oltáriszentséghez járulnak, akkor nemcsak egy idegen istenség titkát próbáljuk méltóan ünnepelni, hanem a magunkban rejlő isteni valóságot is megpróbáljuk megközelíteni.

Kenyér és bor

Krisztus vehetett volna más szimbólumokat is. A zsidó hagyomány ezt a két természeti adományt nyújtotta neki, mert a bor és kenyér nagyon alkalmas az egész anyagi élő és élettelen természet ábrázolására. Kenyér és bor magukba zárják a földet, a napot, az esőt, a növekvő életet stb. Láthatóan kifejezik Krisztus kozmikus vonatkozását. Krisztus misztikus teste mindent magába foglal: „... Benne teremtett mindent (az Atya) a mennyben és a földön: a láthatókat és a láthatatlanokat... és minden benne áll fenn" (Kol 1,14-17). Ha az Oltáriszentséghez járulunk, akkor Krisztus kozmikus testét és vérét is magunkhoz vesszük. Misztikus egység jön létre az ember és az egész teremtett világ között Krisztus kapcsán keresztül. Az ember bele van szőve a kozmikus világba, szervesen és krisztusi módon is. Senki sem határolhatja magát le testével. Minden emberben lüktet a világmindenség élete. A világmindenség problémái tudattalanul is a mi problémáinkká válnak. Senki sem értheti meg magát úgy, hogy csak magára tekint.

Az oltár mint asztal

Ugyanez a szemszög érvényesül, de még hatékonyabban az emberi közösséget illetőleg. Az Úr vacsorája az embereket, mint Isten gyermekeit egy asztal körül akarja egyesíteni. Az utolsó vacsora családi jellegét manapság eléggé kiemelik. De az evésen keresztül létrejött egységnél sokkal mélyebbre vezet az a valóság, hogy az emberek nemcsak külön-külön Isten gyermekei, hanem Krisztusnak egy közös testét alkotják: „Egyetek és igyatok ebből mindnyájan, mert ez az én testem, ez az én vérem." Aki Krisztus testét és vérét magához veszi, az bizonyos értelemben Krisztussá válik. A szentáldozáshoz való tudatos járulás ennek a titoknak tudatos elfogadását is jelenti. A Krisztussal és az emberekkel összefűző egység misztériumának kifejezése és megünneplése. Az emberek között uralkodó egység sokkal nagyobb, mint ezt a látszat külsőleg mutatja, s mint amennyire tudatosan észrevesszük.

A keresztáldozat

A szentostya és a kehely, különálló voltában, a kereszthalál pillanatát akarja ábrázolni, amikor a vér a testet elhagyja, azaz minden pillanatát a szenvedésnek, amikor Krisztus vért veszített: vérrel verejtékezés, ostorozás, töviskoronázás, keresztrefeszítés.

Minden ember, aki Krisztus misztikus testének a tagja, belekeresztelődik ennek a hatalmas, kozmikus Krisztusnak a szenvedésébe és halálába: sors- és halálközösség. Ha a testnek egyik tagja beteg, akkor beteg a másik is.

Igazi keresztény nem szenved csak magáért, mint Krisztus sem magáért szenvedett. Minél inkább keresztény valaki, annál krisztusibb az élete, azaz annál inkább vesz tudatosan is részt a világ szenvedésében. Minden szenvedőt felken az Anyaszentegyház (a betegek szentségével), tudatva, hogy ez a szenvedés is Krisztus (a Felkent) szenvedésébe torkollik, és vallja, hogy ez a szenvedés is megváltó szenvedés. Naív az a keresztény, aki szenvedése alatt azt kérdezi: miért ver e n g e m az Isten, mi bűnt követtem é n el, vagy miért nem veri az Isten a gonoszokat.

A szolidaritás mai formái, mint az „Amnesty international", a karitász- és missziós mozgalmak stb. mind ennek a belső összetartozási ösztönnek tudatos következményei.

„Szeresd felebarátodat, mint önmagadat!" Ez az isteni parancs nem csupán a másik szeretetére int, hanem azt is próbálja sugalmazni, hogy ha a másikat szereted, akkor tulajdonképpen magadat szereted. A másik is te vagy. A másik és te egyek vagytok.

A világ szeretete önszeretet is. Amikor Isten a világot szereti, akkor magát is szereti benne. A világegységnek az emberekre is mélyen kiható valóságát a mai pszichológia is mindinkább felfedezi.

Az Oltáriszentség és a házasság szentsége

A házastársak testi-lelki egységbe szövetkeznek szentségi fokon. A házasságkötés legideálisabb formája a szentmisében történő esküvő, ti. itt a házastársak a szentáldozásban Krisztus testét és vérét veszik magukhoz. Testi és vérbeli egységük szentség lesz, azaz Krisztus testének és vérének a titkában részesül. Ezt úgy is ki lehet fejezni, hogy a házastársak testében és vérében vesz testet magára az isteni szeretet. Így a házastársak testi szerelme isteni mélységet érhet el (szentség). Az isteni szeretet konkréten testet ölt ebben az emberi formában.

A házasság is, mint a többi szentség, nemcsak szimbóluma az isteni valóságnak a világban vagy az emberben, hanem látható megvalósulása is.

Szentségimádás?

Ha a mai ifjúságot vesszük a modern világ képviselőjének, akkor általános nemtörődömséggel találkozunk, nemcsak a szentségeket, a templomot, hanem elég általánosan mindent illetően.

Ők nem öltözködnek finoman a régi ízlés szerint, nem mutatnak hódoló tiszteletet elöljáróik, sőt szüleik iránt sem, mint eddig. Egy bizonyos tiszteletadás, alázatosság hiányzik belőlük, ha a múltat vesszük mércének.

A másik oldalon viszont annál kifejezettebben érzik és kimutatják a világegységhez való hozzátartozásukat: Hamar otthon érzik magukat a világ legtávolabbi részén is, nem félnek az idegen emberektől, az idegen világtól, s nagyon természetes számukra, hogy szolidaritást vállalnak távoli országok elnyomottaival.

E szempontból a teremtő Isten igazibb gyermekei, mint mi voltunk, akik csak itt érzik magukat itthon és Isten gyermekeinek, másutt nem, mintha másutt nem lenne Isten az atyánk, más emberek nem lennének testvéreink.

A mai ember ösztönösen nyíltabb, s természetesnek veszi, hogy a világ az övé (azaz Atyjáé).

A mai ember nem hódol a világmindenség előtt, mint idegen világ előtt, amibe csak valami nagy kegy révén kap bepillantást. Ők szervesen beletartoznak ebbe a világmindenségbe, mint birtokosai, egynek érzik magukat mindennel.

Ugyanígy viszonyulnak a mindenségben rejlő isteni titokhoz is. Érzik a titokzatos mélységet, de nem mint valami i d e g e n istenséget, hanem mint rokon titkot. Az, ami a külvilágban feltűnik, ugyanúgy saját bensejükben is észlelhető. Isten minden dologban és minden emberben feltalálható.

Ezen a ponton megkülönböztethetünk egy régi és egy mai viselkedési formát.

A mai embertől több tiszteletet várnánk, a régitől nagyobb közelséget a misztériumhoz.

A mai ember behatol műszerekkel a világmindenség közepébe, magát az embert is boncolja, szétszedi és elemzi. Mindent uralma alá akar hajtani.

Lassan viszont mindinkább érzi, hogy a legmélyebb dolgok rejtekét semmiféle műszerrel nem képes feltárni. A világmindenség misztériuma nem nyílik fel a műszerek parancsára. Most kezdik a fizikusok és kémikusok is érezni, hogy a világ titkához más kulcs is kell.

A világ kulcsa a h i t.

Úgy, ahogy az Istenséghez hit és imádás nélkül nem lehet közeledni („Mózes, vesd le sarudat, mert a hely, amelyen állsz, szent"), úgy igazában a világhoz sem lehet hit és alázat, mély tisztelet nélkül közeledni, amennyiben a világmindenség az istenség titkának a hordozója.

Hit és tiszteletadás nélkül csak a perifériához tudunk eljutni, a világ és az ember titka zárva marad előttünk.

Titkok és szívek nem nyílnak parancsszóra. A világmindenség szíve sem személytelen dolog, hanem isteni titok, ami személyes viszonyt és hozzáállást kíván.

Az Oltáriszentség problémája belevisz minket legmindennapibb életünk problémájába, s egyúttal a bennünket körülvevő, velünk eggyé vált világmindenség rendszerébe. A határok az ember, világ és isteni titok között eltűnnek a hivő ember számára. A mai tömeges szentáldozás talán ezt a misztikus közösséget akarja ábrázolni az ember, Isten és a világmindenség között. Ha mi embertársainknak nem tudunk mély tisztelettel adózni, s a minket körülvevő világot

nem tudjuk csodálattal szemlélni, akkor magunkat becsüljük le. S ha az Istenség előtt nem tudunk imádattal térdre borulni, akkor a magunk isteni mélységét sem fedeztük fel, ami csodálatra és mély önbecsülésre is kényszerítene bennünket.

Az elsőáldozás

A gyermekek tudatos bevezetése abba a nagy családba, amit mi Isten családjának, Egyháznak nevezünk.

A gyermekek mindinkább elhagyják a kis családi kört, amelybe beleszülettek: félnapot az iskolában töltenek, idegen tanítók, igazgatók viselik gondjukat, a testvérek mellett mindinkább családon kívüli barátok, ismerősök sorakoznak fel. Majd később a munkahely, a szervezetek kötik be a fiatalembert egy világszéles hálózatba, Isten hatalmas családjába.

Az elsőáldozás ezt az új nagy isteni családot akarja tudatosítani: erre a szemszögre akar az a tény is figyelmeztetni, hogy az elsőáldozásra nemcsak e g y hitoktató, hanem vele együtt több édesanya is előkészíti az osztályt, az ún. asztali mamák (Tischmütter). Ha a hitoktató figyelmesen keres, akkor mindig talál elégséges számban édesanyákat, akik nemcsak hajlandók, de eléggé ügyesek is, hogy az előkészítő munkában segítsenek. Hogy aztán melyik hitoktató hogyan osztja meg munkáját az édesanyákkal, ez már minden alkalommal lehet más és más, az adottságoknak megfelelően. Pl. a hitoktató foglalkozik 30 percig az összes gyermekkel együtt, majd felosztja a gyermekeket (kb. 30) kb. 6-os csoportokra, minden csoporthoz egy mamát, akik a másik 30 percet a gyermekekkel maguk töltik el énekelve, játszva, elismétlik a hitoktató gondolatait, kézimunkáznak, olvasnak a gyermekbibliából, majd az olvasottakat eljátszszák rögtönözve, gyerekes módon. Ez a csoportmunka is mindig az elsőáldozási témákra van irányítva.

Ez persze okvetlen megköveteli azt, hogy a hitoktató a segítő édesanyákat kellőképpen előkészítse erre a munkára.

Ezeket az édesanyákat az elsőáldozási ünnepség után is könnyen meg lehet nyerni arra, hogy a gyermekekkel továbbra is foglalkozzanak (persze kell nekik elégséges tájékoztatást adni, hogy és mint), vagy maguk is óhajtják, hogy a plébánia keretén belül továbbra is tevékenykedhessenek: családi kört alakítva pár hasonló fiatal házaspárral, vagy közös kézimunkára összejönnek stb.

Az ünnepség gyakorlati előkészítését jól ki lehet arra használni, hogy a t ö b b i s z ü l ő k e t is meghívjuk megbeszélésekre, őket is tudatosan belevonjuk az ünnepség lebonyolításába, próbákra, előkészítő szentmisébe stb. Nagyon fontos hogy a szülőket is meghívjuk: gyónjanak és áldozzanak.

Az elsőáldozó gyermekek maguk hívják meg az igazgatót, a tanítókat az ünnepségükre; ők maguk készítsék el a meghívó levelet az édesanyákkal. Éppúgy figyelemmel kell lenni a keresztszülők iránt is, akiknek nem szabad

hiányozniok az elsőáldozási ünnepségről. Nekik is okvetlenül írásbeli meghívást készítenek. Nagyon fontos, hogy az egész plébánia figyelemmel kisérje ezt az ünnepséget, mert az képviseli tulajdonképpen Istennek azt a nagy családját, amibe a gyermekek most bekerülnek. A plébániának jelen kell lennie mint meghívó családnak. Erről több vasárnapon keresztül lehet prédikálni. A hivőket meg kell hívni nemcsak hogy vegyenek részt az ünnepségen, hanem hogy elő is készítsék. Pl. ők hozzák a bort, a süteményt, amit a szentmise után szétosztunk. Okvetlen meg kell a szülőket az elsőáldozási ünnepség után hívni egy pohár borra, amíg a gyermekek a reggelinél vannak. Ennek az ünnepségnek a lebonyolítását a plébánia hivőire lehet bízni.

Magát az elsőáldozási szentmisét úgy kell felépíteni, hogy annak családias képe legyen. Pl. ha lehetséges, ültessük az elsőáldozókat az első sorba a népoltár körül, hogy láthatólag is családi kört alkossanak. S ha van hely, mögöttük üljön egy sor felnőtt a második sorban őket körülvéve (szülők vagy keresztszülők, vagy a plébánia képviselői, tanítók).

Nem szabad félni attól hogy esetleg a régi formákat elhagyjuk, ha az új formák jobbak, érthetőbbek. Attól sem szabad félni, hogy a vallástól távol álló szülőket nem tudjuk belevonni az ünnepségbe, mert ahol gyermekük ünnepéről van szó, ott szívesen megtesznek mindent, hogy az ünnep szebb, mélyebb és szentebb is legyen.

Igen-igen fontos, hogy az egyházi ünnepségek, szertartások érzékeltetni tudják, hogy a szentségek az emberben rejlő természetes mélységek, titkok és értékek kibontakozását akarja elősegíteni, ünnepelni. A vallási ünnepeknek sohasem szabad annyira idegennek lenni, hogy a résztvevők magukat, belső világukat, problémáikat ne tudják a vallási rítusokban, szövegekben felfedezni.

Csoport-szentmisék

1. Ministránsokkal
2. Az ifjúsági csoportokkal
3. Végző osztályokkal
4. Családi körökkel stb.

A csoportszentmise előnye, hogy a misztériumot közelebbé, átélhetőbbé teszi.

Kisebb körökben könnyebb a szentmise családias jellegét érzékeltetni, könnyebb a szentből a profánba hidat építeni, a szentmiséből az agapéhoz, a szentmisét követő ünnepséghez. Itt könnyebb a világiakat tevékenyen bevonni a szentmise előkészítésébe és folyamatába: a szentleckét ők olvassák fel, ők készítik elő a hívek könyörgéseit, ők ministrálnak, az asszonyok sütik a kovásztalan kenyeret stb.

Persze nem szabad ilyen szentmisékkel a résztvevőket a templomi nagyszentmiséktől elvonni, hanem fordítva. A kisszentmisék intenzívebb átélése idővel a templomi szentmisét is megtermékenyítheti.

A bérmálás ünnepe

Körülbelül ugyanazzal a módszerrel lehet előkészíteni, mint az elsőáldozást. Csak itt a plébánia ifjúságát lehetne a munkába behozni. A hitoktató ugyanúgy kis csoportokra osztja a bérmálkozókat, mint az elsőáldozókat, s részben ő, részben erre előkészített fiatalok foglalkoznak velük. A bérmálkozási ünnepség így az ifjúság évi főünnepévé válhat, amennyiben a plébánia egész ifjúsága kézbe veszi az előkészítést.

Úrnapja

A világegyház áldozási ünnepe. Az elsőáldozókat és az új megbérmáltakat kifejezetten be kell építeni az ünnepségbe. S mutatis mutandis itt is az elsőáldozási ünnepség gondolatait lehet alkalmazni, de határozottan az egész plébániára átvive, a népi hagyományokat tudatosan kiemelve, egy nagy szentcsaláddá varázsolva az egész falut vagy plébániát.

Michel Sales

AZ EGYSÉG SZENTSÉGE

Talán megoszlott Krisztus? (1Kor 1,13)

A keresztények egymással és Krisztussal való közössége gyümölcse, nem pedig előfeltétele az Eukarisztiának, „a hit titkának". A Szentírás és a hagyomány emlékeztet erre.

Az Eukarisztia az Egyház egységének szentsége. Az Egyház közösségének magával az isteni élettel, a szentháromságos szeretettel. Ennélfogva megvalósítja a hivők közösségét egymás között. „Az áldás kelyhe, amelyet megáldunk, nemde a Krisztus vérében való részesülés? S a kenyér, amelyet megtörünk, nemde a Krisztus testében való részesedés? Mi ugyanis sokan egy kenyér, egy test vagyunk, mivel mindnyájan egy kenyérből eszünk" (1Kor 10,16k).

„A hitnek ezt a titkát" *, amely az Egyház kezdeteitől fogva életté vált, Pál alig néhány évvel Krisztus halála és feltámadása után fogalmazta meg olyan kifejezésekkel, amelyeket a hagyomány fáradhatatlanul ismételgetett és magyarázott.

---

* „Mysterium fidei" (Íme hitünk szent titka): a szentmise középpontjában a celebránsnak ez a felkiáltása közvetlenül követi a kenyér és a bor átváltoztatását, és bevezeti az Úr haláláról és feltámadásáról szóló anamnézist (megemlékezést). Kétségtelenül szándékosan kezdte VI. Pál pápa ezzel a hagyományos kifejezéssel az Eukarisztiáról szóló, 1965. szept. 3-áról kelt fontos enciklikáját. Ez a szöveg néhány hónappal a II. vatikáni zsinat liturgikus konstitúciója után jelent meg, és érdemes lenne újra elolvasni az Eukarisztia körül zajló jelenlegi viták idején.

„Ti Krisztusnak teste vagytok"

Amikor a pogányok apostola, időszámításunk 57. éve felé, a korintusi keresztényeknek ezt írja: „Ti Krisztusnak teste vagytok, s egyenként tagjai" (1Kor 12,27), nem valami ködös metaforát kíván használni, mint olykor korunk szociológusai teszik egy csoportról, azaz mint mondják, társadalmi „testről" beszélve. A keresztények egysége Krisztussal és egymás között lényegi egység, nem kevésbé, hanem ugyanannyira valóságos, mint egy személyé, egy egyedülálló személyiségé. A teljes Krisztus – fő és tagok – istenemberi személyiségének egysége. Mert az Eukarisztia az egész Egyházra kiterjeszti a megtestesülés és a megváltás misztériumát, amely által Isten emberré lesz, hogy az ember eggyé váljék Istennel. Hányszor ismétli Szent Ágoston: Krisztus „egyetlenegy testté – fejjé és testté" tesz önmagával. Vagyis másképpen mondva: Krisztusnak csak egy teste van, s ennek tagjai részt vesznek a fejnek, Krisztusnak valóságában.

A kereszténynek ez az egy testbeli egysége Krisztussal és egymással nem valami föltételes ígéret, amelynek megvalósulása valami emberi műhöz lenne kötve. Tényleges valósága a hitnek, nem csupán ígéret; olyan tényleges és olyan valóságos, mint amilyen az egyszülött Fiú megtestesülése, aki egyszersmindenkorra felajánlja magát Atyjának szeplőtelen áldozatul a világ üdvösségéért (vö. Zsid 9,11-28). Az Egyház jelenéről van szó, nem bizonytalan jövőről. Krisztus testének egysége nem csupán az Egyház jelenleg élő tagjait foglalja magában az egész földkerekségen, hanem magába zárja mindazokat, akik a hit jelével megjelölve haltak meg, sőt nemcsak ezeket, hanem mindazokat, akik utánuk és utánunk hinni fognak Jézus Krisztusban. Vagyis az Egyház egysége, teljességében nézve, még látható megjelenésének egészét is felülmúlja, – bár itt és most az Eukarisztia valóságosan ezt közli velünk, Krisztus – a fő és a test – titkának egészét.

Vajon túl „kemény beszédnek" találjuk-e ezeket a szavakat, mint Kafarnaum lakói, akik nagy számban hagyták el az Urat az Élet Kenyeréről szóló beszéd után, amelyben János evangélista más kifejezésekkel alapjában véve Pál gondolatához kapcsolódik (vö. Jn 6)? Mi mégis egyszerűen emlékezetbe idézzük itt „a hit titkát", az Egyháznak magától Jézustól kapott ajándékát. „Én ugyanis – írja az apostol – az Úrtól kaptam, amit közöltem is veletek: Urunk, Jézus elárulásának éjszakáján fogta a kenyeret, hálát adott, megtörte és így szólt: ‚Vegyétek és egyétek, ez az én testem, amelyet értetek adok. Ezt tegyétek az én emlékezetemre.' Ugyanígy vacsora után fogta a kelyhet, és így szólt: ‚Ez a kehely az újszövetség az én véremben. Ezt tegyétek, valahányszor isztok belőle, az én emlékezetemre.' Valahányszor ugyanis e kenyeret eszitek és a kehelyből isztok, az Úr halálát hirdetitek, amíg el nem jön" (1Kor 11,22-26).

„Talán megoszlott Krisztus?"

Helytelen lenne azt gondolni, hogy ez a tanítás az Eukarisztiáról fényűzése a keresztény életnek, egyszerűen teológiai vagy exegetikai viták anyaga egy

békésen élő, az Evangéliumnak alávetett közösségben. Szent Pál a korintusi kikötőmunkásoknak írva nagyon is közönséges keresztényekhez szól, sőt inkább olyan hivőkhöz, akik egyáltalán nem élnek összhangban a tőle kapott evangéliummal és az eukarisztiával, amit megülnek.

A korintusiakhoz szóló első levél bennfoglalóan egy olyan közösség képét vetíti elénk, ahol minden, vagy majdnem minden rosszul megy. Az erkölcsi lazulás akkora, hogy egyes „szentek" paráználkodásra adják magukat (6,12k), és még a vérfertőzés egy esetét is megtalálni, „amilyen még a pogányok közt sincs" (5,1k). Egyes hivők nem elégszenek meg azzal, hogy egymás között veszekednek, hanem a pogány törvényszékekhez folyamodnak, hogy elintézzék peres ügyeiket (6,1k). Még akkor is, amikor az Úr vacsoráját ülik meg, a gazdagok nem hajlandók megosztani kenyerüket a szegényekkel (11,17k). Mindenki dicsekszik az Istentől kapott ajándékaival, ahelyett, hogy a közösség javára fordítaná őket, és a liturgikus összejöveteleken zűrzavar uralkodik, mindenki egyszerre akar beszélni (12–14. fejezet). Még olyan hivők is akadnak, akik a feltámadás alapvető pontjában kételkednek (15. fej.). De mindenekfölött, legmélyebben magában egyházi hovatartozásukban oszlottak meg a korintusi keresztények. A nekik szóló levél elején Pál azt írja, jelezték neki, „hogy pártokra szakadtatok. Arra gondolok, hogy akadnak köztetek, akik így nyilatkoznak: Én Pállal tartok, én meg Apollóval, én Kéfással, én pedig Krisztussal" (1,11-13). És még rosszabb is van. A hivőknek ez a megoszlása nem marad meg az elszórt és egyéni kifejeződésnél, hanem rohamosan terjed, és odáig megy, hogy érvényesül az ima- és eukarisztikus összejöveteleken is (vö. 11,17k).

Ilyen helyzetben idézi fel és hívja segítségül Pál az Eukarisztia titkát. Ilyen kereszténykeket emlékeztet arra, hogy ők Krisztus teste és egymásnak tagjai keresztségük erejében. „A test ugyan egy, de sok tagja van, a testnek ez a sok tagja azonban mégis egy test. Így Krisztus is. Mi ugyanis mindnyájan egy Lélekben egy testté lettünk a keresztséggel. Mindannyiunkat egy Lélek itatott át" (12,12-13).*

Ha „a hit titkára" emlékeztetünk egy megoszlott keresztény közösséget, olyan hivőket, akik kölcsönösen gyanúsítják, megvetik vagy elítélik egymást, az nem azt jelenti, hogy még csak fokozzuk a szakadást vagy törést, nem súlyos kárhoztatás vagy gyűlöletesen képmutató állítás, hiszen oly kevéssé felel meg a közösség valóságos életének. Hanem annyit jelent, hogy megjelöljük a híveknek az igazi béke egyedüli forrását és megoszlásuk orvosságát: azt, hogy higgyenek igazán, vagyis éljenek összhangban a hittel, amit vallanak és az imádsággal, amelyet végeznek az Eukarisztián való részvételükkor.

---

* Ezért olyan roppant jelentős a kánonban a pápa és a helyi püspök említése: a katolikus egység jele ez, amelyen kívül az eukarisztia megülése hazugság lenne. Mert az Egyház, Krisztus teste, egyszerre és oszthatatlanul társadalmi és misztikus, látható és láthatatlan valóság, „látható gyülekezet és lelki közösség" (Lumen Gentium 8; Gaudium et Spes 40,2). A „hit titka" egyben „az egység titka".

Krisztus testét szeretni az Egyházban

„A saját testét soha senki sem gyűlöli, hanem táplálja, gondozza, akárcsak Krisztus az Egyházat. Mert tagjai vagyunk testének" (Ef 5,29-30). Ha egyetlen testet alkotunk Krisztussal, ha igazán az ő Lelke itatott át bennünket, akkor „ugyanazoknak az érzelmeknek kell eltölteniök, mint Krisztus Jézust" (vö. Fil 2). Az efezusi levél szerzőjének sürgető és hallatlan buzdítása szerint „utánozznunk" kell „Istent, mint szeretett gyermekeknek", és szeretetben élni „ahogy Krisztus is szeretett minket, és odaadta magát értünk jóillatú áldozati adományként az Istennek" (5,1-2). Ha ez a szeretet nem hiú beszéd, akkor azzal kell kezdődnie, hogy hittestvéreink iránt nyilvánul meg, ahogyan az apostol is felszólít: „Amíg tehát időnk van, tegyünk jót mindenkivel, főképpen hittestvéreinkkel" (Gal 6,10). Viszont azokról beszélve, akik nem engedelmeskednek szavának, Szent Pál ugyan azt kéri, hogy a hívek ne érintkezzenek velük, de ajánlja, hogy ne ellenségnek, hanem testvérnek tekintsék őket (vö. 2Tesz 3,15). Bölcs tanácsok, jó újra hallani őket manapság, – egy olyan bölcsesség idejében, amely annak érdekében, hogy igazán teológiai legyen, többé már nem vet számot a valósággal és nem emberi. Ha testvéreinket ellenségként kezeljük, hogyan állíthatjuk, hogy ellenségeinket testvérként szeretjük? Ha gyűlöljük vagy megvetjük a saját testünket, micsoda hitele lehet, ha erősítgetjük, hogy szeretjük az idegeneket? A hiteles keresztény tanúságtétel az Egyháznak Krisztus szeretetében fennálló egységéhez van kötve. „Arról ismeri meg majd mindenki, hogy az én tanítványaim vagytok, hogy szeretettel vagytok egymás iránt" (Jn 13,35). És Krisztusnak Atyjához intézett egész „főpapi imája" arra összpontosul, hogy egységet kér övéinek, „hogy a világ higgyen" (Jn 17,20-23).

Az eukarisztiában való méltó részvétel, a Krisztus testével és vérével való igazi közösségbe kerülés – az áldozás* – végső soron azt jelenti, hogy készen állunk megosztani áldozatának valóságát. Ezt kéri a pap a teljes Egyház számára a kenyér és a bor átváltoztatását közvetlenül követő egyik imában, az Atyához szólva: „Tekints, Urunk, Egyházad áldozatára, ismerd fel benne azt a Bárányt, akinek áldozata árán kiengesztelődni akartál. Engedd, hogy mi, akik Fiadnak testét és vérét magunkhoz vesszük, Szent Lelkével eltelve, egy test, egy lélek lehessünk Krisztusban." A Szentlélek – folytatja a misét bemutató pap – „tegyen minket előtted örök áldozattá" Isten dicsőségére. A Léleknek ez a lehívása a hivők élő közösségére, amely visszautal a Szentléleknek a felajánlott adományokra történő első lehívására, megadja az eukarisztia megülésének végső értelmét: részesedés Krisztus szeretetében, hivatás nemcsak arra, hogy ő szeressen bennünket, hanem hogy mi is úgy szeressünk, mint ő, „élő, szent, Istennek tetsző áldozatul" adva át testünket Istennek (vö. Róm 12,1).

---

* A francia „communion" éppúgy, mint a latin „communio", egyszerre jelent közösséget és egyházi nyelvben a szentáldozást! (Ford.)

„Ismerjük el, hogy bűnösök vagyunk"

Ha az Egyház úgy vesz részt az eukarisztia szentségében, úgy emlékezik meg Krisztus áldozatáról, hogy nem akarja élni is, amit az jelent és megvalósít – Krisztus testének egységét a Lélek árasztotta szeretetben –, akkor önmagát ítéli el. Az eukarisztikus közösség: a szentáldozás valóban a szellemek megkülönböztetését hozza létre: megítéli azt, aki részesedik benne. „Aki méltatlanul eszi a kenyeret vagy issza az Úr kelyhét, az Úr teste és vére ellen vét. Tehát vizsgálja meg magát mindenki, s csak úgy egyék a kenyérből és igyék a kehelyből, mert aki csak eszik és iszik anélkül, hogy megkülönböztetné az Úr testét, saját ítéletét eszi és issza" (1Kor 11,27-29).

Akkor hát – mondhatja valaki helyesen – ki méltó részt venni az Úr lakomáján? Természetesen valójában senki közülünk. De valamennyiünknek – akármelyik hierarchikus fokra helyezett is bennünket Isten, vagy bármilyen előrehaladottak legyünk is az életszentség útján – az a feladatunk, hogy méltóvá v á l j u n k. Magának a szentmisének a szerkezete magában foglalja a résztvevők megtérésének dinamikáját, a teológiai értelemben vett alázatosság és igazság aktusát. A keresztény elsődleges magatartása a „megtört szív" (vö. 51. zsoltár), amely Isten és testvérei bocsánatáért esdekel. „Ismerjük el, hogy bűnösök vagyunk, így készüljünk az eukarisztia megülésére" – mondja a pap a szentmise kezdetén. (Magyarban: „Testvéreim, vizsgáljuk meg lelkiismeretünket és bánjuk meg bűneinket, hogy méltóképpen ünnepelhessük az Úr szent titkait.") Így bűnösnek ismerjük el magunkat az egyetlen Test egysége ellen, amelybe keresztségünk beletestesített, mi pedig megtörtük a közösséget Istennel és egymás között. A liturgia még azzal is hozzájárul az „igazság megteremtéséhez", hogy ítéletünkre előszámlálja Isten csodálatos tetteit, amelyek állandóan megelőznek bennünket, így még jobban kiemelve hálátlanságunkat vagy nagylelkűségünk hiányát. Végül még abban a pillanatban is, amikor magunkhoz vesszük Krisztus testét és iszunk a kehelyből, az Egyház az evangéliumi százados csodálatos hitvallását adja ajkunkra: „Uram, nem vagyok méltó, hogy hajlékomba jöjj, hanem csak egy szóval mondd, és meggyógyul az én lelkem" (vö. Lk 7,7)*. Látjuk: az Egyház nem hiszi, hogy valaha is méltók vagyunk magunkhoz venni Krisztus testét és vérét. Órá hagyatkozik, tőlünk pedig azt kéri, hogy számítsunk az Ő szavára. Ebben az értelemben az eukarisztia elválaszthatatlan a bűnbánattól, a bűnök elismerésétől és beismerésétől. De illúzió lenne azt gondolni, hogy az Úr testében és vérében való részesedés igazvoltunkat föltételezi. Azért részesedünk az eukarisztia szentségében, h o g y megszente-

* A pap halkan mondott imái a szentáldozás előtt még kifejezőbbek: „Uram Jézus Krisztus, szent Tested és Véred vétele ne váljék ítéletemre és kárhozatomra, hanem jóságodból szolgáljon lelkem s testem oltalmára és gyógyulására" — vagy: „Uram Jézus Krisztus, az élő Isten Fia, te az Atya akaratából, a Szentlélek közreműködésével halálod által életre keltetted a világot: szabadíts meg engem szent Tested és Véred által minden vétkemtől és minden bajtól; add, hogy mindig ragaszkodjam törvényedhez, és soha el ne szakadjak tőled."

lődjünk, nem azért, mert szentek vagyunk. Más szóval: Krisztus testétől kell várnunk, hogy átalakítsa testies életünket, és a magáéba formálja át, „hogy ezután már ne önmagunknak éljünk, hanem neki, aki értünk meghalt és föltámadt" (IV. kánon; vö. 2Kor 5,15).

Az utóbbi években számos kereszténnyel találkoztam, köztük papokkal és szerzetesekkel is, akiknek aggályaik voltak, hogy bizonyos hittestvéreikkel együtt járuljanak az Eukarisztiához, ürügyül hozva fel, hogy bizalmatlanságot, sőt gyűlöletet éreznek irányukban politikai, családi vagy egyéb okokból, – nehogy – mondották – képmutatók legyenek. Eszerint elfelejtik, hogy az Eukarisztia nemcsak jelent valamit, hanem megvalósítja azt, amit jelez, és hogy Isten működik benne értünk. „A keresztény istentisztelet, mielőtt latreutikus (Istennek adott tisztelet) lenne, theurgikus (Isten műve) és szótériológikus (az üdvösség megvalósítója): először nem abban áll, hogy valamit, ami a mienk, felajánlunk, Istenhez emelünk, hanem hogy megkapjuk Isten tevékeny ajándékát" (Yves Congar). Másképpen: „a hivők helyes magatartása a szentmisén Krisztus és az Egyház áldozatának gyümölcse, nem pedig forrása" (G. Philips).

Valóban csakis az evangéliumi bűnös nő szívével részesedhetünk méltóan Krisztus testében (vö. Lk 18,9-14), és a kegyelem által, amely megadja a hitet, hogy semmi sem lehetetlen az Istennek. Egyáltalán nem a magunk erejéből, hanem az ő Lelkét lekönyörögve és befogadva szeretjük testvéreinket, –hát még ellenségeinket. Nem kell kételkednünk, hogy képmutatók vagyunk, amikor Krisztus testéhez és véréhez járulunk, hogy megtaláljuk ebben a vele való közösségben a világosságot és erőt életünk végsőkig való kiszolgáltatására, akárcsak ő.

Az Eukarisztia vád megoszlásunk ellen, és arra hív, hogy fölébe kerekedjünk, mint Krisztus, és vele együtt. Nem úgy, hogy bűnbakot keresünk rá, sem azzal kezdve, hogy elítéljük az elhamarkodottan bűnösnek tekintetteket, – hanem úgy, hogy akármilyen helyzetet foglalunk is el az Egyházban, akár pásztorok vagyunk, akár hívek, Krisztus érzelmeit tesszük magunkévá. Az övéit, aki engedelmes lett a kereszthalálig érettünk, szegény bűnösökért.

Mondanunk sem kell, hogy az ilyen lelki beállítottság – bár mindazokkal közös, akik a keresztény névvel dicsekedhetnek – elsősorban érvényes azokra, akiket Isten az apostolok utódaiul rendelt, hogy közösségben egymással és Péter utódával – akinek különös feladata az egység szolgálata – bemutassák az eukarisztiát. Ha a keresztények megoszlása botrány, mit mondjunk akkor az egyetlen papság megoszlásáról, amelyet Krisztus alapított, hogy bemutassa az eukarisztikus áldozatot, és létrehozza általa az Egyházban lényegi gyümölcsét: az egységet?

„Communio" folyóirat (Párizs) II(1977)5,2-8.

Löffler Mária

KRISZTUS MINDEN GYERMEKET VÁR

1. Egy ideig úgy látszott, hogy egyre inkább szekularizálódó világunkban a vallásnak már nem is jut szerep, nincs is rá szükség. Tíz év előtt pl. Németországban egyesek azt hitték, hogy az iskolai hitoktatás is hamarosan megszűnik. Az ellenkezője történt: az utóbbi években az emberek érdeklődése ismét a hit felé fordul. Világszerte tapasztaljuk ezt a jelenséget. Németországban a katolikus és evangélikus napok, a nemrég tartott lourdes-i eukarisztikus kongresszus ismét tömegeket vonzottak, és mindenki csodálkozására éppen az ifjúság köréből. A részt vevő fiatalok nem vitatkozni jöttek össze, mint még tíz év előtt tették volna, hanem hosszú időt szenteltek az imádságnak, elmélkedésnek. Úgy tűnik, hogy minden haladás, jólét ellenére az ember nem tud önmaga végcélja lenni, hanem keresi élete értelmét, és az önmagán túlra mutat. A fiatalság keresi az Istent.

Másrészt a fokozódó bűnözés a fiatalok körében szintén arra mutat, hogy a nevelésben valahol hiba történt. „Akarom, hogy gyermekeim meg legyenek keresztelve és hittanra járjanak. Nekem magamnak is komoly erkölcsi értékeket nyújtott a hitoktatás" – mondta egy családapa, aki maga ugyan nem gyakorolja vallását, de ezzel az elhatározásával kifejezésre juttatta, hogy becsüli az Egyház tanítását.

Egyre fontosabbnak látszik, hogy gyermekeink, fiataljaink vallásos nevelése olyan legyen, hogy egyrészt megismerjék hitüket, másrészt az Istenbe vetett hitből életcélt, helyes ideált, erőt merítsenek, és megoldást nyújtson nekik problémáiknak, életük gyakorlati kérdéseinek megoldására.

Ez a követelmény vonatkozik azokra a gyermekekre is, akik problémát okoznak a szülőknek, tanítóknak: idegesek, nehezen nevelhetők, gyenge tehetségűek vagy szellemileg fogyatékosak, testi hibájuk van. Az ilyen gyermek nagy megterhelés a család és környezete számára, és ezt gyakran éreztetik is vele. A szeretetlen, elutasító, gúnyolódó magatartás még jobban elszigeteli a gyermeket, idegessége, helytelen magatartása még csak súlyosbodik általa, és így feltűnő magatartású fiatallá, felnőtté válhat.

2. „Minden testi vagy szellemi fogyatékosságban szenvedő gyermek, ember Isten szemében teljes értékű személy" – hangsúlyozta a Szentszék ez év márc. 4-én a Fogyatékosok Nemzetközi Évével kapcsolatban kiadott dokumentuma. Max Rößler írja, hogy egy szellemileg fogyatékos gyermek megkérdezte az ápolónővértől: „Ugye nagyon buta vagyok?" „Nem – felelte a nővér mosolyogva, és átölelte a kicsit –, megvan mindened, ami ahhoz kell, hogy Istennek örömet szerezz, és hogy igazán szeressünk!" A fiatalban azonban már felmerülhet a kérdés: miért éppen ő lett fogyatékos, miért engedte meg ezt az Isten; van-e Isten, ha ennyi a szenvedés? A vallás „nem nyújt magyarázatot a

fogyatékosságra, és nem is gyógytapasz rá. Lehet azonban vigasz, éppen úgy, mint minden ember számára, mert segít elviselni az élet kellemetlenségeit és nehézségeit" (Sagi, A.: Das körperbehinderte Kind, Freiburg 1966). Meg kell mutatni, hogy Isten azt is megengedte, hogy Jézus szenvedjen értünk; hogy más emberek is szenvednek. De az emberek imádkozhatnak egymásért, ő is imádkozhat, az imának igen nagy ereje van, és segíthetnek egymáson, ő is segíthet másokon. Ezért minden lehetőséget fel kell használni a szeretetre, a segítésre való nevelésre. A fogyatékosok örülnek neki, ha hasznosak tudnak lenni. Az ilyen gyermekben is — minél okosabb, annál inkább — felvetődik a kérdés: Mit jelent ő a többieknek a teljesítményeket követelő társadalomban? Mi értelme van az életének? Éppen az ő léte mutatja, hogy kell lennie valaminek, ami több is, más is, mint az eredményeket mérő társadalom, valami nagy Egésznek, amibe ő is, más is bele tud illeszkedni. Kell lennie egy nagy Szeretetnek, ahol az egyes ember otthon érezheti magát. Az örök Isten léte nélkül a fogyatékos ember léte merő igazságtalanság.

3. Nem könnyű dolog a szülőknek, akiknek valamilyen szempontból fogyatékos gyermekük van, ezt a gyermeket nem szégyellni, valóban el is fogadni és igazán szeretni, úgy mint a többit. Ez a hősies szeretet nagy hitet követel meg, abból táplálkozik. Másoknak sem szabad a családot megvetni, kerülni. A betegség, fogyatékosság nem Isten büntetése, mint ezt régen hitték az emberek. A gyermeket el kell fogadtatni a szomszédokkal, az iskolatársakkal. Nem sajnálatra van szüksége, nem is kényeztetésre kárpótlásul, hanem igen nagy mértékben együttérző szeretetre, bizalmat keltő légkörre. A lelkipásztori munkában is tudomást kell szerezni róluk, és számításba kell venni őket. Fontos dolog a jó keresztény családból származó gyermekekkel foglalkozni, de éppúgy nem szabad elhanyagolni sem a langyos kereszténeket, sem a fogyatékosokat. Sajnos, számos család fordult már el az egyháztól, mert a plébános vagy a hívek nem voltak megértéssel iránt és fogyatékos gyermekük iránt. Az ellenkezője is igaz: a plébános segítő megértése a vallástól távol álló szülőket is megnyerheti. Helyes dolog a fogyatékos gyermekekkel külön foglalkozni iskolában, hitoktatásban, a szentmisén. De erre nincs mindig mód, és nem is elég. A híveknek is össze kell fogniok, hogy ezeket a gyermekeket beépítsék az egyházi életbe.

4. Főleg a nehezen nevelhető gyermekek találkoznak sok ellenszenvvel. Pedig nem a gyermek neveli saját magát. Legtöbbször ideges szülői házban, rossz családi körülmények közt, helytelen, következetlen, szeretetlen nevelés hatására válnak gyermekek nehezen nevelhetővé. A fogyatékosság is gyakran magatartásbeli nehézségeket von maga után. Szidás, büntetések halmozása, a szeretet megvonása legtöbbször csak fokozza a gyermek dacos, aggresszív magatartását. Sok gyermek feltűnő magatartásával öntudatlanul egyszerűen fel akarja magára hívni társai vagy a nevelők figyelmét: ha már nem szeretik, mert rossz, legalább verés vagy büntetés formájában foglalkoznak velük.

Hogy meg tudnak változni a gyermekek, ha egy szilárd, határozott, de szeretetet és megértést sugárzó pedagógusegyéniség fordul feléjük, ha szidás helyett felkelti önbizalmukat a jó iránt, ha végre valaki szereti őket! A gyermeket rá lehet beszélni a helyes magatartásra, nyugodt beszélgetésben ezt megindokolni, megdicsérni minden apróságért, meggyőzni, hogy ő tulajdonképpen jó. Néha ez a személyiség senki más, mint a hitoktató és a gyermek talán sehol sem él meg szerető, nyugodt, érdekmentes közösséget, csak a hittanórán. „Jézus szeret téged" – hallotta egy osztályrossza a hittanórán, és csillogott a szeme: sem szülei és testvérei, sem tanítónője és osztálytársai nem szerették, mert „rossz" volt. Csak a hittanórán volt jó!

Fontos mozzanata a nevelésnek a verekedő, agresszív gyermekeket megnyugtatni, kibékíteni egymással. „Látod, most sír, úgy fáj neki, hogy visszaütöttél. Mondd meg neki, hogy sajnálod." (Ez más, mint a megalázó „kérj bocsánatot!") Kölcsönös kézfogás, kiengesztelődés, esetleg simogatás, amíg a könnyek fel nem száradnak, és mind a két gyermek megnyugszik. Ha ezt szokássá tudjuk tenni a gyermekek között a segítőkészséggel együtt, minden verekedést hamar le tudunk csillapítani, újabb agresszió keletkezése nélkül. Sok nézeteltérés a házasságban másképp végződne, ha a házastársak már gyermekkorukban megtanultak volna helyesen megbékülni. A gyermek majd Istennek is könnyebben tudja mondani: „Nagyon sajnálom, bocsáss meg."

5. A szemléltető (= láttató) oktatás, amit már a rendes hitoktatásnál sem nélkülözhetünk, különösen fontos a fogyatékosoknál; minél nyugtalanabbak, minél gyengébbek szellemileg, annál inkább. Ezek segítik megélni a tanultakat. Érdemes szemléltető eszközöket beszerezni (diavetítő, magnetofon) vagy sajátkezűleg előállítani (képsorozatok, rajzolt diaképek, bábjátékfigurák, díszgyertyák, zörgő hangszerek stb. Bővebben lásd e cikk 7. pontjában és Szolgálat 18/51.)

A szemléltetésnek igen kedvelt és eredményes formája bibliai történeteknek vagy a gyerekek élményeinek lejátszása és feldolgozása.

Hogy megismerjük a gyermeket, eljátszatjuk vele pl. „Nálunk otthon". Így fény derül a szülők magatartására, a gyermek szerepére otthon. Könnyebben megértjük a gyermeket. — Ha a szülők tanácstalanok, hogyan kezeljék gyermeküket, maguk a szülők megjátszhatják egymás közt egy csoportban a „gyermek" és a „mama" szerepét. Így észre lehet venni, hol követ el a „mama" hibát, be lehet gyakorolni a helyes hangot a gyermekkel szemben. — Két gyermek veszekedését fel lehet oldani, ha különkülön eljátsszák, hogyan is került sor a nézeteltérésre. A két gyermek így átéli a másik szemszögéből a történeteket, megkönnyebbülnek a játék által, megnyugszanak.

A tanító témaként javasol egy gyakran előforduló helytelen magatartást, a gyermekek lejátsszák, megbeszélik, más megoldást javasolnak, újra játszanak, addig, amíg helyes megoldást nem találnak. Ilyen játékokat csak olyan pedagógus rendezhet, aki a játékban engedélyezett szabadság mellett kézben tudja tartani a gyermekeket. Pl. fiataloknál téma: A szomjúság. 1. megoldás: Nyári melegben a kocsmában leisszák magukat. Megbeszélés. 2. megoldás javaslása: a kocsmáros nem ad szeszes italt. Megbeszélés. 3. megoldás: a fiatalok limonádét rendelnek. Megbeszélés: ez a jó megoldás.

6. „Nehéz" gyermekek elsőáldozásánál a lényegre kell törekedni: az Úr Jézus valóságos jelenléte az Oltáriszentségben legyen a súlypont. Az

elsőáldozási előkészületnél az Úr Jézus egyéniségéből, iránt unk való szeretetéből, az utolsó vacsorából és Jézus kereszthalálából indulunk ki, és haladunk a szentmise megértése felé. Párhuzamot vonunk az utolsó vacsora és a a szentmise között. Ott a terem, asztal, apostolok, Jézus szava, imádság, kenyér és bor – itt a templom, oltár, mi, a pap, Isten szava, imádság, kenyér és bor. A hittanórán misét „játszhatunk" a gyermekekkel: mint az apostolok, megterítjük az asztalt. Itt volt az utolsó vacsora. Utána Jézus meghalt: keresztet állítunk az oltárra. A terített asztalt az osztályban hagyjuk, és lépésenként eljátsszuk tányérral, ostyával, üvegkehellyel a szentmisét, közben újra meg újra imádkozzuk, énekeljük az elsőáldozási mise megfelelő részeit, népénekeit. Szentmisét is jó bemutatni a hittanóra keretében az elsőáldozóknak.

A Miatyánkot már előzőleg megtanulták a gyermekek, úgy, hogy minden mondathoz egy megfelelő képet rajzoltak saját életükből. Amikor már megértették az utolsó vacsorát és örülnek annak, hogy Jézus hozzájuk jön – de még nem vettük végig a szentmisét –, egy-egy áldozás előtti és áldozás utáni imát adunk a gyermekeknek. Az elsőt lehetőleg imádkozzák egy Miatyánkkal együtt minden este, főleg a szentáldozás előtti este. Ezt a gyermekek szívesen meg is teszik. Az áldozás utáni, kissé hosszabb imából tanuljanak meg néhány mondatot, ami tetszik nekik. Ezt meg lehet könnyíteni az ima megbeszélésével: „Mit mondhattok Jézusnak, ha hozzátok jött?" A gyermekek a Miatyánkot ajánlják. „Milyen szavakkal tudnánk mi magunk örömünket, hálánkat, szeretetünket kifejezni?" Minden gyermeknek eszébe jut egy–két mondat, néha ugyanaz, ezeket a táblára írjuk (a gyermek nevével), ebből a többi is tanul. Utána minden gyermek felírja magának azt az egy–két mondatot, ami neki a legjobban tetszik. Magát a szentáldozás lefolyását a hittanórán többször is gyakoroljuk: „Most előrejöttök az oltárhoz, Jézus hozzátok jön, utána a földre nézve, lassan, nyugodtan a helyetekre mentek, nem néztek körül, letérdeltek, és most csak Jézusra gondoltok. Próbáljátok meg: tudtok-e magatokban, csöndben egy Miatyánkot imádkozni? Imádkozzátok magatoktól is csendben azt a néhány mondatot, amit gyakoroltunk. Imádkozzatok saját magatokért is és másokért is." Ezek a csendes áldozási és imagyakorlatok, a felnőttekkel e g y ü t t szívvel-lélekkel énekelt r ö v i d elsőáldozási mise, hangosan felolvasott ima áldozás előtt és az áldoztatás befejezése után nyugtalan gyermekek számára is lehetővé tesz egy szinte csodálatosan összeszedett elsőáldozást. A későbbi gyermekmiséken ugyanígy kell segíteni a gyermekeket az áldozási imádságokban.

7. Külön problémakört alkot a s z e l l e m i l e g f o g y a t é k o s g y e r m e k e k vallásos nevelése. A tapasztalat azt mutatja, hogy ha nem is könnyű feladat, de lehetséges, a gyermekek nagyon is fogékonyak, de csakis a szülő, a tanító személyén, személyesen, együtt megélt példáján keresztül. A gyermekekkel együtt élve kell bennünk a hitet, helyesebben a szeretetet Isten, Jézus, Mária és a szentek iránt felébreszteni, és ez sikerül is, ha nem is minden órán egyformán. Ezekre a gyermekekre elsősorban vonatkozik a pedagógiai elv, hogy csakis az érzékeken keresztül, erősen szemléltetve lehet tudást közvetí-

teni és érzületükre hatni, érzelmi életüket gazdagítani, fejleszteni (ami más, mint bibliai történeteket érzelmesen elmesélni). Szellemi képességükhöz mérten a lényegre csökkentjük azt, amit Jézusról, az ő mennyei Atyjáról, barátairól (apostolok), az ő közösségéről (Egyház) és a segítségéről (szentségek) taníthatunk. Egyszerűen, bár nem gyerekesen, de a gyermek csekély szókincsét használva, nagyon keveset és röviden beszéljünk. A gyermekek képtelenek valamit hosszabb időn keresztül ülve meghallgatni, összefüggéseket megjegyezni. Sok ismétlésre és szemléltető feldolgozásra van szükség. A bibliai történet lényegének rövid elmesélése után (amit faliképen vagy képsorozaton is mutatunk) mondassuk el egy gyermekkel a történetet újra, nézzük meg ismét a képeket, játszassuk el a gyerekekkel dalban, ritmusos, tapssal kísért, refrénes versben. Az ének és az egyszerű zenekíséret (xilofon, dob, csengő, zörgő hangszerek) szellemileg fogyatékosaknál igen fontos a belső világ alakításában, a gyermekek igen szeretik és elmélyülnek benne. A gyermekek azt jegyzik meg és teszik magukévá, amit élményszerűen, érzelmileg átéltek, ami megragadta őket. A következő órán vagy órákon ismét elmondjuk a történetet, mondanivalóját bővítve. Most rajzot készíttetünk hozzá, vagy előre elkészített rajzot kiszíneztetünk, plasztilinból figurákat formáltatunk, a gyerekek kivágott képeket összeragasztanak egy csoportképpé stb. Általában véve, mert nincs még külön tankönyv, fel lehet használni számukra az óvodások, az alsó tagozatosok hittankönyvét, anyagát hosszabb időre elosztva. Természetesen csak a minimumot, rövid mondatokat taníthatunk meg néha, de a gyermek minden teljesítményét dicsérjük. Igen fontos a szülők közreműködése, együttes imája a gyermekekkel, főleg a szentségek felvétele előtt. Erre akkor is fel kell kérnünk őket, ha nem buzgó hívek. Néha, egy-egy gyermek esetén a szülőt kell megtanítani arra, hogyan oktassa otthon maga a gyermeket.

Igen fontos, hogy a hittanban tanultak segítsék a gyermeket mindennapi élete alakításában, problémái megoldásában, a családba, közösségbe való beleilleszkedésben, viselkedése lassú megszilárdításában. Ezért gyakran az ő életéből, egy-egy élményéből indulunk ki. A lelkiismeret nevelésénél csak nagy vonásokban kell irányt mutatni: ez „jó", ez „rossz", később ezt bűnnek nevezzük. Ettől meg kell különböztetnünk a „helyes" és „helytelen" fogalmát. Pl. a gyermek az evőeszközt „helytelenül" tartja, de ez még nem „rossz".

8. S z e n t m i s é r e nyugodtan magukkal vihetik a szülők szellemileg fogyatékos gyermeküket, még akkor is, ha kissé zavar ott; kezdetben csak rövid időre, amit lassan hosszabbá lehet tenni. A lelkésznek fel kell hívnia a többi gyermek figyelmét, hogy ne nézzék feltűnően a mise alatt, ne mutogassanak rá, ne nevessenek, a felnőttek pedig ne figyelmeztessék őt vagy a szülőket. A zavaró gyermek úgysem tud másképp viselkedni, a rendreutasítással pedig elveszik a kedvét a szentmisétől, és megbántják a szülőket. Az a fontos, hogy a gyermeknek szép élménye legyen a szentmiséről. Ezért jó a mise után üdvözölni és mindenképpen megdicsérni.

Az elsőáldozási előkészület is csak rövid, egyszerű mondatokban történhet. Fontos az átváltozás szavai után hozzátenni: „Ez már nem kenyér. Jézus van itt." Ugyanígy a bornál. Az elsőáldozási szentmisét ajánlatos, ahol lehet, kisebb csoportban, több plébániáról összevont gyermekekkel tartani, utána agapéval. Bérmálás előtt már inkább lehet a serdülőt összehozni, összebarátkoztatni (ez fontos!) a többi korabeli bérmálkozóval, és bár külön kell előkészíteni, együtt mehet velük bérmálkozni. Így egyre jobban megéli az egyház közösségét, a plébánosnak pedig alkalma nyílik híveit megtanítani arra, hogy a szellemileg fogyatékos is hozzájuk tartozik, Isten előtt velük egy értékű ember, fogadják be.

Ezeket a gyermekeket is meg lehet tanítani rövid, egyszerű imákra. A legjobb, ha ő maga fogalmaz meg rövid kijelentő vagy kérő mondatokat, hálaadó, dicsérő vagy kérő imádságnak. Rövid mondatokat meg tudnak jegyezni, hosszabb imát nem tudnak fejből megtanulni, csak egy–két mondatot a Miatyánkból, Hiszekegyből. Még jobb az imát énekelni, ez jobban behatol a lelkükbe. Az áldozás utáni ima is legyen csak egy pár mondat: „Jézus, köszönöm, hogy hozzám jöttél. Maradj mindig velem. Segíts meg! vagy: Segíts, hogy kedves legyek." Nem kell aggályosnak lennünk, hogy mehetnek-e a gyermekek gyakran áldozni, ha nem tudnak áhítatosan imádkozni. Mi sem tudunk! A mise előtt, esetleg már előtte való este beszélni kell a gyermekkel (ezt minden gyermekkel meg kellene tenni!), és felkelteni az örömét: „Jézus szeret téged, ő jön most hozzád. Mondd majd meg neki, hogy örülsz." Ismételjük el vele a tanult rövid imát, áldozás után talán imádkozzuk vele együtt.

Ahol egy iskolában, otthonban vagy városban több szellemileg fogyatékos gyermek van, érdemes számukra vasárnap k ü l ö n s z e n t m i s é t tartani, legalább havonta egyet, amelyen a szülők az egész városból többi gyermekükkel és a nagyszülőkkel együtt részt vesznak. Franciaországból indult ki ez a szép mozgalom. Ez a mise lehet délután is, utána családias jellegű összejövetel van közös étkezéssel. Ez a gyermeknek egy szép vasárnapot jelent, ahol jól érzi magát, egyszer ő áll a központban. A családok viszont megismerik egymást, egymás problémáit, tapasztalatait, barátságok jönnek létre, kölcsönös segítés alakul ki. (Ilyen baráti kapcsolatok más vallásos szülők között is nagyon fontosak gyermekeik későbbi vallásos fejlődése szempontjából.)

Ezeket a fogyatékos gyermekek számára tartott szentmiséket teljesen az ő igényeiknek megfelelően szervezik, csak egy-két mondat, egy imádság szól a felnőtteknek. A gyerekek egészen közel vannak az oltárhoz. A mise egy uralkodó témája a gyermek életéből való (várni, ünnepelni, segíteni, megosztani), amivel már az előző hittanórákon is foglalkoztak. A mise rövid, felépítése nagyon egyszerű és áttekinthető, a gyermekek minél tevékenyebb bevonásával történik: ének, előimádkozók, zene, tánc, képpel is szemléltetett evangélium után annak megjátszása, esetleg rajz. Csak nagyon röviden lehet beszélni, imádkozni, de a gyerekek bevonásával, és fontos a változatosság. Nem szégyen, sőt jó, ha miséző pap megkéri a tanítónőt, hogy a gyermekek színvonalán írja meg számára a történetet, ami igehirdetés és prédikáció egyben, azonkívül egyszerűsített kifejezésekkel a miseimákat.

Mindez nem könnyű feladat: egymás terhét hordozzuk. De aki fogyatékos gyermekekkel foglalkozik, Jézushoz vezeti őket, akár szülő, akár hitoktató, nem-

csak ad, hanem maga is gazdagszik általa. Csodálkozni fog, hogy ezek a gyermekek a hitben éppen a lényeget ragadják meg, nagyon hálásak, és szeretettel viszonoznak minden nekik nyújtott szeretetet.

Irodalom. Religionsunterricht an Sonderschulen. Konzeptionen und Modelle für die Praxis. Herausgegeben von Franz Kaspar. (Pfeiffer, Ernst, Kaufmann, 1974. 389 o.) Oskar Randak: Therapeutische Religionspädagogik. (Patmos, 1980. 147 o.) Katechetische Blätter (Kösel) 1980. 5. szám. Felizitas Betz: Schau her, lieber Gott. (Pfeiffer, 1967. Rövid örvendező, hálát kifejező mondatok a gyermeket körülvevő világból.) Konrad Albrecht: Kinder reden mit Jesus. (Kath. Bibelwerk, 1977[7]. Bibliai történetek egyszerűen, ima formájában.)

Sántha Máté

HERNÁNDEZ DOKTOR, A FELELŐSSÉG EMBERE

> Azoknak az embereknek, akik az orvosi hivatás nemes apostolságának szentelik magukat, minden helység otthonuk: hazájuk a könnyeknek ez a mérhetetlen völgye, amely a világ nevet viseli.
> Mint a fájdalom papjai járnak az emberiség jajai közt, és testvérük minden szenvedő.
>
> F. de Sales Pérez

Isnotú kis helység, a Libertad nevű tanyabokor központja Venezuelában. Itt született José Gregorio Hernández 1864. okt. 24-én. Apjának vászonkereskedése volt, de – bár csak elemi gyógyászati ismeretekkel rendelkezett – ő látta el a környék betegeit is. Készségesen ment a hegyekbe a szegény parasztokhoz. „Tőle tanultam meg, milyen áldozattal jár az orvos hivatása" – mondja később József Gergely. A földművesek fáradságos birkózása a sovány talajjal, az üzlet forgalma, a község védőasszonyának, a Rózsafüzér Királynőjének tisztelete – ilyen benyomások közt növekszik Caracas jövendő egyetemi tanára. Még csak nyolc éves, amikor elveszíti édesanyját, de szerető nevelése, mély vallásossága kitörölhetetlenül lelkébe vésődik. A hat gyerekkel özvegyen maradt apa természetesen másodszor is megnősül, s ebből a házasságából újabb hat gyermek származik. A 12 testvérből József Gergely a másodszülött (a fivérek közül ketten viselik a József és egy lány a Jozefa nevet!), de nénje meghal, s így ő marad a legidősebb. A leggyöngédebb szeretet fűzi össze mindvégig népes családjának minden tagjával, ami apjuk halála után (1890) valóságos apai gondoskodássá válik. Hogy nem házasodott meg, annak egyik oka ez a felelősség.

Még alig múlt 13 éves, amikor a fővárosba, Caracasba kerül, s itt az akkor nagynevű Villegas kollégiumban végzi el a középiskolát. Lelkiismeretes, jó tanuló, tanárai, társai szeretik. Arra gondol, hogy jogot fog tanulni, és a sze-

gények ügyvédje lesz. De apja rábeszélésére az orvosi pályát választja: így többet tud használni az embereknek, és lendít az ország szomorú egészségügyi helyzetén. Mivel az apa keresete nem elég taníttatására, a kollégiumban számtantanári és felügyelői állást vállal, így segít magán.

Nagyon szeret zongorázni, a legjobb klasszikus darabokat játssza. Csak úgy falja a könyveket, már ekkor megvetve nagy műveltségének alapjait. Amellett szívesen vesz részt társai szórakozásában is. De fő célja szemmelláthatólag az, hogy öntudatos, művelt emberré nevelje magát. „Anélkül, hogy túlságosan befelé forduló lett volna – mondja róla egyik társa –, nagy gyönyörűségét találta a tanulásban, és igen tetszettek neki a tudományos és intellektuális viták, ahol mindig tiszteletben tartotta partnereit."

Harmadéves egyetemista korában találkozott össze a beíratkozáson a caracasi Santos Aníbal Dominicivel, aki akkor kezdte tanulmányait. Mindjárt felajánlotta, hogy tanuljanak együtt. Ezzel kezdetét vette az a szoros barátság, amely egészen Hernández haláláig tartott. (Mikor már nem laktak egy városban, sűrű és terjedelmes levelezést folytattak; ez ma Hernández életének legértékesebb dokumentuma.) Ebben az évben kiköltözött a kollégiumból, hogy teljesebben a tanulásnak szentelhesse magát. A nap nagy részét együtt töltötték barátjával, többnyire annak otthonában, az apa nagy könyvtárában. Az egyetemi jegyzetek igen hiányosak voltak. Ezért Hernández ötletére Párizsból hozatták meg a legfrissebb orvosi szakkönyveket. Az előadó tanárok ugyancsak meglepődtek, amikor hazájukban még ismeretlen adatokat, elméleteket szőttek beszámolóikba. „De nemcsak az orvostudományt nyeltük szomjasan azokban az években – írja Dominici. – Mindenfélét olvastunk, spanyolul, franciául, angolul, szépirodalmat, művészeti könyveket, verseket, az összes klasszikusokat; történelmet, természettudományt, filozófiát. Valósággal dúskálkodtunk az ismeretszerzésben, a tudás szenvedélyével, ahogyan Szent Ágoston hívta. Közben állandóan beszélgettünk az olvasottakról a nap folyamán, és gyakran folyamodtunk apám jó ítélőképességéhez, emberi bölcsességéhez."

A fiatalember nem bővelkedett a pénzben, viszont öltözködésben sem kívánt elmaradni társaitól. Így leckéket vett egy ismerős szabómestertől, s ezután maga készítette öltönyeit. Barátja szerint „joviális humorú, roppant szívélyes" társ volt, „kedvére volt a szórakozás, a családias társaság, a zene, a bál..." Ebben az évben azonban súlyos tífuszba esett. „Azt hiszem – írja valaki –, inkább élniakarása és vallásos optimizmusa mentette meg, mint az ápolás és az orvosságok. Majd mindennap meglátogattam, és annak ellenére, hogy igazán a végsőt járta, állandóan követte az előadásokat. Sohasem csüggesztett bennünket azzal, hogy megadta volna magát. Inkább terveket szőtt hamaros felépülésére és az egyetemre való visszatérésre." Ez meg is történt. Az egyetemen akkoriban a pozitivizmus és liberalizmus szelleme uralkodott, a természetfölötti tagadását a tudomány követelményének tekintették. Hernández gyermeki hitének ezekkel a befolyásokkal szemben kellett helyt állnia. Világos, fejlett, nyugtalan gondolkodása nem érte be azzal, hogy kritika nélkül elfogadja,

amit elébe adnak. Az igazságot keresi. Betegsége alatt őszinte barátságot kötött Juan Bautista Castro akkori kápolnaigazgatóval, a későbbi caracasi érsekkel. Vele beszélte meg hitbeli és lelki problémáit.

Záróvizsgáit 1888. jún. 19-én és 29-én teszi le (egyik tétele éppen a tífusz, amely a szerzők szerint „igen kivételesen" fordul elő Caracasban, ő azonban tapasztalatból beszélhetett róla), s ugyanaznap, Péter-Pál ünnepén megkapja az orvosdoktori fokozatot. A jogászprofesszor Dominici lakásán ünneplik meg ezt, második otthonában.

Az újdonsült orvos hazatér szülőföldjére, és a környéket járja, keresve a települést, ahol érdemes lenne megkezdenie a munkát. Tapasztalatai lehangolók; hosszú levelekben számol be róluk testvéri jóbarátjának. „Egész környezetemet igen feketén látom, részben mert valóban ilyen..." „Nagyon nehéz gyógyítani az itteni népet, mert begyökerezett előítéletekkel és nevetséges szokásokkal kell megküzdeni: hisznek a szemmelverésben, a fekete tyúkokban és tehenekben, a titokzatos szavak kíséretében kotyvasztott orvosságokban, egyszóval sohasem képzeltem volna, hogy ilyen elmaradottak vagyunk ezen a vidéken..." A kuruzslók vagy legjobb esetben patikusok, akik a betegeket kezelik, igen barátságtalanul fogadják. Szülőfalujában nem akar letelepedni, hogy ne apjának csináljon konkurrenciát. Amellett mélyen átéli a kezdő orvos lelkiismeretbeli válságát. Mert könnyű diagnosztizálni az egyetemen, ahol a felelősség súlya a vezető tanáron van. „De miután az ember bekerül a felelős gyakorlatba, az, ami azelőtt kellemes völgyeken átvezető sima út volt – mint te mondanád –, sziklákkal borított, meredélyekben bővelkedő hegységgé változik. ... Amiben gyöngének hittem magam, arról kiderült, hogy nem is vagyok olyan gyönge, viszont hiányosságokat fedeztem föl olyan dolgokban, amelyekben mesternek gondoltam magamat. De még ma sem mondhatom neked, hogy már ismerem magam, mert minden nap új meglepetések érnek." Okt. 16-án írja: „Három vagy négy napja az a fájdalom ért, hogy elvesztettem egy nőbetegemet. Annál élénkebb volt a fájdalom, mert ez az első beteg, akit a temetőbe kell indítanom." Ami szemmelláthatólag legjobban bántja: „Ezeken a helyeken nagyon nehezen tudok tanulni valamit, hála, hogy el nem felejtettem azt a keveset, amit annyi munkával megszereztem... Egyvalami tölt el szomorúsággal, drága barátom: ha arra gondolok, hogy mindig olyan tudatlannak maradok, mint most."

Körútjainak kevés örvendetes tapasztalata közé tartozik Curacao kórháza. Nemcsak a berendezést csodálja meg, hanem a nővérek áldozatos munkáját is. „Az apácák olyan hősiességgel csinálnak mindent, amit csak a katolicizmus tud megadni."

Állandóan érdeklődik az egyetem ügyei iránt, tele van vággyal, hogy visszatérhessen a neki sokkal megfelelőbb környezetbe. Mindamellett kedves humorát sem veszíti el. Például: „Egyideje nem borotválkoztam: képzeld el, milyen tiszteletreméltó most arcom, szakállal borítva, amely mindennap néhány millimétert nő. Mindez nagyon tetszik nekem, mert szórakoztat, hogy olyan rémítőnek látom magam." Az is megtörténik, hogy valahol egy bálon egész éjjel táncol, utána négy órakor nyeregbe ül, és tovább lovagol...

1889 áprilisának első napjaiban visszatér Caracasba, azzal a szándékkal, hogy ott kezd orvosi gyakorlatot. Egy régi professzora és jóakarója azonban ösztöndíjat eszközöl ki számára a kormánytól, és kiküldik Európába, hogy Francia- és Németországban szövettant, kísérleti fiziológiát és bakteriológiát tanulmányozzon. Két évig marad ott, s teljes lendülettel veti magát a munkába. Szövettani professzora pl. ilyen bizonyítvánnyal látja el: „Boldogan jelentem ki; képességei, ízlése és gyakorlati ismeretei olyan szakemberré teszik, hogy büszke vagyok, amért kiképezhettem." Közben Berlint is megjárja, mivel a patológikus szövettan ott fejlettebb.

Ha Caracas a hitét tette próbára, akkor Párizs elsősorban erkölcsi vizsga. A jó külsejű, biztosított megélhetésű fiatal férfi bőven találhatott volna itt könnyű kalandot. Társai az éjjeli mulatókat látogatják. Ő édesanyja és húgai emlékéből táplálkozó tisztelettel közeledik minden nőhöz. Tanulótársa és másik bizalmas barátja, a későbbi Razetti professzor — különben ateista — kijelentette: „Azt hiszem, vannak erények, amelyeket lehet utánozni, de Hernández tisztaságát nem."

Honnan veszi az erőt ehhez a fegyelmezett élethez? Nemcsak vasárnaponként, de hétköznap is gyakran látják a Montmartre-en, a Szent Szív templomban, „kezében misszáléjával, hogy jobban értse a francia papok ördögi latinját" — jegyzi meg irónikusan egyik társa. Könyvei között ott volt a Biblia, szentek élete és más lelki könyvek, gyakran olvasta őket, sőt fel is olvasott részleteket az illetőnek, „és mondogatta nekem, hogy sose feledkezzem meg a természetfölötti életről, az egyetlenről, amely megmagyarázza rendeltetésünket e világban."

1891 tavaszán már örömmel ír Dominicinek közeledő visszatéréséről. „Nem tudom kifejezni neked, milyen büszke vagyok a mi Caracasunkra, mióta megismertem Párizst. Majd beszélgetünk erről."

Ez év november 6-án Caracasban elfoglalja egyetemi tanszékét és átveszi az újonnan alapított kísérleti fiziológiai és bakteriológiai laboratórium vezetését. A laboratórium a párizsinak pontos mása, az általa küldött tervek szerint. Halála napjáig, 1919. jún. 29-ig működik itt, — leszámítva azokat a közjátékokat, amelyekről még szó lesz.

A fentebb már idézett F. de Sales Pérez így jellemzi 1893-ban:

> Íme egy ember, aki a legnagyobb dicséretre méltó tulajdonsággal rendelkezik: Orvos, aki jót mond a többi orvosról. Már csak ezért a ritkaságért is magas helyet adnék neki a szakmában.
> Ki tudná megtenni, hogy ne tisztelje Hernández doktort, ha csak szót vált vele? Elbűvöl az olyan ember, aki nem veszi tudomásul a saját érdemeit.
> Tudja mindazt, amit az olyan ember tudhat, aki 26 esztendőt töltött tanulással. De még többet is tud, olyan tudományt, amit semmiféle akadémián nem tanítanak: Meg tudja szerettetni magát.
> Veleszületett sajátossága az a természetes jóakarat, amely minden akaratot vonz, az az őszinte udvariasság, amely a másikat is tapintatra indítja, és az az alázatos szigor, amely — mint minden pozitív erény — tiszteletet követel.

Óráit szívesen látogatták hallgatóin kívül mások is. Élénk, de komoly és kiegyensúlyozott előadó volt. Nagy gondot fordított a szemléltetésre, ügyes keze színes krétával rajzolta a táblára a sejttani és egyéb ábrákat. Követelményeiben szigorú volt, akiben nem látta az igazi orvosi hivatást, azt nem engedte tovább. Tanítása a legnagyobb mértékben gyakorlati jellegű volt, a laboratóriumi munkában az öntevékenységet segítette elő. Nemcsak az emberi testet ismertette meg tanítványaival, amit majd kezelniök kell, hanem lelkükre kötötte, hogy a beteg iránt soha ne legyenek tiszteletlenek, „mert minden személynek lelke és teremtő szelleme van." Ezt a tiszteletet tanúsította ő is tanítványai iránt, és ha úgy érezte, hogy megsértette valamelyiküket, az óra végén bocsánatot kért tőle. Gyakran beszélgetett velük óra után. Látták, hogy minden előadása előtt betért a közeli templomba két–három perces bensőséges imádságra. Nehéz helyzetben bizalommal fordultak hozzá megértő jótanácsért.

Tudományos tevékenységéről csak néhány adatot: Ő hozta be a mikroszkóp használatát; megismertette Virchow sejtelméletét; először tanulmányozta az embriológiai folyamatokat; elsőnek végzett élveboncolást; különféle betegségeket tanulmányozott; megalapította a Higiéniai Bizottságot, a jelenlegi egészségügyi minisztérium csíráját; könyveket, tanulmányokat tett közzé stb.

Egyetemi munkája mellett az orvosit sem hagyta abba. Ingyen rendelt, és előszeretettel látogatta a szegénynegyedeket. Úgy fogadták ott, mint Isten küldöttét. „Orvosságokat adott a testünknek – mondta egy öreg anyóka –, de elért a lelkünkhöz is. Nem azok közül az orvosok közül való volt, akik ránéznek az emberre, és szárazon azt mondják, vegyen be ezt vagy azt, vagy őrizze az ágyat ennyi napig. Ő barátunk volt, és a mosolya arra hívott, hogy éljünk és gyógyuljunk meg." Ha látta, hogy betege menthetetlen, gyöngéden előkészítette a halálra, ami az ő szemében az örökkévalóságot jelentette, úgyhogy az illető békében halt meg. Egy ízben sürgősen hívták a kormányzó súlyosan beteg testvéréhez, éppen amikor a szegényeknek tartott rendelést. Nehezen állt kötélnek, de végül is elnézést kért betegeitől azzal, hogy hamarosan visszatér. Valóban sietett vissza, s mintha mi sem történt volna, folytatta munkáját.

Elmélyedő lelkét mindig nagyon vonzotta a filozófia. Ez különben szerinte a venezuelai ember egyik jellemvonása. 1912-ben ki is adott egy könyvet „A filozófia elemei" címmel; még abban az évben második kiadást is ért. Szolgálatot akart vele tenni honfitársainak, mert „a modern idők azt a sajátos jelenséget mutatják köztünk, hogy az egész nemzetben mutatkozó anyagi kibontakozást nem kíséri ennek megfelelő értelmi mozgás." Pszichológiát, metafizikát és filozófiatörténetet tartalmaz. Domonkosrendi kritikusa szerint Hernández „nem merev skolasztikus; de az írás katolikus, szépen megírva, és egyetlen tétele sem támadja a dogmát." Megvallja könyvében, hogy filozófiai elvei nélkül az élet lehetetlenné vált volna számára, de ezekkel megerősítve békésen élt és él továbbra is. „Ha azonban valaki úgy gondolja, hogy ezt a biztonságot, ezt a belső békét, amit mindenek ellenére élvezek, a filozófiánál is inkább a szent vallásnak köszönhetem, amelyet szüleimtől kaptam, amelyben élek, s édes

és szilárd reményem, hogy benne is halok meg: annak azt felelném, hogy ez egy és ugyanaz." Lelke mélyébe világító nagy mondat!

És Hernández mégsem elégedett. Gyerekkora óta mélységesen tiszteli a papokat, a legmagasabb véleménnyel van hivatásukról, amelyet szívesen követne. Másrészt egyre inkább igénye az elmélyedés Istenben. Minden ismerőse megfigyelte nagy összeszedettségét. „Vallásgyakorlatait a templomban mindig sietség nélkül végezte. Amikor letérdelt és elmélkedésbe fogott, semmi sem szakította félbe. Minden azt a föltételezést ébresztette, hogy közte és Isten között spontán párbeszéd alakult ki." (A szeretet hívására azonban készséggel szakította meg ezt a „párbeszédet". Egyszer egy fiatalember elájult a templomban. Nemcsak hogy rögtön gondjaiba vette, hanem mikor megtudta, hogy két napja nem evett, az istentisztelet után karonfogva vitte megreggeliztetni.)

Mély hatást gyakorol rá egy tragikus esemény. Dominici írja le, hogy legkisebb öccse, Benjámin, trópusi lázban néhány óra alatt meghalt, „anélkül, hogy a kiváló orvos rájött volna az eset súlyosságára; csak a végső órában fedezte föl. A seb lelke mélyéig hatolt. Attól a naptól fogva megváltozott életének iránya, átjárta a visszavonulás, az elmélkedés, egy képzelt bűn levezeklésének vágya. De mivel mindenekelőtt altruista és a kötelesség rabszolgája volt, vágyának megvalósítását akkorra halasztotta, amikor befejeződik kisebb testvéreinek és unokatestvéreinek nevelése – őket szeretettel maga köré gyűjtötte –, és munkájával megszerzi a szükségeset, hogy biztosítsa a család létfenntartásának alapját." Amikor ez megtörtént, 1908 júniusában mindenki elképedésére hajóra szállt és Európába ment, hogy belépjen a farnettai (Lucca mellett, Olaszországban) kartauzi kolostorba. 44 éves volt ekkor, és tíz éve tanulmányozta már szabályzatukat. Érsekének ajánlására szívesen fogadták. Nagy áldozat volt a megválás hazájától és főleg szeretett családjától, de hősiesen viselte, éppen úgy, mint a kartauzi élet szigorát, az állandó hallgatást, az éjszakai felkelést, a tél hidegét. Nem boldogult azonban az előírt napi két órás kétkezi munkával. Fizikuma a tífusz óta mindig is gyönge volt, s finom orvosi műszerekhez szokott keze nem állt ilyen foglalkozáshoz. Így az elöljárók és jelölttársai nagy sajnálatára el kellett bocsátani. Orvos létére ő maga is jól tudta, hogy ez a két óra szükséges ellensúlya a napi 15 órás szellemi foglalkozásnak, „és aki nem tudja elvégezni, mint neuraszténiás vagy bolond végzi."

1909 áprilisában tehát hazatér Caracasba, és kéri a püspököt, fogadja be a szemináriumba, hogy megyéspap lehessen. Csakhogy megérkezésére az egész város felbolydul. „Íme itt egy ember, akire szükségünk van: Isten embere" – írják róla. Egyik látogató a másikat éri. Az egyetemisták küldöttségileg mennek megkérni, foglalja el ismét a katedrát. Hernández megjegyzi, hogy oda csak civilben fog menni, „mert a hallgatók rettenetesek." A válasz: „A reverenda nem érdekel bennünket, Doktor... azt akarjuk, hogy Ön térjen vissza, a Mester." Ami igen nagy kijelentés az akkori egyetemi hallgatók részéről. – A püspök így hamarosan rájön: aligha lehet Isten szándéka, hogy Hernández otthagyja a világi életet és orvosi pályáját. Szépen elküldi. Nem könnyű ismét be-

illeszkednie mindabba, amit otthagyott, de becsülettel megteszi. Igaz, egyes professzorok nem akarták visszaengedni a tanszékre, mondván, hogy ez a közjáték ingatag jellemről tanúskodik. De a hallgatók akarata diadalmaskodott. Erre az időre esik az a javaslata, hogy a köztársasági elnök létesítsen bakteriológiai és parazitológiai intézetet. – Négy év múlva még egyszer, utoljára fellángol benne a papság vágya. Rómába hajózik, és jelentkezik a latinamerikai Szent Pius szemináriumban. Néhány hónapig minden jól megy. Azután tüdőbaj tünetei mutatkoznak. Állapota nem akar javulni. Genovába küldik tengeri levegőt szívni; ez sem használ. Milánóban, majd Párizsban keres gyógyulást. Ez végre sikerül, de be kell látnia, hogy nem térhet vissza a szemináriumba. 1917 augusztusában New York-ba érkezik, decemberben ismét Caracasban találjuk, a katedráján.

Kicsit talán megzavarja az embert Hernández életének ez a hullámvonala. De azok, akik életük során megpróbálkoztak a papi pályával, általában azt vallják: ha valami okból el is jöttek a szemináriumból, örülnek ennek az időnek, mert sokat gazdagodtak vele lelkiekben. Ez az ő esetére is áll. Másfelől úgy látszik: ez a vágy volt az ő földi tisztítótüze, a vele járó megpróbáltatások edzették és tanították egyre alázatosabban és rugalmasabban követni Isten akaratát. Ez az akarat mélységesen tiszteletben tartja az ember szabadságát, és megengedi a vargabetűket is, hogy az engedelmesség a végén tisztább legyen. Ahogy ő maga írta testvérének: „Senki meg nem érti, mit jelentene számomra visszatérni, miután lemondtam mindenről, és arra kényszerülni, hogy előző életmódomat kövessem; de teljesüljön mindenben az Isten akarata." Szépen mondja egyik életírója: „Ez az Isten embere, nyughatatlan és fáradhatatlan keresője boldogságának az életszentségben; az ember, aki háromszor akarta megmutatni Istennek, hogy Érette képes minden túlzásra és minden lemondásra; és akit Isten visszairányított a világba, mert a világnak nagyobb szüksége van az életszentség élő példáira, mint a kolostornak, és jobban kellettek szent orvosok fogható megjelenései a világban, mint szerzetesek a magányban. Isten őt a példa apostolságára szánta."

Mint ferences harmadrendi továbbra is az evangéliumi tanácsok szellemében élt. Pénzét, amikor rokonainak már nem volt szükségük rá, a szegények közt osztotta szét. Lakása az elképzelhető legegyszerűbb volt, a „fényűzést" csak a könyvek képviselték benne. Templomi szükségletekre szívesen adakozott. Tudott segíteni úgy, hogy nem alázta meg, akivel jót tett. Jóságát még az állatokra is kiterjesztette: kegyetlenségnek tartotta az olyan állatkísérletet, amit altatás nélkül végeznek, s megmutatta tanítványainak, hogyan alszik el a béka vagy a pióca, amint pár csöpp kloroformot önt a vízbe. Szent Ferenc szellemében igyekezett a béke eszköze lenni. Egyik tanítványának, aki családi viszály miatt nem boldogult a tanulással, felajánlotta, hogy meglátogatja és kibékíti a szüleit, ő viszont „menjen a templomba, és beszélje el a problémát az Úrnak". Voltak, akik vallásossága miatt lenézték, vagy állása miatt irigyelték. Az irigységet megértő mosollyal intézte el, s nagy türelmet tudott tanúsítani mások hibái iránt. Legkevésbé talán a lelkiismeretlenséget tudta elviselni. Egyszer

megkérdezte egyik hallgatóját: „Uram, mi a maga hivatása?" „Egyetemi hallgató vagyok." „De ember, mondja hát meg magunk között: miért nem gyakorolja?!"

Buzgón olvasta a pápai enciklikákat, és a szociális kérdésre vonatkozó passzusaikat barátaival és professzortársaival is megismertette, hogy megmutassa, mennyire törődik az Egyház az emberrel.

Írói készsége sem volt utolsó. Élvezet olvasni például egyik levelében egy óriási zivatarban tett beteglátogatás színes leírását. Néhány kisebb történetet újságban tett közzé.

Legtöbbet talán mégis a fiataloknak jelentett. Igazolta előttük egyéniségével, hogy hit és tudás összefér, hogy lehet valaki egyszerre mai ember és hivő ember. Üdvös kételyt öntött beléjük más tanáraik elméletei iránt, amelyeket azok a tudomány végső és döntő szavaként hangoztattak. A fiatalokat vonzotta ez a kevés szavú, nem egyszer energikus és szigorú, de jóságos ember. És nem volt titok előttük, hogy erejét a napi szentmiséből és szentáldozásból meg az imádságból meríti. Valaki elmondta, hogy egy ideig háziorvosuk volt, és 18 éves fejjel olyasmikben kérte tanácsát, amit sem egy papnak, sem a szüleinek nem tudott volna elmondani. Hernández részrehajlatlan tanácsokat adott az evangélium szellemében, s gyakran zárta szavait Krisztus vagy Szent Pál egy-egy mondásával.

1918. márc. 18-án egyik öccsét temették. A végén így szólt rokonaihoz: „Most Lajoson volt a sor; kérem Istent, hogy legközelebb engem vegyen el." Június 28-án délután 3 órakor, szokás szerint egy óramű pontosságával belépett az előadóterembe, és megtartotta előadását a Hansen-bacilusról. Mint mindig, ezzel búcsúzott: „Viszontlátásra holnap, ha Isten is úgy akarja." Másnap, Péter-Pál napján, villamosra akart felszállni, s közben nem vett észre egy közeledő autót. Mikor a jármű elkapta, felkiáltott: „Szentséges Szűz...!" Feje a járdához vágódott, koponyaalapi törést szenvedett. A sors iróniája, hogy a vezető édesanyját pár nappal azelőtt éppen a doktor gyógyította meg, a kevéssel előbb lezajlott influenzajárványban pedig — amikor önként felajánlotta szolgálatait — nővérét mentette meg a haláltól. Azonnal betették az autóba és kórházba vitték, de már az úton meghalt.

Váratlan halálának óriási visszhangja, a temetésen résztvevők ezrei mutatták meg igazán, mennyire szerették. Az emberek ragaszkodtak ahhoz, hogy vállukon vigyék a koporsót a temetőbe. „Koporsója után haladva — mondotta valaki — mindnyájan azt a vágyat éreztük, hogy jók legyünk." Tisztelete rohamosan terjed, s boldoggá avatása is megindult.

Életében nem látunk különleges hősi cselekedeteket. Az ő hősiessége az volt, hogy öntudatos ember és keresztény módjára élt, s mindig az volt a leghőbb vágya, hogy megismerje és kövesse Isten akaratát. Egyszer így felelt valakinek, aki lelkületét dicsérte: „Nagyon kevés az, amit teszek. Különben maga is meg tudja tenni éppen olyan jól, mint én. Isten mindenkihez ugyanaz. Nemeslelkűen kell felelni neki. Ha valaki közeledik Hozzá, ő is közel jön."

II. JÁNOS PÁL PÁPA HARMADIK ENCIKLIKÁJA

A Szentatya, főpásztori felelősségétől áthatva, szolgálatának mindegyik évében egy-egy körlevelet intézett az Egyházhoz és „minden jóakaratú emberhez". A mostanit XIII. Leó „Rerum novarum" kezdetű enciklikájának 90. évfordulójára, május 15-ére szándékozott közzétenni, de a közbejött szomorú események miatt csak kórházi tartózkodása után tudta véglegesíteni. Így, bizonyára nem véletlenül, Szent Kereszt felmagasztalásának ünnepéről (szept. 14) keltezte. A „Laborem exercens" (munkálkodva, munkát végezve) szavakkal kezdődik, s tárgya, mint bevezetőben maga megmondja, az emberi munka, mint amire az ember, és csakis ő, kezdettől fogva hivatott. „A munka tehát az ember és az emberiség különleges jegyét viseli, a személy jegyét, aki személyek közösségében működik; ez a jegy határozza meg benső minőségét, és alkotja bizonyos tekintetben a lényegét." Amint már innen is látszik, az enciklika vezérfonala a pápa mindenkori alapgondolata: az emberi személy, s annak minél szabadabb, gazdagabb, teljesebb kifejlődése.

A körlevél öt részből, 27 pontból áll, eredeti nyelve a latin, a nagyobb világnyelveken megjelent hivatalos fordításai mintegy 100 kis oldalt tesznek ki. A következőkben természetesen csak egészen vázlatos áttekintést adhatunk tartalmáról.

I. Bevezetés. (1—3.) A „Rerum novarum" enciklika megjelenése óta sok új fejlemény tanúi lehettünk az ún. szociális kérdésben. Míg azelőtt a középpontban a társadalmi osztály fogalma állt, most a „világ" problémája lépett előtérbe. Az egyházi tanítóhivatal megnyilvánulásai nyomon követték a fejlődést. A pápa ehhez a hagyományhoz kíván csatlakozni, s az evangélium tanácsa szerint „régit és újat" adni.

Az egész szociális kérdés kulcsa az emberi munka.

II. A munka és az ember. (4—10.) A munka az ember földi létének egyik alapvető dimenziója. Már a Biblia elején, a Teremtés könyvéből világos ez: „Hajtsátok uralmatok alá a földet!" (Ter 1,28) E megbízatás végrehajtásával válik egyre inkább a Teremtő képmásává. Egyetemes, minden egyes emberre és minden időre vonatkozó feladatról van szó.

A pápa ezután a munka fogalmának kettős értelmét tárgyalja. Objektív értelemben különféle tevékenységeket foglal magában: állatok megszelídítése, természeti kincsek kiaknázása, mezőgazdaság, ipar. A t e c h n i k a rohamos fejlődése miatt talán úgy látszik, hogy ma már a gép „dolgozik". De a munka

igazi alanya mégis csak az irányító ember marad. A technika jó szövetségese, de ellenségévé is válhat, ha pl. elveszi alkotó kedvét és felelősségét, munkanélkülivé vagy rabszolgává teszi. – Szubjektív értelemben a munka alanya az emberi személy. Éppen személyes jellege adja meg erkölcsi értékét. Minősítésének, méltóságának alapja elsősorban nem a végzett munka fajtája, a teljesítmény, hanem az, hogy személy végzi. Tehát nem az objektív, hanem a szubjektív dimenzió. Ebből fakad a fontos következtetés: „Bár igaz az, hogy az ember munkára született és hivatott, mégis elsősorban ‚a munka szolgál az embernek, nem az ember a munkának'." Ezt a helyes keresztény értékrendet az iparosodás kora óta különböző materialista és ökonomista áramlatok fenyegetik, amelyek „árucikknek", „termelőerőnek" (munkaerő!) tekintik az emberi munkát, a munkást pedig puszta termelőeszköznek. A helyes rendnek ez a felfordítása jellemzi a kapitalizmust. Visszahatásaként a munkások, elsősorban az ipari proletariátus, összefogtak a kizsákmányolás ellen. Ez társadalmilag és erkölcsileg jogos volt. Azóta, éppen az összefogás következtében, sok és mélyreható pozitív változás ment végbe a munkások jogainak terén, de még sok nyílt igazságtalanság is tapasztalható.

Isten alapvető szándékát a munkával a bűn sem változtatta meg, magával hozta azonban a végzésével járó nyomasztó fáradságot („arcod verejtékével eszed kenyeredet" Ter 3,19). A Szentatya itt költői lendületű és a tapasztalat melegétől átjárt leírást ad arról, mennyire „bonum arduum", nehéz, meredek, fáradságos jó a munka (Aquinói Szt. Tamás). Mégis java marad az életnek, többé teszi az embert. Ezért erény a szorgalom. – E rész végén a pápa a munka közösségi jellegét tárgyalja. Előfeltétele a családalapításnak és alapja a családi életnek, nemcsak anyagilag, hanem a nevelésben is, hiszen a család a munka első iskolája. Építi a nemzeti közösséget, gyarapítja az egész emberi család közös javait.

III. Ütközés (konfliktus) a munka és a tőke között a történelem jelen szakaszában. (11–15.) A pápa felvázolja a már érintett ellentét létrejöttét a tőke és a munka világa között, ami a liberalizmus és a marxizmus ideológiai összecsapására, majd az osztályharc politikai programjára vezetett. Itt elsősorban az egyházi tanításnak arra az alapelvére kell ügyelnünk, hogy a munka elsőbbséget élvez a tőkével szemben. Ugyanis a termelési folyamatnak a munka elsődleges létrehozó oka, a tőke, vagyis a termelőeszközök összessége pedig csak eszközi oka. A munka emberi tényező, a tőke csak dolgok summája. A munkával kezdettől kapcsolódik a magántulajdon kérdése. Az ember felfedezi és kiaknázza a természet kincseit, de nem teremti őket, hanem ajándékként kapta a Teremtőtől. Minden munkája kezdeténél ott a teremtés misztériuma. Mindaz az eszköz azonban, ami a munkát szolgálja, maga is a munka gyümölcse. Tehát „be kell mutatni és ki kell emelni az ember elsődleges szerepét a javak létrehozásában, az ember primátusát a dolgokkal szemben... Ezt az igazságot meggondolva először is könnyű megérteni, hogy a

tőkét nem lehet különválasztani a munkától, sem a munkát ellentétbe helyezni a tőkével, sem azt a munkával, sem pedig az e fogalmak által körülírt egyes embereket egymással." Hiszen a dolgozó ember mások munkáját folytatja, az ő eszközeik „tőkéjét" veszi igénybe. Az ökonomizmus ill. a gyakorlati, majd dialektikus materializmus az emberi munkát kizárólag anyagi, gazdasági szempontból fogta fel, s ez a hiba az iparosodás korában egyre inkább átment a gyakorlatba. Fölfedezték az anyagi javak rohamos szaporításának módját, de szem elől tévesztették a célt, amit ezeknek mint eszközöknek szolgálniok kell: az embert. Munka és tőke nem névtelen termelőerők; mindkét fogalom mögött élő, konkrét emberek állnak. Itt ismét elérünk a magántulajdon kérdéséhez. A pápa megállapítja, hogy a keresztény hagyomány sohasem tekintette a magántulajdont abszolút és érinthetetlen jognak, hanem mindig a teremtett javak használatához való általános jog nagyobb keretében szemlélte. Az ember munkával tesz szert rá, és a munkának kell szolgálnia. Nem szabad a munka ellenében birtokolni, sem pedig magának a birtoklásnak kedvéért. Megfelelő feltételek között nem zárható ki bizonyos termelési eszközök köztulajdonba vétele (szocializálása) sem. Csakhogy a magántulajdonnak állami tulajdonba való átmenése önmagában még nem szocializálás. Mindkét esetben a munka és a dolgozók megfelelő helyét kell biztosítani. A Szentatya itt utal különféle megoldásokra (pl. társtulajdonosság, beleszólás az irányításba, nyereségrészesedés, a XXIII. János Mater et magistra-jában szereplő autonóm „középső testületek" stb.). A munkásnak nem szabad csupán apró keréknek éreznie magát egy felülről irányított gépezetben, hanem közös tulajdon esetén is abban a tudatban kell dolgoznia, hogy „a magáét" munkálja. A személyi értékek tiszteletben tartása éppen magának a gazdasági rendszernek és a termelésnek válik hasznára, ellenkező esetben pedig kiszámíthatatlan károk adódnak, nemcsak gazdasági téren, hanem emberileg is.

IV. A dolgozó ember jogai. (16–23.) A munka többféle értelemben kötelesség: a Teremtőtől kapott feladat, az emberi természet igénye, tartozás a közösség iránt. Ha kötelesség, akkor jogokkal is jár. Ezeket az emberi jogok nagy összefüggésében kell tekinteni. Fontos itt a közvetlen és közvetett munkaadó közti különbségtétel. Utóbbin azt a sok különféle tényezőt kell érteni, amelyek a közvetlen munkaadó „mögött" állnak (személyek, intézmények, nem utolsó sorban az állam). Utóbbiak felelőssége kevésbé közvetlen, de nagyon is valóságos. A pápa itt kitér arra a kölcsönös függőségre, amit az államok egymás közötti viszonya teremt, s amiből a kizsákmányolás és igazságtalanság különféle formái származnak, egyre nagyobbá téve a szakadékot gazdag és szegény országok között. – Fontos kérdés a munkahelyé, vagyis hogy minden munkaképes ember megfelelő foglalkozást találjon. Küzdeni kell a munkanélküliség ellen – különösen fájdalmas, ha ez fiatalokat érint –, s gondoskodni munkanélküli segélyről. Helyes viszonynak kell fennállnia a különböző foglalkozások között is. Megrázó, hogy a világon egyfelől kihasználatlanul

maradnak tekintélyes természeti kincsek, másfelől meg munkanélküliség és éhség uralkodik. Valami tehát nincs rendben a munka megszervezése körül, éspedig éppen a döntő pontokon.

A társadalmi etika kulcsproblémája az igazságos munkabér kérdése. Ez a társadalmi rendszer igazságos voltának próbaköve is. Részletezi itt a pápa a család megfelelő támogatását, a nő családanyai szerepének nagyobb értékelését, említi a betegbiztosítás, hétvégi – legalábbis vasárnapi – munkaszünet, évi szabadság, nyugdíj stb. kérdését. Méltatja a – középkori céhekből eredő – szakszervezetek jelentőségét, amelyek a dolgozók érdekvédelmére alakultak. Céljuk azonban nem a mások elleni küzdelem, hanem a társadalmi igazságosság biztosítása. „A munka tulajdonsága mindenekelőtt az, hogy összegyűjti az embereket, ebben áll szociális ereje: a közösség összeforrasztó ereje. Tehát ebben a közösségben kell valamiképpen eggyé válni mind a dolgozóknak, mind azoknak, akik a termelőeszközökkel rendelkeznek vagy birtokolják őket." A szakszervezet követelései nem fajulhatnak csoportos vagy osztályönzéssé. A sztrájk a dolgozók jogos eszköze, de végső eszköz, nem szabad vele visszaélni.

Külön tárgyalja a Szentatya az alapvető jelentőségű, fáradságos mezőgazdasági munkát. A földműveseket sokszor lenézik vagy kizsákmányolják. Kitér a fogyatékosok hivatásbeli képzésére és alkalmazására. A testi vagy szellemi károsult is személy, annak minden jogával, „egy közülünk, teljesen és egészen osztozik embertermészetünkben. Mindenestül méltatlan az emberhez és tagadása a közös emberségnek, ha a társadalmi életbe és így a munkába csak teljes képességű embereket fogad be, ez a súlyos diszkrimináció egy formájának megengedése: erősek és egészségesek a gyengék és betegek ellenében. Az objektív értelemben vett munkát itt is alá kell rendelni az ember méltóságának: a munka alanyának, nem a gazdasági nyereségnek." – Végül a dolgozók emigrációjáról beszél a pápa, hangsúlyozva, hogy a vendégmunkásokat nem szabad hátrányosan kezelni vagy szükséghelyzetüket kihasználni.

V. Adalékok a munka lelkiségéhez. (24–27.) Mivel a munka a személy tevékenysége, az egész test-lélek ember részt vesz benne. A Teremtő szándéka az, hogy az ember bizonyos értelemben folytassa és befejezze a teremtés művét. A munka első „evangéliuma" a bibliai teremtéstörténet, ahol Isten saját példáját állítja elénk, mint aki „dolgozik" és „pihen". Az embernek mindkettőben őt kell utánoznia. „Mindenekelőtt nem szabad, hogy (a munka) csak külső cselekedetekben gyakorolt emberi erőkifejtés legyen, hanem mintegy belső teret kell létrehoznia, ahol az ember mindinkább az lesz, aminek Isten akarata szerint lennie kell, és így készül elő arra a ‚nyugalomra', amelyet az Úr szolgáinak és barátainak tart fenn." A pápa ebben a részben bőven idéz a Szentíráson kívül a zsinati határozatokból, főleg a Gaudium et spes-ből. A munka lelkisége legyen érett, a teremtmény ne tekintse magát a Teremtő vetélytársának, de legyen felelőssége tudatában. Keresztény felfogása nem hogy távoltar-

taná őt a világ építésétől, inkább fokozottan serkenti, áthatja mindennapi életét, és egymás kölcsönös megszentelésére vezet. Krisztus maga, az „ács fia", életével egyértelműen hirdette a munka evangéliumát, s példázataiban sokat beszélt a munkáról. Ez a diszkrét hirdetés Szent Pálnál talál különösen élénk visszhangra. A végső szót itt is a húsvéti misztériumban találjuk meg. Krisztus halálig tartó engedelmességével feloldja a bűn átkát, amely a munkára is ránehezedik, és fáradságát a halál hírnökévé teszi. Szerető részvételünk Krisztus művében a megváltásban való részvételt jelenti. „Az emberi munkában a keresztény Krisztus keresztjének egy kis részecskéjét találja meg, s ugyanolyan megváltói lelkülettel fogadja, mint Krisztus fogadta értünk a keresztet. A Krisztus feltámadásából eredő fényben pedig mindig megpillantjuk az új élet, az új javak derengő világosságát, az ‚új ég és új föld' hírnökét, amelynek a munka fáradsága által az ember és a világ részese lesz; a fáradság által, nélküle soha."

R.

A SZENTATYA ÜZENETE A LOURDES-I EUKARISZTIKUS KONGRESSZUSRA

Bevezetőben a pápa elmondja, mennyire szeretett volna személyesen ott lenni. Ezt most csak lélekben teheti meg. Üdvözli és megáldja az összes résztvevőket, és ezt az elmélkedést küldi nekik, hogy éljenek belőle és adják tovább.

Az új emberiség a keresztből ered

Lourdes-i kongresszusotok élménye a tanúságtétel küldetésével ruház fel az Egyházban és a világ felé. Úgy vagytok, mint az emmauszi tanítványok, akiket boldogság töltött el, hogy újra megtalálták a feltámadott Urat, és felismerték „a kenyértörésben" (Lk 24,35). Ti is visszatértek országaitokba, miközben „szívetek még lángol" (uo. 24,32) a hallott szavaktól. Az lesz a dolgotok, hogy megértessétek magatok körül: az Úr napjainkban is megtalálható „a kenyértörésben", és ez a találkozás értelmet ad az életnek. Az én szándékom most az, hogy elmondjam nektek: milyen feltételekkel. Három meggyőződésemet szeretném körvonalazni.

1. Az első: az „új világnak" — amelynek jelét és hatékony csíráját megtaláljuk a javak megosztásában, a véleménycserében, a vendégszeretetben, az eszmények közösségében, a nagylelkű szolgálatban, a hit egységében és az izzó szeretetben — nincs más alapja, mint Jézus Krisztus, az Atya Fia, aki iránt unk való szeretetből emberlétünkben testvérünk lett.

Ezt az új világot ő egész földi életében hirdette mint az Isten országát; kiérdemelte áldozatával, megkezdte feltámadásával és Lelkének ajándékozásával. Most már alakul az emberek szívében jelenlevő Krisztus körül, aki elsőszülött a halottak között, és az Egyház feje (vö. Kol 1,18). Beteljesedni akkor fog, ami-

kor Krisztus majd mindent eltöltött teljességével (vö. Ef 1,24), odaát, az „új földön és új égben" (Jel 21,1), amelynek a Lelke szerint megújhodott mai világ még csak halvány kezdete (vö. Gaudium et spes 38-39).

A keresztény hit számára az új emberiség végérvényesen a keresztből eredt. Innen veszi a „kenyértörés" elsődleges értelmét: „Ez az én testem, amelyet értetek adok... Ez a kehely az újszövetség az én véremben" (1Kor 11,24-25).

Igen, az igazi, a nekünk kereszténeknek alapvető fontosságú kenyértörés nem más, mint a keresztáldozaté. Innét ered, e felé tart a többi mind. Krisztus azért fogadta el, hogy ő maga áldozat legyen a kereszten a bűnért, a hitetlenségért és az igazságtalanságért, hogy az emberiség ne zárkózzék visszautasító magatartásba, hogy a végső szó ne az igazságtalanságé legyen, hogy megszűnjék a gyűlölet, és új jövő táruljon fel a történelemnek.

Abban az órában teljesítette be földünkön ő, az égből alászállott élő kenyér, a legigazibb kenyértörést, szabadon kitárva karjait a kereszten, hogy lerontsa a halált és elvezessen az életre. Az új világ ettől az áldozattól függött: az elválasztó fal akkor omlott le; megerősítést kapott a halottak feltámadása, s vele együtt az egységes emberiség lehetősége (vö. Ef 2,15). Ez tehát az első meggyőződés, amelyből élnetek kell, amelyről való tanúságtételeteket kérem.

Elsősorban a (szentmise)áldozatban kell osztoznotok

2. Ebből pedig a következő elv folyik: A keresztáldozat olyan döntő jellegű az emberiség jövőjére nézve, hogy Krisztus csak az után teljesítette be és tért vissza az Atyához, miután eszközt hagyott hátra nekünk, hogy részt vehessünk benne, mintha csak jelen lettünk volna. A kereszten függő Krisztusnak, az élet igazi megtört kenyerének felajánlása a legelső érték, amelyet közölni, amelyben osztozni kell.

Ezért akart Krisztus, mielőtt felment volna a Kálváriára, az utolsó vacsora termének szent csöndjében időt szakítani, hogy liturgikus kenyértörést végezzen. A Tizenkettővel ülte meg, és azt kérte tőlük, hogy újítsák meg emlékezetére mindaddig a napig, amikor ő majd újra eljön, hogy bevezesse az új időt. Az első keresztény húsvét kenyere és kelyhe fölött elvégezte a mozdulatokat és kiejtette a szavakat, amelyeket az apostolok utódai: püspökeitek és munkatársaik: a papok szolgálata megújított itt, hogy odajárulhassunk Krisztus áldozatához, és általa a majd mindent átalakító feltámadáshoz.

Jól tudjátok, kedves fivéreim és nővéreim: ez az eukarisztikus ünnep nem hasonlítható össze a keresztáldozattal; nem tesz hozzá semmit, és nem sokszorozza meg. A mise és a kereszt egy és ugyanaz az áldozat (vö. „Dominicae Cenae" kezdetű körlevelem 9. pontját). Azonban az eukarisztikus kenyértörésnek mégis van egy lényeges szerepe: rendelkezésünkre bocsátja a kereszt elsődleges felajánlását. Jelenlevővé teszi ma, a mi nemzedékünknek. Amikor valóságosan megjelenik benne Krisztus teste és vére a kenyér és a bor színe alatt, akkor egyben jelenre váltja és hozzáférhetővé teszi a mi nemzedékünknek

a keresztáldozatot, amely a maga egyetlen voltában az üdvösségtörténet tengelye, az idő és az örökkévalóság lényegi összekapcsolója marad.

Az Eukarisztia így az Egyházban az a „szentségi intézmény", amely minden kornak kapcsolja a keresztáldozat „áramkörét", nyújtja valóságos és egyben tevékeny jelenlétét. Ilyenformán minden korszaknak ki tudja nyilvánítani üdvözítő, feltámadást létrehozó erejét. Hála az apostoli utódlásnak és a papszenteléseknek, Krisztus erőt és hatalmat adott eukarisztiát alapító szavainak – Lelke működésével társítva – egészen második eljövetelének idejéig. Ő ejti ki ezeket a szavakat az átváltoztató pap szájával; ő részeltet így bennünket egyetlen áldozatának kenyértörésében.

Íme az Eukarisztia csodája. Fontossága miatt Krisztus szenvedésével és feltámadásával szoros összefüggésben hozzátartozik üdvösségünk történetéhez. Egyike az Egyház alkotóelemeinek: „Ő alkotja meg az Egyházat." A mi korunk sem értheti félre: el kell ismernie teljes helyét az új világ térképén.

Hogy így legyen, meg kell mondanunk: mérhetetlenül fontos, hogy teljes erejükben fenntartsuk az Úr szavait, úgy, ahogyan az Egyház egyhangú hagyománya, az egyházatyák, a zsinatok, a tanítóhivatal és a hivők közös hitérzéke mindig fogadta és értette őket: ti. hogy a megfeszített és feltámadott Úr igazán, valóságosan, lényegileg jelen van az Oltáriszentségben, és ott marad mindaddig, amíg a kenyér és a bor külső színe megmarad. Nem csupán a legnagyobb tisztelettel, hanem istentisztelettel és imádással tartozunk iránta (vö. Dominicae Cenae 3,12. sz.). Itt van az Egyház szíve, erejének titka; féltékeny gonddal kell virrasztania e misztérium fölött, és vallania a maga teljességében.

A papnak és a népnek a papsága

3. Végül, kedves fivéreim és nővéreim, a Kongresszus bizonyára jobban megértette veletek az Eukarisztia „szolgáinak szerepét" és az egész „megkeresztelt nép" szerepét a szentmisében.

A papok, akik az egyházi rend szentségét kapták meg, Krisztusnak, az Egyház fejének helyét foglalják el köztetek. Szent szolgálatuk nélkülözhetetlen annak jelzésére, hogy a kenyértörés, amelyet elvégeznek, Krisztustól kapott ajándék, gyökerestül meghaladja a gyülekezet hatalmát. Szolgálatuk pótolhatatlan, hogy érvényesen hozzákapcsolja az eukarisztikus átváltozást a keresztáldozathoz és az utolsó vacsorához (vö. Dominicae Cenae, 9. sz.). Most még jobban szíveteken viselitek, hogy ezt a szolgálatot tisztelettel és hálával fogadjátok, és imádkozzatok, hogy az Egyház sohase szenvedjen hiányt papokban, szent papokban.

De keresztségetek belőletek is – más jogcímen és más értelemben – „papi népet" alkot. E minősítés erejében mindegyiktőtök hivatott, hogy önmagát ajánlja fel nagylelkűen áldozatul, s áldozata Krisztusban kedves az Atya előtt. Az a dolgotok, hogy az eukarisztiában való osztozástoknak ugyanazt az értelmet adjátok, mint Krisztus a maga áldozatának.

Ez a halál nem megsemmisítő, hanem feltámasztó, hogy Krisztus szava és működése folytatódjék, hogy az Atyától kapott küldetés a Lélek hatalmával beteljesedjék. Krisztus tagjai a Lélek szerinti szabadságra és a kezdeményezésre hivatottak; a hit és az egység útja nyitott, az új emberiség normáit kihirdették. Krisztus papi népétől elvárja a bátorságot, hogy előre haladjanak és vállalkozásokba fogjanak a szeretet útján, hogy mindig újból szenvedjenek és meghaljanak, éppen úgy, mint a vértanúk, de hittel vallva, mint ők, hogy az áldozat eredményt hoz.

Ennek a teológiai elmélkedésnek „emberi folytatása" van „a testvériség rendjében". Ez a Kongresszus megtanított benneteket, hogy a kenyértörést az Egyházban minden követelményével együtt éljétek át: egymás befogadása, véleménycsere, a javak megosztása, az elválasztó korlátok letörése, elszánás a megtérésre, lemondás az előítéletekről, társadalmi környezetünk átalakításának gondja, szerkezetében és szellemében.

Megértettétek, hogy találkozásotok az eukarisztikus asztalnál, hogy igazi és logikus legyen, szükségképpen gyakorlati következményekkel jár. Mert ha igaz, hogy Krisztus az Eukarisztiában szentségileg jelen van testével és vérével, valamint keresztáldozata feltámasztó hatalmával, akkor mindez azért van, hogy mi teljes közösségbe lépjünk vele: nem csupán lelkileg, hanem szentségileg is. Azért, hogy egészen a kútfőig: Krisztusig hatoljunk, s azután a gyakorlati életben és a történelemben minden erőnkből munkálkodjunk, nem hanyagolva el semmit, ami az embertől függ.

Ilyen üzenetet intézek szeretettel mindegyikőtökhöz, lourdes-i kongresszusi résztvevők és zarándokok. Emlékeztetni fog benneteket, hogy melyik az „új világ" három alkotóeleme, amelyen munkálkodni akartok. A mai Egyháznak egyiket sem szabad elhanyagolnia.

Mária, aki hitt

Kedves fivéreim és nővéreim, amikor így Krisztust szemlélitek eukarisztikus misztériumában, tekintetetek Máriáéval, édesanyjáéval találkozik. Ő alakította ki a Szentlélek működése által Jézust, Jézus testét és vérét. „Született Szűz Máriától." Boldog ő, aki hitt!

Közbenjárására történt Jézus első csodajele Kánában, növelve a tanítványok hitét. A Kálvárián egyesült Fiának teljes önátadásával. Jelenlétében — miközben pünkösdkor a tanítványokkal együtt imádkozott — áradt ki a Szentlélek bőséges ajándéka. Most már Krisztus dicsőségének társa „az új világban", de éppen itt, Lourdes-ban, Bernadette szeme előtt megmutatkozott, mint aki nagyon is közel van az emberekhez, a bűnös, megtérésre szoruló, teljes boldogságra szomjazó emberekhez! Legyetek biztosak benne, hogy közbenjár értetek, azért, hogy benneteket és az Egyházat elvezesse az eukarisztikus hit és a lelki megújulás teljességére.

Üzenetem befejezéséül vele együtt fordulok az Úrhoz:

Ó Üdvözítő Krisztus, hálát adunk neked megváltó áldozatodért, az emberek egyetlen reményéért!

Ó Üdvözítő Krisztus, hálát adunk neked az eukarisztikus kenyértörésért, amelyet azért rendeltél, hogy igazán találkozzunk testvéreiddel a századok folyamán!

Ó Üdvözítő Krisztus, oltsd a megkereszteltek szívébe a vágyat, hogy felajánlják magukat teveled, és elkötelezetten dolgozzanak testvéreik üdvösségén!

Te, aki valóságosan jelen vagy a legméltóságosabb Oltáriszentségben, áraszd bőséges áldásodat Lourdes-ban összegyűlt népedre, hogy ez a kongresszus igazán „az új világ" jele maradjon! Amen.

MI IS VELETEK AKARUNK JÁTSZANI

A svájci püspökök körlevele a gyermekekhez (1979)

Ez a levél egy kis meglepetés lesz nektek. Annál inkább reméljük, hogy örömet szerez. Mi a ti püspökeitek vagyunk. Hiszen ismertek bennünket, nem? János püspök Churból, Otmár St. Gallenből, Antal és Ottó Baselből, Péter és Gábor Lausanne-ból, Genfből és Fribourg-ból, Henrik Sittenből, Ernő Luganóból, György apát Einsiedelnből és Henrik apát Sankt-Moritz-ból.

Isten ránk bízta a feladatot, hogy minden Svájcban lakó katolikust mint testvéreinket vezessünk. Tehát ti is beletartoztok ebbe. Talán néha azt gondoljátok: Ó, a püspökök csak a felnőttekre gondolnak, mindig csak velük beszélnek és vitatkoznak! De állj! valahányszor eljövünk a plébániákra, és meglátogatjuk az iskolákat, internátusokat vagy otthonokat, biztosan észreveszitek, hogy ti is fontos helyet foglaltok el a gondolatainkban és a szívünkben.

Egyébként ez az első alkalom, hogy valamennyien együtt írunk nektek, mi püspökök. Egyszerűen nem akartuk, hogy az 1979-es év, a nemzetközi gyermekév anélkül múljék el, hogy egyszer egész személyesen ne írjunk nektek. Ha ti is válaszoltok egy levéllel, annak nagyon örülnénk. De mindenképpen reméljük, hogy ez a levél még inkább barátotokká tesz bennünket.

Írunk nektek, minden svájci gyermeknek, és úgy gondoljuk, hogy egészségesek és vidámak vagytok. De ha valaki közületek talán beteg, vagy nincs már édesapja vagy édesanyja, vagy pedig bármi más okból szenvednie kell, akkor ezekre a gyerekekre egész különös szeretettel gondolunk. És veletek együtt gondolunk minden gyerekre az egész világon.

Karácsony ünnepét választottuk, hogy írjunk nektek. Hiszen karácsonykor az ember különösen gondol mindazokra, akiket szeret. Ezekben a napokban valami igen fontosat akarunk nektek mondani: azt, hogy Isten nagyon komolyan veszi a gyerekeket. Amikor Fia, Jézus a földre jött és emberré lett, mint gyer-

mek jött hozzánk, édesanyától született nekünk. Felnövekedett, ugyanúgy fejlődött, mint ti vagy annakidején mi. Mielőtt elindult hirdetni az örömhírt, az evangéliumot honfitársainak, kerek 30 esztendeig a családjában élt. Ez nagyon fontos.

Azt akarjuk ezzel mondani nektek, hogy Isten igen jól ismer benneteket, név szerint mindegyikőtöket. Hogy szeret és egész személyesen megért benneteket, mert fontosak vagytok neki éppen úgy, mint minden ember. Ezért, kedves gyerekek, szeretnénk megmondani nektek, hogy a mi számunkra is nagyon fontosak vagytok.

Ismeritek-e a történetet, mikor Jézus a barátaival úton volt? Amikor nem hallotta, azok vitatkoztak egymás között, hogy melyikük a legnagyobb. Mikor aztán eljutottak Kafarnaum városába, Jézus megkérdezte őket: „Miről beszélgettetek útközben?" De nem feleltek neki, mert szégyellték magukat. Akkor Jézus nagy csodálkozásukra kézen fogott egy gyereket, közéjük állította, és azt mondta: „Aki közületek a legkisebb, az a legnagyobb." És azután megmagyarázta, miért mondta ezt: Szerinte nem az a legnagyobb, aki parancsol, hanem az, aki segít a másiknak, úgy, mint ő maga tette. Éppen az az ember a fontos, aki nem tartja annak magát.

Kedves gyerekek, Jézus nagyon megtisztelt benneteket azzal, hogy példaképnek választott. Mi is odaállítunk titeket az emberek közé, és azt mondjuk, hogy nézzenek rátok. Valamennyien jobbak lennénk, ha egész életünk folyamán megőriznénk a gyermeki szívet. Azt mondjuk a híveinknek: hallgassanak rátok, vegyék jobban figyelembe a szavatokat. Legyen sok idejük számotokra, hogy beszélgessenek és játsszanak veletek. De mindenekelőtt szerezzenek nektek örömet, tiszteljenek és szeressenek benneteket.

A palesztinai gyerekek nagyon szerették Jézust. A felnőttek nem mindig örültek ennek, néha még bosszankodtak is miatta, és el akarták küldeni őket. De Jézus föltétlenül akarta, hogy a gyerekek vele tarthassanak. Mikor aztán Jeruzsálem városa ünnepélyesen fogadta őt, a gyerekek ott lármáztak a téren és a templomban. A nagyok azt kívánták, hogy hallgattassa el őket. Szóltak neki: „Hát nem hallod, hogy kiabálnak?" Jézus így felelt: „Dehogynem. De sose olvastátok a bibliában: Kicsinyek és gyermekek szája dicsőít téged?" Ezzel Jézus azt mondta nektek, hogy képesek vagytok Istent megismerni, szeretni, dicsérni és köszönetet mondani neki.

Mi is tudjuk, hogy megtanultátok, hogyan ismerhetjük meg a jó Istent. Megköszönjük ezt mindazoknak, akik segítettek benne. Tudjuk, hogy szeretitek őt mint jóbarátot, és egész életetekben nem akarjátok elfelejteni. De vigyázat, tartsátok is meg a szavatokat, mikor majd idősebbek lesztek!

Dicséretetekkel, imádságotokkal, éneketekkel segítsetek a felnőtteknek is, hogy az Úristent szeressék és dicsőítsék. Mindenekelőtt úgy, hogy vasárnap örömmel részt vesztek a szentmisén, és az egész egyházközséggel együtt ünnepi fogadtatást készítetek a feltámadt Jézusnak. Azért azt mondjuk nektek: Maradjatok mindenáron hűségesek az Úrral való személyes találkozáshoz minden vasár- és ünnepnap, hogy mindig közelebbi barátságba jussatok vele.

Még valamit akarunk nektek mondani. Arra gondolunk, amit Jézus egy gyerek segítségével tett. Egyszer nagy embertömeg hallgatta. Már nagyon fáradtak voltak, és megéheztek. Jézus sajnálta őket. Elhatározta, hogy valami ennivalót szerez nekik.

Volt ott egy fiú is, akinek volt egy kis ennivalója, valamennyi kenyér és néhány hal. Mindent odaadott Jézusnak, ő pedig ezzel jóllakatott mindenkit. Ki tudja, hányszor beszélte el később ez a fiú: „Jézus az én kenyeremmel és az én halaimmal vitte végbe a csodát!"

Kedves gyerekek, egészen egyszerű dologra akarunk kérni benneteket. Ti is segíthettek Jézusnak, hogy tegyen valamit a világért: Segíthettek szüleiteknek, testvéreiteknek, tanítóitoknak, játszópajtásaitoknak és barátaitoknak, a körülöttetek levő embereknek, papjaitoknak és a püspököknek is. Csak azt kell fölhasználnotok, amitek van. Nem is annyira a dolgaitokat, hanem mindenekelőtt a jó képességeiteket: értelmeteket, munkakedveteket, a szeretetre való képességeteket. Valami újat tanultatok, például egy játékot? Tanítsátok meg rá pajtásaitokat is! Tudtok énekelni, hangszeren játszani, bohóckodni? Adjátok tovább az örömet! Ha segítségére vagytok pajtásaitoknak, sokkal szebb lesz az együttlét. Ha otthon mindenben segítetek és barátságosak vagytok, akkor mindenki nagyon örül majd. Ha tudtok megbocsátani, jobbá lesz a világ.

Ragaszkodjatok mindig az igazsághoz, legyetek mind becsületesek, tegyétek, ami helyes, hogy majd felnőtt korotokban érvényt tudjatok szerezni a világban az igazságnak és igazságosságnak. És gondoljatok a világ minden szegény gyermekére is, hogy több béke és több boldogság legyen a földön mindenki számára.

Kedves svájci gyerekek! Sokat tehettek Jézusért, aki veletek együtt azon szeretne dolgozni, hogy szebb legyen a világ. Ne tékozoljátok el képességeiteket, ha majd nagyobbak lesztek, hanem gondozzátok és használjátok fel! Örömötök telik majd benne, ha megosztjátok őket másokkal. Mi püspökök nagyon számítunk a segítségetekre.

Szüleitek vagy tanítóitok, vagy néha mi is azt mondjuk nektek: Az iskola nem játék! Nem lehet mindenből játékot csinálni! Pedig tudjuk, hogy semmit nem vesztek olyan komolyan, mint éppen a játékot. Ezért most így szólunk hozzátok: Mindent, amit csináltok, otthon, az iskolában vagy a gyerekcsoportban: játékot, sportot, barátságot, imát, plébániai szolgálatot ministrálással vagy énekkel – mindezt vegyétek úgy, mint egyetlen nagy, lelkesítő és fontos játékot!

Mi, a püspökeitek is veletek akarunk játszani. Üdvözlünk benneteket, egytőlegyig. Köszöntjük szüleiteket is, kisebb és nagyobb testvéreiteket, tanítóitokat, hitoktatóitokat, papjaitokat, mindenkit, akinek dolga van veletek. Nagyon-nagyon szép karácsonyi ünnepeket kívánunk!

Ha imádkoztok, legyen egy szavatok értünk is az Istenhez. Szívből megáldunk benneteket az ő nevében.

1979 karácsonyán

A ti püspökeitek

EGYHÁZATYÁK AZ OLTÁRISZENTSÉGRŐL

A Didakhéból („A 12 apostol tanítása", 90/100 körül. 9-10.)

Ami az eukarisztiát illeti, így adjatok hálát: Először a kehelyért: Hálát adunk neked, Atyánk, fiadnak, Dávidnak szent szőlőtövéért, amelyet fiad, Jézus által mutattál meg nekünk; dicsőség neked mindörökké. A megtört kenyérért pedig: Hálát adunk neked, Atyánk, az életért és tudásért, amelyet megmutattál nekünk fiad, Jézus által; dicsőség neked mindörökké. Amint ez a megtört kenyér a hegyeken szétszórva növekedett, és összegyűjtve eggyé vált, úgy gyűljön össze a te egyházad országoddá a földkerekség határairól; mert tiéd a dicsőség és az erő Jézus Krisztus által mindörökké. És senki se egyék vagy igyék eukarisztiátokból, csak aki meg van keresztelve az Úr nevében; mert erről mondotta az Úr: „Ne adjátok a szent dolgokat a kutyáknak."

Miután pedig elteltetek, így adjatok hálát: Hálát adunk neked, szent Atyánk, a te szent nevedért, amit szívünkben engedtél lakozni, és a tudásért, hitért meg halhatatlanságért, amit megmutattál nekünk fiad, Jézus által; dicsőség neked mindörökké. Te, mindenható Urunk, nevedért teremtettél mindent, és ételt-italt adtál az embereknek élvezetükre, hogy hálát adjanak neked; minekünk azonban lelki ételt-italt és örök életet adtál fiad által. Mindenekelőtt azért adunk hálát neked, mert hatalmas vagy; dicsőség neked mindörökké. Emlékezzél meg, Urunk, egyházadról, hogy minden gonosztól megszabadítsd és tökéletessé tedd a szeretetben, és gyűjtsd össze a négy égtájról megszentelve az országba, amelyet neki készítettél, mert tiéd az erő és a dicsőség mindörökké. Jöjjön el a kegyelem, és múljék el e világ. Hozsanna Dávid Istenének! Ha valaki szent, járuljon ide; ha nem az, tartson bűnbánatot. Maranatha (jöjj el, Uram Jézus). Amen.

Alexandriai Szent Kelemen Paedagogus-ából (195 után)

Amikor a szerető és jóságos Atya ránk esőzte az Igét, az már a jó emberek lelki táplálékává lett. Ó titokzatos csoda! Mert egy a mindenek Atyja, egy a mindenek Igéje is, egy a Szentlélek, és (ez a hármas-Egy) jelen van mindenütt. Egyetlenegy a szűz anya; szívesen nevezem Egyháznak. Ennek az anyának nincs magától teje, mert nem magától asszony. Hanem egyszerre szűz és anya, ép és sértetlen mint szűz, szeret, mint anya, aki gyermekeit magához szólítva, szent tejjel: a gyermek Igével táplálja... Az Ige mindene a gyermeknek: atyja, anyja, nevelője, táplálója: „Egyétek — mondja — testemet, és igyátok véremet." Ezt a nekünk való táplálékot adja elénk az Úr, testét nyújtja, vérét ontja, s már semmi sem hiányzik a kis gyermekek növekedésére. Ó csodálatos titok!

Jeruzsálemi Szent Cirill katekéziseiből (348-ból; myst. 4.)

Már Szent Pál elbeszélése (1Kor 11,23) is bőven elégséges, hogy biztossá tegye bennetek az isteni titkok hitét, amelyeket ha méltón vesztek magatokhoz, egy test lesztek Krisztussal, és vérközösségre léptek vele. Mert Pál az imént kiáltotta: „Azon az éjszakán, amelyen elárulták" stb. Ha tehát (Krisztus) saját

szavával mondotta a kenyérről: „Ez az én testem", ki merhetne ezután kételkedni? És ha ő maga állította: „Ez az én vérem", ki kételkednék és ki mondaná, hogy nem az ő vére?

Valaha a galileai Kánában a vizet a vérrel rokon borrá változtatta; ne tartanánk hát hitelre méltónak, amikor a bort vérré változtatta? Ezt a bámulatos csodát a testi menyegzőre meghívatva vitte végbe; ne vallanánk-e sokkal inkább, hogy menyegzős ágyából született gyermekeinek saját testét és vérét nyújtotta?

Ezért teljes meggyőződéssel vegyük (az Oltáriszentséget) mint Krisztus testét és vérét. Mert a kenyér színében kapod a testet, a bor színében a vért, hogy mikor Krisztus testét és vérét magadhoz veszed, vele egy testté válj és vérközösségbe kerülj. Így leszünk krisztushordozókká is, amikor tagjainkban eloszlik az ő teste és vére. Így válunk – Szent Péter szerint – „az isteni természet részeseivé".

Aranyszájú Szent János: Homília az 1. korintusi levélről (392 körül; 24,2.4)

„Mert egy kenyér, egy test vagyunk sokan." Miért is mondom – szól –, hogy közösségre lépünk vele? Hiszen az ő teste vagyunk. Mert mi a kenyér? Krisztus teste. Mivé lesznek hát az áldozók? Krisztus testévé; nem sok, hanem egy testté. Mert ahogy a sok búzaszemből álló kenyér eggyé lett úgy, hogy a szemek nem láthatók, – megmaradtak annak, amik, de különbségük az egyesülés miatt eltűnt: így kapcsolódunk mi össze egymással és Krisztussal. Mert nem úgy van, hogy az egyik ebből, a másik amabból a testből táplálkozik, hanem ugyanabból az egy testből valamennyien.

Amikor (Krisztus testét) magad előtt látod, mondd magadnak: E miatt a test miatt nem vagyok immár por és hamu, nem fogoly többé, hanem szabad; ezért remélem, hogy megkapom az eget és az ott reám váró javakat, a halhatatlan életet, az angyali sorsot, a Krisztussal való bizalmas közösséget; ezt a szegekkel átvert, ostorral összevert testet nem rabolta el a halál ... ez az a test, amelyet kegyetlenül megkínoztak, lándzsával átszúrtak, amely a vér és víz üdvösséges forrását fakasztotta a világnak ... Ezt a testet adta nekünk, hogy a mienk legyen és együk. Nagy-nagy szeretet műve ez.

Alexandriai Szent Cirill János evangélium-kommentárjából (428 körül; L. 4, c. 2; l. 11,11)

Ha valaki két gyertyát összeragaszt, lángjuk összeolvadni látszik; úgy vélem, hogy ugyanígy aki Megváltónk testét veszi és drága vérét issza, az – mint ő maga mondja – eggyé lesz vele, valamiképpen eggyé forr és belé olvad, úgyhogy ő Krisztusban van, Krisztus pedig őbenne.

Krisztus misztériuma mintegy kezdet és út, amelyen a Lélek részesei leszünk és Istennel egyesülünk. Mert valamennyien megszentelődünk benne, úgy, ahogy az előbb elmondottuk. Hogy tehát egységre törekedjünk Istennel és egymás között, és – bár testünkben és lelkünkben különbözünk egymástól – egybeforrjunk egymással, az Egyszülött Fiú az Atyával egyező bölcsességével és

okosságával kigondolt egy módot. Mert amikor titokzatos egyesüléssel egy testben – a sajátjában – áldja meg a híveket, akkor a sajátjával együtt egymás testének is részeseivé teszi őket. Ki osztaná hát meg, ki szakítaná ki természetes egységükből azokat, akiket az egyetlen szent Test Krisztussal egységbe fűzött? Mert ha mindannyian egy kenyérben részesülünk, mind egy testet alkotunk. Krisztus ugyanis nem osztható meg. Ezért mondják az Egyházat Krisztus testének, mi pedig egyes tagjai vagyunk, Szent Pál mondása szerint.

Fulgentius ruspei püspök (467–532): **Contra Fabianum** (Cap. 28,16-19)

Azért ajánljuk föl az áldozatot, hogy az Úr halálát hirdessük, és megemlékezzünk arról, aki életét adta érettünk. Ő mondotta: „Senkinek sincs nagyobb szeretete annál, mint aki életét adja barátaiért" (Jn 15,13). Minthogy tehát Krisztus szeretetből halt meg értünk, amikor az áldozatbemutatás idején megemlékezünk haláláról, azt kérjük, adja meg nekünk a szeretetet a Szentlélek eljövetele által. Alázattal könyörgünk arra a szeretetre, amely Krisztust keresztre vitte értünk, hogy a Szentlélek kegyelmét véve mi is úgy éljünk, mint akiknek a világ keresztre van feszítve, és ők is a világnak, utánozzuk Urunk halálát, és amint Krisztus „halálával egyszer s mindenkorra meghalt a bűnnek, élve azonban Istenben él", mi is „új életre keljünk" (Róm 6,10.4), s a szeretet ajándékával meghaljunk a bűnnek, éljünk Istennek.

„Mert a nekünk ajándékozott Szentlélekkel kiáradt szívünkbe az Isten szeretete" (Róm 5,5). Az Úr testében és vérében való részesedés ugyanis, amikor az ő kenyerét esszük és az ő kelyhét isszuk, belénk oltja, hogy meghaljunk a világnak, és életünk elrejtőzzék Krisztussal az Istenben, testünket pedig megfeszítsük bűneivel és bűnös vágyaival.

Így történik, hogy minden hívő, aki szereti Istent és felebarátját, ha nem is üríti ki a testi szenvedés kelyhét, issza az Úr szeretetének kelyhét, s ettől megittasodva megtagadja földi tagjait, magára ölti az Úr Jézus Krisztust, és nem enged a test vágyainak; nem is azt szemléli, amit lát, hanem amit nem lát. Az Úr kelyhét pedig akkor isszuk, ha a szent szeretetet megőrizzük. Enélkül átadhatja valaki testét úgy, hogy elégjen, semmit sem használ neki. A szeretet ajándéka adja meg nekünk, hogy a valóságban is az legyünk, amit az áldozatban titokzatos módon ünneplünk.

Uram, karácsonyra mindenki megajándékozza egymást,
mi is szeretnénk hát ajándékot adni Neked:
Meg akarjuk szerezni Neked a magunk módján az örömet,
hogy újból világra jöhess.
Ha együtt vagyunk a Te nevedben,
akkor újra megszületsz köztünk,
az egész emberiség üdvösségére.

Chiara Lubich

A LOURDES-I EUKARISZTIKUS KONGRESSZUS

Száz évvel ezelőtt tartották az első eukarisztikus kongresszust a világhírű franciaországi Mária-kegyhelyen, Lourdes-ban. Ebből az alkalomból az idei 42. kongresszus színhelyéül ismét ezt jelölték ki. Az eredeti terv szerint a Szentatyát is vendégül látta volna a kongresszus. Ez a május 13-i merénylet következtében lehetetlenné vált. Egyesek szerint emiatt sokan távol maradtak. De talán jobb is, ha olyanok, akiket csakis ez vonzott volna oda, nem jöttek el. Hiszen az ünnep itt nem az Egyház látható, hanem láthatatlan Fejének szólt! Azonban így is 30–40 000 ember vett részt a rendezvényeken, 120 nemzet képviseletében. Feltűnően sokan a fekete kontinensről, Afrikából. Ehhez hozzájárulhatott, hogy a pápa legátusául a néger bíborost, Bernardin Gantint küldte Lourdes-ba. Kedves, élénk, rokonszenves egyénisége egy csapásra megnyerte a résztvevők rokonszenvét.

A kongresszus július 16-án, csütörtökön – az Oltáriszentség napján – kezdődött és kereken 8 napig tartott. Mindegyik nap egy-egy mondattal összefoglalt téma jegyében állt, részeire bontva az egész kongresszus jelszavát: „Jézus Krisztus – egy új világért megtört kenyér." 17-én a jelmondat ez volt: „Az egyház összegyűl a világ minden tájáról." Ez a nap Lourdes-ban szokásos fáklyás körmenettel fejeződött be. 18-án a téma: „Az egyház hirdeti Isten igéjét." A szabadtéri szentmise a görögkatolikus szertartás szerint volt. Este a fiataloké volt a szó, jobban mondva az ének. Imavirrasztásuk „Ezer gitár Istennek" címmel folyt le. Vasárnap, 19-én a téma: „Az egyház hálát ad az Atyának." Ez a nap a gyermekek és fiatalok jegyében állt. 20-a, hétfő a kiengesztelődés témáját hozta: „Az egyház megemlékezik Krisztusról, aki megszabadít és kiengesztel." Különféle ökumenikus rendezvények kerültek sorra, ekkor szerepelt Willebrands bíboros, Chiara Lubich és Roger testvér, a taizéi perjel. 21-én, kedden: „Az egyház a Szentlelket hívja." 22-én: „Az egyház részesedik Krisztus testében." Végül 23-án, csütörtökön: „Az egyház részesedik Krisztus küldetésében." Délelőtt a pápai legátus találkozott a fiatal egyházak képviselőivel. Délután volt a „Statio Orbis", a koncelebrált szabadtéri zárómise, amelyen Gantin bíboros 11 papot szentelt. A mise végén a nagy lengyel zeneszerző, Penderecki Te Deum-át énekelték.

Az egyes napokon más és más – francia, angol, német, spanyol – nyelven mutatták be a szabadtéri ünnepélyes miséket. Nagy érdeklődést keltett az afrikai stílusú liturgia. Napközben értékes előadások és kerekasztal-eszmecserék váltogatták egymást. Olyan nevek fémjelezték a konferenciákat, mint Cazelles professzor, Jean-Marie Lustiger, Párizs új érseke, René Laurentin stb.

— A pápai legátus a földalatti X. Szent Pius bazilikában — amely különben magyar származású építész, Pierre Vago tervei alapján épült — a betegek szentségét is kiszolgáltatta. A „kiengesztelődés napján" tartott ökumenikus szertartáson egy protestáns lelkipásztor mondta a homíliát az emmauszi tanítványokról. A fiatalok közül bizonyára sokan vitték magukkal Helder Cámara érsek szenvedélyes felhívását: „Azzal az elhatározással hagyjátok el Lourdes-ot, hogy felrázzátok a világot! Soha többé háborút, soha többé fajüldözést, soha többé igazságtalanságot! Ti döntsetek véglegesen a jobb világ mellett!" Gantin bíboros a gyerekek közé is elment. Afrikai lelkipásztori élményeiről beszélt nekik.

A kongresszuson 35 főnyi magyar zarándokcsoport vett részt, amelyben minden egyházmegye képviseltette magát. Vezetőjük Szakos Gyula székesfehérvári segédpüspök volt. Részt vett még Kovács Endre egri és Keresztes Szilárd hajdúdorogi görögkatolikus segédpüspök, valamint 14 pap. A grottánál magyar nyelvű szentmisét is koncelebráltak, utána közösen elmondták a szentolvasót.

Szomorú esemény is megzavarta a magyar zarándokok örömét. Dr. Pataki László, a szombathelyi püspöki levéltárnak még csak 58 éves igazgatója, aki a csoport egyik tagja volt, ottartózkodásuk alatt infarktust kapott, s az orvosok minden fáradozása ellenére július 19-én néhány óra alatt elhunyt. Pár éven belül ő a második magyar pap, akit ott kísér Fiához a Szűzanya. 1976-ban a nagybeteg dr. Szűcs Ferenc — ugyancsak püspöki könyvtáros — zarándokolt gyógyulást keresve Lourdes-ba. (Lásd Szolgálat 33.) Ott halt meg május 9-én, ott is temették el, míg Pataki László holttestét az egyházmegye hazahozatta.

Az időjárás nem túlságosan kedvezett a kongresszusi rendezvényeknek. Volt, amikor naphosszat csak úgy ömlött az eső. Még a zárómise is veszedelemben forgott, mert egész délelőtt esett. Délutánra mégis csak kisütött a nap. De a résztvevők áhítatát az eső sem zavarta. A fiatalok ilyenkor sátraikba vonultak, csendesen imádkoztak, elmélkedtek, énekeltek.

Egyáltalán az az ember benyomása, hogy a 42. eukarisztikus kongresszus a bensőséges imádás jegyében zajlott le. Ez volt a megrendező francia püspöki kar szándéka is. Nem monumentális ünnepségeket, külső pompát akartak, hanem valóban a hit és odaadás megnyilvánulását. Mint mindenütt, a fiatalok itt is igen tevékeny részt vettek a programokban. Ez itt különösen helyénvaló volt, hiszen ők az „új világ" ígérete. Sok szó esett az áldozat erejéről, ha Krisztus áldozatához kapcsolódik. Maga a Szentatya adott erre szép példát, amint ezt a kongresszuson is gyakran emlegették. Csak természetes a helyszín következtében, hogy máriás hangsúlyok is fokozottan érvényesültek.

„Ne kételkedjünk abban — mondta Gantin bíboros a kongresszus zárómisén —, hogy az Úr velünk dolgozik, ma is ugyanúgy, mint az Egyház kezdeti idején, és szavunkat megerősíti a kísérő jelekkel. És a hit szeme előtt megnyilvánuló minden jel között legnagyobb az Oltáriszentség. Kétségtelenül rejtett jel, szerény jel, sőt gyakran az ellentmondás jele, amely megdöbbenést, akár botránkozást is válthat ki, mint Kafarnaumban. Hogyan történhetik, hogy Isten

Fiának testét adja nekünk táplálékul? Hogyan történhetik, hogy ez a kenyér és ez a bor igazán a bűneinkért meghalt Istenfiának testévé és vérévé válik? Csak a Szentlélektől ihletett, az apostoloktól bátorított, az Egyház eleven hagyományától támogatott és kifejlesztett hit tud ezekre a kérdésekre pozitív feleletet adni. Igen, Uram, csakis nálad vannak az örök élet igéi (vö. Jn 6,68)."

SZEPLŐTELEN FOGANTATÁS ÜNNEPÉRE

A közönségesen „Szeplőtelen Fogantatás ünnepének" nevezett Mária-ünnepen a katolikus egyház a mindnyájunknak osztályrészül jutott isteni üdvösséget ünnepli egy igen lényeges, de első pillantásra még nem érthető oldaláról.

Mit jelent a kifejezés: „szeplőtelenül fogantatott", vagy mint ahogy szintén mondják: „az eredeti bűn szeplője nélkül fogantatott"? Röviden és lényegében összefoglalva azt, hogy az az ember, akiben Isten Fia a földön megjelent, az égnek ezt az ajándékát határtalan, semmitől nem korlátozott készséggel, nyitottsággal, rendelkezésre állással vette föl magába. Olyan „igen"-nel, amelyben nem volt semmi, bármilyen rejtett korlátozás és feltétel, semmi „Igen, de..." „Igen, ha..." „Igen, ilyen meg ilyen körülmények között..." „Igen, csak lassan a testtel..." Lehetne az Istennek mondott szeplőtelen „igen" ünnepének is nevezni.

És mi az eredeti bűn? Minden egyes ember erkölcsi hiányossága, aki az emberi nem tagjaként a világra jön. Mindenki magától tud valamit erről: tudja, hogy nem olyan, amilyennek lennie kellene, amilyen lehetne. Talán jól-rosszul megteszi kötelességét, de éppen ez az: néha jól, néha rosszul. Jól-rosszul szereti embertársait, de éppen ha kezdi igazán szeretni, akkor érzi, hogy rosszul szereti, vagyis még sokkal önzetlenebbül kellene szeretnie. Teljesítményei valahol mind színvonal alattiak maradnak. Persze többnyire azzal vigasztalja magát, hogy így szól: „Tévedni emberi dolog, másoktól sem lehet többet kívánni, és hát én megteszem, ami telik tőlem." De közben pontosan érzi, hogy többet kellene. Az a személyes hiány, amit mindenki legtitkosabb mélyén érez, általános, közösségi hiány. A gyermek ebbe nő bele, megtanulja fölismerni környezetében és ugyanakkor saját magában is. A fiatal talán lázad ellene, más szeretne lenni, mint a többiek, a magasba, a szabadba tör, nem bírja izommal, visszaesik eszménye mögé, és lassacskán szerényen megelégszik azzal, hogy „ő is csak ember" legyen...

Ma az ifjúság szívesen beszél a világ állapotának teljes megváltoztatásáról. Az egészen naívak azt hiszik, hogy ezt a társadalmi struktúrák megváltoztatása hozhatja magával. A kevésbé naívak látják, hogy a struktúrákat ugyan meg lehet erőszakkal változtatni, vagy maguktól is megváltoznak, az ember mint csordaállat azonban mindig ugyanolyan önző marad. Éppen ott, ahol a társadalom szerkezete leveszi róla a személyes bevetés szükségét, még kevesebbet teljesít, mint azelőtt, amint ezt nagy példák mutatják. És ahol társadalmilag fel-

korbácsolják a teljesítőképességét, ott növekszik a kapzsiság, a kivagyiság is, és a társadalom általános kémrendszerré változik...

Vessünk most egy pillantást a régi Izraelre Jézus kora előtt. Abban, mint egyetlen más népben sem, ott élt a vágy a világ állapotának teljes megváltozása után. Olyan birodalom után, amelyben végre minden rendben lenne. De azt is tudta Izrael, hogy ezt a birodalmat saját erejéből nem hozhatja létre. Istennek kellett megtennie. Istennek kellett — mint Izajás mondja — meghasítania az egeket és lejönnie, úgy, ahogyan az eső fentről a földre hull, és a száraz talajt ráébreszti, milyen magvak és lehetőségek rejlenek benne, hogy a föld zöldelljen, hajtson és teremjen, a magvetőnek kenyeret, az ültetőnek termést adjon. Éppen ezt tudták a jámbor és hivő izraeliták: Mi vagyunk a száraz föld, magunktól sohasem fogjuk tudni megtenni, ami helyes; Istennek kell jönnie, mint esőnek és harmatnak, és képessé tennie bennünket erre, általa és vele együtt.

Még egy második elemi belátás is ott volt Izraelnek ebben a vágyában. Itt közöttünk, emberek között minden reménytelenül összekavarodik. A rossz és a helyes, a jó és a gonosz, az Isten szerinti és az istentelen. Nemcsak a közösségben, hanem minden egyes szívben is. A másodikat talán kevésbé világosan látták a zsidók, mint az elsőt, bár vannak olyan passzusok is énekeikben, amelyek azt kérik Istentől: tisztítsa meg szívüket ismeretlen, öntudatlan bűneitől, vizsgálja meg, hogy kiderüljön, egyedül Istenben bízik-e és mennyire. De mégis hatalmasabb volt a másik gondolat: Jöjjön el Isten üdvösséges ítéletre, kiválasztani a jót a gonosz közül, az egyiket választottként kiemelni, a másikat elvetni, hogy végre igazi világrend jöjjön létre a messiási birodalomban: szeplőtelen, minden társadalmi bűntől megszabadult, miképpen mennyben, azonképpen a földön. Dániel prófétánál Isten teljhatalmú megbízottja, az Emberfia le is száll az ég felhőin ítéletre, és együtt uralkodik a földön szentjeivel, vagyis azokkal, akik tökéletesek, igazak, megfelelnek Isten várakozásának és aszerint élnek, azokkal, akik maradéktalanul teljesítik Isten akaratát.

Tulajdonképpen itt minden megvan, ami a mai ünnep történelmi megértéséhez szükséges. Ebben az ünnepben Isten beteljesíti Izrael várakozását a világ teljes megváltoztatására, de — mint ahogy az ószövetségnek az újba való átmeneténél mindig történik — úgy, hogy mindenestül felülmúlja és fejetetejére állítja. Az Istentől jövő üdvösség, éppen mert Istentől jön, egészen más, mint bármelyik ember elképzelhetné. Hol van a különbség? Az ember, még a jámbor, az igaz ember is, öntudatlanul, automatikusan határokat állít, mert ő határt állító, áteredő bűntől megjelölt lény. „Igen — de!" „Igen, — ha Isten úgy cselekszik, ahogyan én elképzelem, hogy az igaz Istennek cselekednie kell!" De Isten határtalan, és el akarja törölni az embertől állított vagy megkövetelt határokat. Ha ő jön, akkor nem azért, hogy határt húzzon jámborok és istentelenek között, vagy zsidók meg pogányok között, hanem — mint Pál mondja — azért, hogy lerontsa az elválasztó falat. És Isten minden bizonnyal igazságos és bíró, de ítélete maga lesz az üdvösség. Nem úgy, ahogyan az emberek kép-

zelik, egy résznek szóló, hanem egyetemes üdvösség. Bár üdvössége nem egyszerűen erőtlen amnesztia lesz, hanem igazi ítélet. Mert ő teremtményeinek Ura és az is marad, övé a végleges ítélet jó vagy rossz voltuk, jó vagy rossz sorsuk fölött. Minden a legnagyobb mértékben titokzatossá válik: Isten eljön, úgy, amint Izrael várja, egyszerre bíró és megmentő gyanánt, de nem úgy, hogy elválaszt és határokat húz, hanem – és ezt nem várja Izrael – úgy, hogy megmentőként bíráskodik és bíróként megment. Tudjuk a hitből, hogyan tette ezt: mint Isten báránya, aki magára vette a világ bűnét, az egész emberi nem és minden egyes ember bűnét, a zsidókét éppúgy, mint a pogányokét, a jámborokét éppúgy, mint az istentelenekét.

Most hirtelen látjuk az ünnep értelmét. Ez az Isten, aki lerombolja az emberi határokat, nem akarja sajátmagának megtartani ezt a belső határtalanságot, ezt a tökéletesen pozitív magatartást, amelyet a világba kíván hozni, hanem mint az esőt és harmatot közölni magával a földkerekséggel, a földi birodalommal. Valahol a földön fel kell hangzania egy nem féligmeddig-való, hanem teljes, nem körülbelüli, hanem pontos feleletnek az ő szavára. Éspedig pontosan ott, ahol ő maga eljön. Kell, hogy elfogadja és befogadja a föld, hiszen különben nem volna hová jönnie. Hogy magára vegye azt, ami a mienk, egynek kell lennie közülünk; kívülről nem teheti meg, csak belülről veheti magára. És ezért be kell hogy bocsássák, nem csupán fizikailag, mint mondjuk egy megerőszakolt asszony fogan az őt leteperő férfitól, hanem „egész szívedből, egész lelkedből, teljes elmédből és minden erődből." A földnek az ég erejében be kell fogadnia a közeledő kegyelmet, hogy igazán megérkezhessék a földre, és megvalósíthassa szabadító művét. Önmagától a föld nem tudná ezt megtenni. Láttuk az ószövetség szemléleténél: a föld úgy kívánkozik igazságosság után, hogy elválaszt. Az az „igen" szó azonban, amely az égnek a földön való befogadásához szükséges, túl van minden elválasztáson és megkülönböztetésen, határtalan, vég nélküli igen: ilyet a föld csak a menny szeretetkészletéből kaphat.

És még valami. A gyermeknek, aki a Jézus nevet fogja kapni, ennek az édesanyának ölén kell megnőnie, és születése után ő neveli föl. Már most az anya–gyermek kapcsolat már fiziológiailag is sokkal bensőségesebb, mint az apa és gyermek közötti; több mint fiziológiai: lelki, teljes emberi. A gyermeknek az anya nemcsak testét és vérét adja, hanem ezzel a lelkéből és a szelleméből is valamit. És ez folytatódik a születés után a gyermek fölnevelésében. Jézusnak anyjától kell megtanulnia, hogyan áll az ember tökéletes visszonyban Istennel, hogyan mond az ember határtalanul igent Istennek. Nemcsak szavakban kell tőle megtanulnia, hanem azon az egyedüli módon, ahogyan a gyerekek igazán elfogadnak valamit: példájából. Ne higgyük, hogy ehhez az anyának emberfölötti lénynek kell lennie, csak az a fontos, hogy sehol se látsszanak benne a készségnek határai, hogy tökéletesen tiszta tükör legyen a gyermek számára, amelyben visszatükröződik Istennek teljes igent-mondó készsége a világ felé. Ehhez elég a tökéletes alázat, ez a teljesen emberi tulajdonság, amelynek meglétét alig veszi észre és becsüli meg az ember, viszont hiánya fájdalmasan fel-

tűnő. Ez az anya sohasem okoz csalódást. Olyan maradéktalanul rábízhatja magát az ember, akár a mennyei Atyára. Amint Jézus nem állít fel bizalmatlansági határt Istennel szemben, úgy Anyjával szemben sem; és eközben emberileg megtanulja, hogy az eredendő bűn korlátai, amelyek az emberek között végső soron fenntartásokat támasztanak, valóban leomolhatnak. Szüksége van erre az emberi tapasztalatra, hogy teljesíteni tudja Atyjának nagy megbízását: lerombolni a világ bűnét, ezt az Isten ellenében emelkedő korlátot, vállára venni, mint Sámson éjszaka kiakasztotta és elvitte Gáza hatalmas városkapuit.

Isten tehát egy nyitott emberszívet teremt magának, amelybe határtalanságával betérhet, és amelyet megmentő művébe is magával vihet anélkül, hogy ez a szív valahol is állva maradna, mondván: „eddig és ne tovább." Olyan szívet, amelytől bármit meg lehet kívánni, bármilyen sokat követelni, mérték nélkül túl lehet terhelni, és „igen"-jének erejében mégis mindig tovább megy vele, a keresztig, az elhagyatottság, a hiábavalóság éjszakájáig, mindig ugyanolyan alázattal, ugyanolyan bátorsággal szolgálva az üdvösség művének, amelynek értelmét a kereszten és nagyszombaton sem az Anya, sem a Fiú nem látja többé. A legmélyebb éjszakában szűnnek meg a bűn határai, tolódnak el a határkövek, úgyhogy reggelre senki sem ismeri már ki magát: az utolsókból lesznek az elsők.

„A világosság tulajdonába jött... és övéi nem fogadták be." Ez áll mindnyájunkra, ránk eredendő bűnben levőkre, határállítgatókra, akik egy meghatározott ponton megtagadjuk a világosság követését. De azután folytatja a szöveg: „Mindazoknak azonban, akik befogadták, hatalmat adott, hogy Isten gyermekei legyenek." Ez elsősorban arra érvényes, aki valóban és föltétel nélkül befogadta a világosságot: „Íme az Úr szolgálóleánya, legyen nekem a te igéd szerint" — mindig a tied szerint, amelyben az én akaratom egyszersmindenkorra eltűnik, elmerül; és aztán érvényes mindazokra, akik, amennyire telik tőlük, az ő példájához csatlakoznak, akik igazán igent szeretnének mondani, és ehhez a Fiú kegyelmében és Édesanyja közbenjáró könyörgésében bizakodnak.

Hans Urs von Balthasar

A SZENT ERZSÉBET-JUBILEUM KÜLFÖLDÖN

Magyarországi Szent Erzsébetet hazáján kívül méltán vallja magáénak Németország is, hiszen rövid életét csaknem egészében ott töltötte. Halálának 750. évfordulóját a jelenleg két részre osztott fuldai egyházmegye keleti és nyugati része egyaránt szeptember 13—20-ig ünnepelte. A Szentatya latin levelet intézett ez alkalomból a fuldai püspökhöz. Szent Ágoston mondásával kezdi: „Értékes és drága gyöngy a szeretet, ha ez az egy a tied, elég neked." Erzsébet az elhidegedett világban megértette, mi a szeretet, és átültette az életbe. Az

irgalmasság cselekedeteivel a keresztény élet teljességét valósította meg, s mindenkinek szerető szívű anyja lett az ínségben. De más erények is ott tündököltek benne: Szent Ferenccel vetekedett a szegénység szeretetében, lemondott saját akaratáról. Szent elhatározásaitól semmiféle támadás nem tudta eltéríteni. Élete ragyogó példa volt kortársainak, de a mai ember számára is van mondanivalója: figyelmeztet arra, mi az elsődleges, az örök érték. Ma sem lehet eléggé ajánlani a keresztény szeretet kötelességeit és az élet tanúságtételét. – A levél aug. 20-án kelt.

Az NSZK katolikusai Marburgba, Erzsébet sírjához zarándokoltak, az NDK-beliek pedig az erfurti dómba, ahol 1236-ban szentté avatási bulláját kihirdették. (Maga a szentté avatás 1235-ben, tehát halála után négy évvel ment végbe Perugiában!) Mindkét helyen ott volt Lékai László bíborosprímás is. Marburgban ő celebrálta az ünnepi szentmisét, amelyre a püspök vendégként meghívta Kurtos András jelenlegi sárospataki plébánost is. Erfurtban König bécsi bíborosérsek volt a főcelebráns. Lékai prímás beszédet mondott. Többek között hivatkozott az erfurti dóm csodálatos szobrára, a „Gyertyavivő"-re, amelyet Erzsébet sugárzó alakjával hozott kapcsolatba. (Egyébként ez a szobor a Szolgálat munkájának emblémája is!) – A Kelet-Németországban élő 1 300 000 katolikus közül kb. 50 000 vett részt. Öt különvonatot indítottak. „Egymást keresni" és „Másokért élni" jeligével különféle rendezvényeket tartottak a hét folyamán. Elküldte képviselőit az evangélikus egyház is. Ők azután nov. 17-én, Erzsébet halála napján ünnepelték emlékét Eisenachban. Ez a közös ünnep nagy jelentőségű, és mintegy jóvátétele annak a szomorú eseménynek, hogy a reformáció viszályai idején feltörték Erzsébet marburgi sírját, és eltávolították onnan csontjait.

Viszont ugyanebben a században, 1571-ben született Aachenben Apollonia Radermecher, aki Erzsébetet példaképül választva, életét a szegényeknek és betegeknek szentelte. A ferences harmadrendi szabályok alapján 1622-ben létrehozta az „Erzsébet-nővérek" (Elisabethinen) szerzetesközösséget. Németországból átjöttek Ausztriába, Grácban, majd 1710-ben Klagenfurtban alapítottak kolostort. Mindenütt mint betegápolók dolgoznak. A klagenfurti kórház négy ággyal indult, ma három emeletes, modernül berendezett épület, 185 ággyal. Fennállásuk 200. évfordulóján még Kanadába is ki tudtak küldeni három nővért. Az ottani település hamarosan önállósult és tovább terjedt. A klagenfurti nővérek az idén kettős jubileumot ünnepeltek: védőszentjükén kívül egyik nagy jótevőjük, Mária Anna főhercegnő (Mária Terézia legidősebb lánya) hozzájuk érkezésének 200. évfordulóját. A főhercegnő anyja halála után végleg náluk telepedett le, s nemcsak bőkezűen segítette a kolostort, hanem jelenléte a feloszlatástól is megóvta II. József idejében.

Annak az érdekes kiállításnak, amelyet a nővérek az ősszel rendeztek, legnagyobb büszkesége Szent Erzsébet két ruhadarabja. Az egyik egy palást. A másik még sokkal többet mondó: egy darabka durva vászon, rajta a hitelesítő pecsét, s mellette a felírás: „Vera particula interulae Sanctae Elisabeth Land-

graviae, Regiae prolis Hungariae, ex disciplina nocturna sanguine conspersa." (Szent Erzsébet őrgrófnő, Magyarország királyi sarja ingének hiteles részecskéje, amelyet éjszakai önostorozásának vére itatott át.)

Erzsébet az egész ferences harmadrendnek is védőszentje, azaz annak a sok világinak, akik a ferences szellemet közelebbről is követik. (Ne felejtsük el, hogy Ferenc maga sem volt pap!) Még 1925-ben is alakult a németországi Freiburgban nővérközösség (1937-től szerzetesek), Mathilde Otto alapítása, amely az „Erzsébet-nővérek" nevet viseli, és ma már Indiában is terjed.

A jubileum jegyében állt a külföldi magyarok római zarándoklata is október 3–9-ig. Már előtte megjelent itt az Europäischer Hilfsfonds megbízásából egy Szent Erzsébetről szóló, remek kiállítású füzet, Puskely Mária és Szokoly György munkája. (Lásd a könyvrovatban!)

A Szent István zarándokházban tartott első közös misén, okt. 4-én (Ispánky Béla angliai főlelkész volt a főcelebráns) kb. 350 magyar vett részt különböző országokból lelkészeikkel. Számuk a pápai kihallgatásig több mint félezerre nőtt. Kedden a lateráni bazilikában Jung Tamás püspök, bánáti apostoli kormányzó Szent Erzsébet tiszteletére mutatta be 36 pappal a szentmisét. Csütörtökön (Magyarok Nagyasszonya régebbi ünnepén) a S. Maria Maggiore-ban László István burgenlandi püspöknek kellett volna miséznie, de repülőgépe nem indult el Jugoszláviából. Így Mehrle Tamás domonkos, svájci főlelkész helyettesítette. A résztvevők szerint ez volt a legbensőségesebb hangulatú mise. Mehrle atya mélyen szántó beszédében kérte a magyarokat: ha gyökeret kell is verniök egy másik országban, maradjanak magyarok, ne engedjenek a széthúzásnak és a gyakorlati anyagelvűség kísértésének. – A zarándoklat fénypontja természetesen a Szentatyával való találkozás volt. Kedden reggel 7 órakor 28 magyar pap vele misézett Castel Gandolfo-i kápolnájában, utána kb. egy óra hosszat elbeszélgetett velük, s egy-egy olvasóval ajándékozta meg őket. Szerdán az általános kihallgatáson (máj. 13-a óta az elsőn!) legelőször a magyar csoportot köszöntötte, hivatkozva körlevelére, amelyben Erzsébetet példaképül állította. Szeretettel gondol Magyarországon és a határokon kívül minden magyarra, és áldást kér rájuk. Közben magyarra fordította a szót: „A magyarok Nagyasszonya és Szent Erzsébet pártfogásába ajánlom és szívből megáldom a szeretett magyar nemzet gyermekeit!" A felcsattanó tapsra megkönnyebbülten állapította meg: „Grazie a Dio che hanno capito!" (Hála Istennek megértették!)

S. M.

PLURALIZMUS VAGY MEGOSZLÁS AZ EGYHÁZBAN?

Pluralizmus: egység a sokféleségben

Egységen mindenekelőtt a hitvallásban, a szentségekben és a közösségben megnyilvánuló külső egységet értjük. Ez azonban a belső, az igazi egy-

ségnek a jele: „Egy a Lélek, egy az Úr, egy az Isten, mindnyájunk Atyja" (Ef 4,4-6). Az egység tehát nem emberek egyesüléséből, „alulról", „társadalmi szerződésből" származik, hanem Isten adja meg eleve és ajándékozza Krisztus által Lelkében.

A sokféleség az Újszövetség szerint ugyanúgy Istentől származik. A megdicsőült Krisztus küldi övéit különféle szolgálatokra (Ef 4,11k), egy és ugyanaz a Lélek osztja kinek-kinek adományait úgy, ahogy akarja (1Kor 12,11), ugyanaz az Isten visz végbe Krisztus testében, annak minden tagjában mindent (különböző dolgokat) (1Kor 12,6; vö. ökumenikus dekrétum 2). Mindamellett nem a sokféleség az elsődleges és erre következik az egyesülés, hanem az egység éppen olyan elsődleges.

A Szentlélek adja meg az Egyháznak azt az egységet, amely igenli a különbözőségeket, és nem akarja egy kaptafára húzni őket. A Lélek egyformán elve az egységnek és a különféleségnek. Pünkösd eseményével a Lélek erejében megkezdődött az a gyógyító folyamat, amelyben mindaz megújul, amit a népek és emberek zűrzavara és egyenetlenkedése szünet nélkül rombol. A bábeli nyelvzavar intő példa számunkra!

A sokféleséget az Újszövetség a szolgálat sokféleségének értelmezi. Ezzel már adva van a cél: belenőni Krisztusba, felépíteni testét szeretetben (Ef 4,15k). Tehát nem az érdekek sokféleségéről van szó!

Ősi idők óta, és a II. vatikáni zsinaton újból hangsúlyt kapott az egyes részegyházak különbözősége. Az Egyházról szóló konstitúcióban áll: A különböző egyházaknak „saját fegyelmük, saját liturgiai gyakorlatuk és saját teológiai s lelkiéleti örökségük van, anélkül, hogy ez a hit egységének ártana" (23).

Különféleségük a jogos alkalmazkodásból is folyik: „Az egyház történetének kezdetétől fogva megtanulta, hogy mindegyik nép számára annak fogalmaival és nyelvezetével kell kifejeznie Krisztus üzenetét, amelyet igyekezett a gondolkodók bölcsességével is megvilágítani: így akarta hozzáalkalmazni az evangéliumot az egyszerű emberek felfogóképességéhez éppen úgy, mint a tudósok igényeihez, amennyiben ez lehetséges volt... Így válik képessé minden egyes nemzet arra, hogy a maga módján fejezze ki Krisztus üzenetét; egyszersmind így indulhat meg élénk eszmecsere az egyház és a népek kultúrái között is" (GS 44).

A teológiai iskolák és nézetek különféleségét az egyház már a legrégibb idők óta elismerte. Gondoljunk az Újszövetségben található különböző teológiákra, a tomisták és skotisták vagy a tomizmus és molinizmus vitáira stb.

Különösen világossá válik a jogos különféleség az egyes szerzetesrendekben, amelyek az egyházban mindig a lelkiség új árnyalatait jelenítik meg. Ostoba dolog lenne és csak pusztító uniformizálásra vezetne, ha „egységes rendet" akarnánk bevezetni. Ugyanígy természetes, hogy bizonyos irányzatok megint kihalhatnak, ha hosszabb ideig terméketlennek bizonyultak, vagy egyszerűen lejárt az idejük, amelyben jó munkájukat elvégezték.

Adva van az egyházban az életállapot különfélesége is: Egyesek a világban élnek, mások szerzetben, megint mások megyéspapok. Ezeken az életformákon belül sok a különbség, s ezek gyakran kemény küzdelem árán vívták ki a maguk jogát jogosulatlan uniformizáló kísérletek ellenében. Éppen a mai élet problémáinak szinte automatikus következménye az életalakítás különbözősége.

A Zsinat mindezt megállapítja, különösen a keleti és különvált egyházakkal kapcsolatban: „Ennek a katolicitásnak a nevében minden egyes rész átadja sajátos ajándékait a többi résznek és az egész egyháznak. Így az egész is és minden egyes rész is gyarapszik minden tag kölcsönös önközlése által, egységben munkálkodva, hogy elérjék a teljességet. Ebből következik, hogy Isten népe nemcsak különböző népekből gyülekezik össze, hanem önmagában is különféle csoportokból áll: különbség van ugyanis tagjai között akár tisztségük alapján, amikor egyesek szent szolgálatot teljesítenek testvéreik javára, akár állapotuk és életútjuk szerint..." (LG 13)

„Az egyházon belül a szükséges dolgokban őrizzék meg az egységet, egyébként pedig az egyház minden tagja saját hatáskörében tisztelje a kellő szabadságot a lelkiségnek és a fegyelemnek változatos formáiban, a liturgiák különféleségében, sőt még a kinyilatkoztatott igazság teológiai feldolgozásában is; mindezekben pedig legyen gondjuk a szeretetre. Ha így járnak el, napról napra teljesebben mutatják be, hogy az egyház a szó igazi értelmében katolikus és apostoli egyszerre" (Ökumenikus dekrétum 4).

A megoszlás és megítélése

A pluralizmus az egyházban helyes és örvendetes, ha a sokféleségben megélt egység, az egyház vezetőinek való alávetettségben. Az egyház legyen „jele annak a testvériségnek, amely lehetővé teszi és erősíti az őszinte párbeszédet. Ehhez viszont mindenekelőtt az szükséges, hogy — minden jogos különbség elismerése mellett — fokozzuk éppen az egyházon belül a kölcsönös megbecsülést, tiszteletet és egyetértést: így kezdődhet el az egyre termékenyebb párbeszéd azok között, akik Isten egyetlen népét alkotják, akár lelkipásztorok, akár egyéb keresztény hívők. Jóval erősebbek ugyanis azok a mozzanatok, amelyek egyesítik a hivőket, mint amelyek megosztják őket. Legyen egység a szükséges dolgokban, szabadság abban, ami kétséges, és szeretet mindenben" (GS 92).

A pluralizmustól különbözik a frakciózás. A mai egyházban nem csupán jogos pluralizmus található, hanem egész egyértelműen megállapítható a szétforgácsolódás, frakciók képződése is. Számszerűen ezek a csoportok egyáltalán nem olyan nagyok. Hangerejük azonban sokszor jogosulatlan mértékben rájuk irányítja a közfigyelmet.

Az egyház történelme folyamán ismeri olyan csoportok keletkezését, amelyek a hit, a vallásos élet, az apostolság, a testvéri szeretet ápolását tűzték ki

céljukul. Az ilyenek értékes ösztönzéseket hozhatnak, részben igen érdemes szerzetes és világi közösségek nőttek ki belőlük.

Az olyan csoportok azonban, amelyek kisarkított álláspontot foglalnak el, hamarosan lemondanak az egymással folytatott párbeszédről, sőt egyesek kifejezetten is megtiltanak tagjaiknak minden közvetlen érintkezést másokkal. Ilyenkor megelégszenek harmadkézből vagy a tömegtájékoztatási eszközökből származó hírekkel. Ezek azonban éppen sajátos törvényük következtében előnyben részesítik az újat, a meglepőt, a szokatlant, a vitatottat, és így az egymásról alkotott kép mint torzabbá válik. Annyi bizonyos, hogy szembenálló csoportok kialakulása a frakciós gondolkodás alapján (amikor a belső stratégia gépezete erősebbé válik az ügynél) az egyházban is hatalmi felfogásra és érvényesülési harcokra vezet. Ne ringassuk ábrándokba magunkat, – a puszta vitából hamarosan kemény hatalmi kérdés lesz: ki határozza meg, hogy mi történjék az egyházban?

A pártoskodás, az ellenségeskedés ellentmond az egyház egységének és az evangélium érzületének. Amikor az ellenfél gyengéit (személyes gyengéit is) keressük, kíméletlenül és túlozva fölfedjük, ellentétbe jutunk az Úr szavával: „Ne ítéljetek, hogy titeket se ítéljenek meg" (Mt 7,1-5) és az ellenségszeretet parancsával.

A szakadás, a frakciós megoszlás mintegy megosztaná Krisztust; földies, túlságosan emberi gondolkodásmód, keresztény ember számára egyenesen éretlenség (1Kor 1,10-13; 3,1-9).

Állandóan nevelni és bátorítani kell a párbeszédre és a testvéri szeretetre. Magától értetődővé kell válnia annak is, hogy a bűnbánat szentségéhez járulva a lelkiismeretvizsgálatban becsületesen megkérdezzük magunkat, hogyan viselkedtünk ezen a téren. Nem mindegy, milyen formában beszélünk másokról magánbeszélgetésben vagy a tömegtájékoztatási eszközökben. Hamar ütünk sebet, de csak lassan gyógyul. A viták jellegét illetőleg szükségünk van az egyházban a keresztény stílus hallgatólagos kialakulására. Senkiben sem szabad bátorságnak lennie arra, hogy minősíthetetlenül megtámadjon másokat.

Nem elég, ha csupán tudunk az egyházról és tanítjuk azt. Hanem cselekedeteinkben élnünk kell a hegyi beszéd szellemében, mindig új és konkrét gyakorlatokkal.

Johann Weber gráci püspök

A KENYÉRSZAPORÍTÁS A PUSZTÁBAN

Elmélkedés Szt. Márk szövegéről: Mk 6,34-44

A kenyérszaporítás története mind a négy evangéliumban fontos szerepet játszik. Nemcsak Szent Jánosnál, hanem a szinoptikusok szövegében is látszik, hogy az ősegyház értette a csoda jelképes értelmét is: Jézus, amikor a tömeg-

nek eleséget ad a pusztában, szimbólumot állít annak, ami az eukarisztia értelme, annak, hogy végső soron önmagát akarja kiosztani a világnak, mint élő kenyeret, amely a milliók éhségét – lelki éhségét – csillapítja. Ha magunk is azok közé tartozunk, akik „éhezzük és szomjazzuk az igazságot" (Mt 5,6), akkor úgy közeledünk a szöveghez, mint amiben mélyebb értelmek rejlenek. Ebben az elmélkedésben ilyen hozzáállással keressük a mélyebb – szavakban csak jelzett, de teljesen ki nem mondott – valóságok megértését.

„Amikor kiszállt és látta a nagy tömeget..." (34. v.)

Kenyérrel él az ember: látunk tömérdek népet munkába merülve és kimerülve, mert kenyeret keresnek. Ahol a földi kenyér ígérete felmerül, összegyülekeznek: az éhség hajtja őket. De nemcsak kenyérrel él az ember, – hanem sikerrel, élvezettel, megbecsüléssel, társadalmi érvényesüléssel, az emberi szívet dagasztó vágyak százféle kielégítésével. És mégis, mindenfelől embertömegek indulnak, hogy a földi eledeleken és kielégüléseken túl – sőt azok rovására – keressék az Isten szavát. „Nemcsak kenyéren él az ember, hanem minden szóval, amely Isten szájából származik" (Mt 4,4). A tömeg elindult Jézus után: a tó partján körbe kerülve próbálják elérni azt a helyet, ahová tanítványaival visszavonulni készül. Keresik a szót, ami az Isten szájából közéjük hullott. Értik-e, érzik-e, hogy azt az Igét keresik, aki az Atya minden gondolatának foglalataként közéjük testesült?

„Megesett rajtuk a szíve, mert olyanok voltak mint a pásztor nélküli juhok..." (34. v.)

Emberi tömeg a tó partján – emberi tömegek világvárosokban – emberi tömegek az üzletekben, a sporteseményeken, a szórakozóhelyeken, a televízió igézetében, milliós példányú kiadványokkal, csip-csup füzetekkel, regényekkel a kezükben, a pszihiáterek várószobáiban, az orvosi rendelőkben, a kórházakban – mindenütt a tömegek... Pásztor nélkül sereglő juhok: hol erre, hol arra sereglenek.

„A vidék elhagyatott és már késő van..." (35. v.)

A tanítványok okosságát ki vonhatná kétségbe? A tömegek kielégítése nehéz, de mindent meg kell próbálni, szervezéssel és előrelátással. A lehetetlent is meg kell próbálni. Így teszünk mi is, ma is. És azt gondoljuk, hogy az emberi lelkek táplálása is adminisztratív okosság kérdése csak.

„A zsidók csodajeleket, a pogányok bölcsességet keresnek" (1Kor 1,22). Így Jézus tanítványai is oly gyakran csak csodát emlegetnek és bizonygatnak, vagy a bölcsességüket fektetik rendszerbe.

„Ti adjatok nekik enni!" (37. v.)

Nyílt kihívás ez: mutassátok meg, hogy képesek vagytok-e táplálni őket! Itt kell rádöbbennünk: ha minden kincsünket összeszedve és minden erőnkkel

igyekezve az emberek lelki éhségét akarnánk kielégíteni, akkor is csődöt vallanánk.

„Hány kenyeretek van?“ (38. v.)

Ez az igazság perce, nézzünk szembe avval, hogy erőtlenek vagyunk. Amink van (tudásunk, bölcsességünk, jóságunk, nagylelkűségünk) mind kevés. Mégis, Jézus a mi kincseinket akarja megáldani és kiosztani. Nem teremti az ételt, nem szünteti meg az éhséget csodával, hanem azt a keveset, amink van, teszi bőségessé.

„Vette az öt kenyeret és a két halat...“ (41. v.)

Ez az eukarisztia csodája: kis árpakenyér-életem ott pihen a Jézus tenyerén. Egy része talán keletlen, más része ízetlen, kérge kemény, talán kissé sületlen, vagy éppen megégett a kemencében. És főképp mennyire kevés. Mi ez ennyinek?

„Föltekintett az égre és hálát adott.“ (41. v.)

Hálát ezért a kenyérért? Jézus ad hálát azért, amim van, ami vagyok, ezért a nyomorúságos cipóért, ezekért a keservesen kihorgászott halakért. Nem kellene-e nekem is ehhez a hálaadáshoz csatlakoznom, eukarisztiás módon: „mindig és mindenütt“? Az a kéz, ami tart, kész, hogy keresztre szögezzék, az a szív, ami értem hálát ad, kész, hogy megnyíljon, meghasadjon és vérét ontsa. Mi mást tehetek én, mint hogy kis kenyér-életemet odaadjam, osszam, ételül tegyem mások testi-lelki javára?

„És ettek mindnyájan...“ (42. v.)

Kenyérnek kell lennem, kiosztott kenyérnek, mindenki javára: nemcsak ennek és annak, nemcsak különcködve és kizárólagosan, hanem mindenkinek. Ha hálaadással elfogadom azt a keveset, ami vagyok és amim van, jóízű táplálék lehet az én életem is az Isten közössége számára. Akkor az a kevés nemcsak elég, de túláradóan bőséges lesz. Úgy járunk mi is, mint a tanítványok: a csodára csak a végén döbbenünk rá. Ez a Jézusnak adott és Jézus által továbbadott kenyér csodásan szaporodik: minél többet adunk belőle, annál több lesz. Az adás nem osztja, hanem sokasítja, akkor gyarapszik, amikor másokévá válik, akkor gazdagodik, amikor gazdagít.

Kenyér-életünk a tömegek forgatagában igénytelen egyszerűségben húzódik meg. Jézus is ezt az életformát választotta: a názáreti megtestesülésben, a betlehemi születésben, az ácsmester munkásságában, egy júdeai kínhalál provinciális botrányában — a világ tájain szétszórt tabernákulumok homályában. Mégis mennyi éhező lélek talál nála eledelre! Jézus tanítványa ezt az életformát választja, ezt szereti, ezt dolgozza ki a maga környezetében.

Farkasfalvy Dénes

EGYÜTT A BÁRKÁBAN

1964 augusztusában Jean Vanier két, elég súlyos állapotban levő szellemi fogyatékossal, Rafaellel és Fülöppel tanyát ütött Trosly-Breuil-ben, a franciaországi Compiègne közelében, egy kis házban. Kanada volt kormányzójának (vö. Szolgálat 19) mélyen vallásos családból származó fia először tengerésztiszt volt, majd a filozófia tanulmányozása kötötte le. De életműve az „Arche" közösségek megalapítása lett. Ma kb. 56 ilyen közösség működik Európában, Észak-Amerikában, Indiában, Afrikában és Ausztráliában, ahol több mint 1000 szellemi fogyatékos él az őket gondozó asszisztensekkel. Az „Arche" név bárkát jelent. Az elnevezésnek mély szimbolikus értelme van. A modern élet, tülekedés, verseny mai „özönvizében" ezek az emberek elpusztulnának, vagy emberhez méltatlan életbe szorulnának, ha nem találtak volna itt nyugodt környezetre, testvérnek kijáró becsülésre, szeretetre. És amint Noé bárkájának utasai családi együttesben, egymásra rászorulva hajóztak, éppen úgy itt sem „ápolók és ápoltak" vannak, hanem családias otthonok („foyer", tűzhely), ahol a gondozottak, bármilyen furcsán hangzik is első hallásra, nemcsak kapnak, hanem adnak is.

Az otthonok lakóinak nagy része hosszú évekig tartó klinikai tartózkodás után került ide. Családjuk nem vállalja őket. A bizalom és szeretet hiányát a legkitűnőbb kórházi gondozás sem pótolhatja. Így mind jobban magukba zárkóznak, elsötétülnek, egyesek a társadalom ellen támadnak, amely erre még jobban kiveti őket. A környezet nem érti meg, hogy erőszakos, furcsa viselkedésük valójában segélykiáltás, figyelemfelhívás. Amikor bekerülnek a „bárkába", tele vannak bizalmatlansággal, sérülésekkel. De a családias környezet, a rokonszenv és megbecsülés csodákat képes művelni velük.

Mind a fogyatékosokat, mind a segítőket vallásra, családi állapotra való tekintet nélkül veszik föl. (Az előbbiek nagy részének természetesen reménye sem lehet a családalapításra. Annál fontosabb, hogy ezért valami kárpótlást találjanak.) Az asszisztenseknek nincs semmi jogi elkötelezettségük, addig maradnak, amíg kedvük tartja. Így főleg fiatalok szívesen jönnek több-kevesebb időre a világ minden tájáról. Troslyban jelenleg 25 nemzetbeli asszisztens működik. Természetesen a jóakarat és az embertárs személyének tisztelete mellett bizonyos elemi hozzáértésre is szükség van: tudni kell, milyen ételre van szükségük a gondozottaknak, hogyan tartsák őket a fürdőben, hogy biztonságban érezzék magukat, hogyan segítsék őket stb. Nem annyira a hivatásos ápoló rutinja ez, mint inkább az anya ösztönös bánásmódja gyermekeivel. A szeretet lehet nagyon követelő is. Vanier elmond egy esetet Rosemarie-val, aki sem menni, sem beszélni nem tud. Egyszer kiugrott a gördülőkocsijából. Vanier legszívesebben visszarakta volna, de Marie-Odile, az asszisztens szigorúan kijelentette, hogy menjen vissza magától. Sok erőlködés árán sikerült is neki. „A részvét nem azt jelenti, hogy megcsinálunk valamit az illető helyett, nem azt, hogy elkényeztetjük vagy pehelypárnára fektetjük a másikat, hanem segít-

jük, hogy teljesen az legyen, akinek lennie kell, és támogatjuk erőfeszítésében" – fűzi hozzá az alapító.

„Az első hónapok kemények – vallja be az egyik asszisztens. – Az ember az eredményesség, az individualizmus, az azonnali cselekvés, a pénz világában élt; és egy olyan világba kerül, ahol az értékek neve: kapcsolat a másikkal, odaadott idő, ingyenesség. Abból a világból, ahol nagynak és erősnek kell látszani, olyan világba lép, ahol a gyengeségek lelepleződnek, és megosztjuk őket egymással." Az olyan segítők állják meg a próbát, akik nem keresik a sikert, nem viselkednek fensőbbségesen, nem félnek szegénnyé válni a szegényekkel. Vanier mélyre nyúl a részvét lélektanának elemzésében. Akik hivatásosan foglalkoznak mások segítésével, azokat könnyen megkísérti az önkeresés, az uralkodnivágyás, a gőg, a farizeizmus. Az érzelmesebbek esetleg elveszítik a szeretet tiszta odaadását és tárgyilagosságát. Ezért szükség van egyrészt állandó önvizsgálatra és intenzív imaéletre, másrészt a közösség fegyelmező, segítő erejére.

A részvét nem azt jelenti, hogy megszüntetjük a szenvedést, hiszen ez sokszor lehetetlen. Ha az ember egy szenvedő előtt áll, önkéntelenül is tenni szeretne valamit érte, hogy elmúljék a saját rossz érzése. Vanier-t egyszer nagyon megszégyenítette egy kedves asszisztense, akit súlyos baleset ért. Miközben a röntgen előtt várakozott vele, a lány megjegyezte: „Szomorúnak látszol." Ekkor rájött, hogy szomorúsága önző. „Ha igazán szerettem volna, egészen érte lettem volna ott, hogy bátorítsam, támogassam, segítsem bizalommal és reménnyel szenvedni... Sophie segített, hogy megértsem Mária szerepét a keresztnél. Ő nem magával, a saját szenvedésével foglalkozott. Tudta, hogy ez Fiának órája. Ott volt, nem azért, hogy megszüntesse szenvedéseit, hanem hogy segítsen teljesen átélni őket, hogy támogassa, bátorítsa, és így beteljesedjék az Atya műve." Ez a résztvevő jelenlét azután megtalálja a finom figyelmesség apró jeleit: egy levelet, egy telefonhívást, egy megértő tekintetet, egy diszkrét ajándékot, hogy kifejezze: „Veled vagyok,veled viselek mindent." És talán képes reményt és értelmet adni a szenvedésnek. Az önzetlen szeretet ilyen iskolájában jó tanítók a „kicsinyek". Odile Ceyrac, az ügyvezetőnő így nyilatkozik gondozottjaikról: „Kivételes lények a szív életét illetően." Önkéntelenül is Teréz anya jut eszünkbe, aki „nagyszerű embereknek" mondja szegényeit.

Persze a kölcsönös szeretetnek és megértésnek ez a légköre nem pottyan az égből. Ébernek, türelmesnek kell lenni, nem szabad megijedni vagy viszonozni az esetleges agresszivitást. Sokat segít az is, hogy aki és amilyen mértékben tud, az dolgozik. A házimunkát közösen végzik. Cserépedényeket vagy kerámiát készítenek, ipari bedolgozók, kertészkednek (virág- és konyhakertészet) stb. Az anyagi segítség mellett még fontosabb, hogy mindez növeli önbizalmukat, megadja az alkotás örömét és fegyelmező erővel hat. A legtöbben olyan kórházi vagy családi életből jönnek, ahol nem csináltak semmit. A munka nekik szinte létet ad, így érzik valakinek magukat.

1979 őszén Vanier könyvet adott ki az Arche-ról: „La Communauté, lieu du pardon et de la fête" (A közösség, a megbocsátás és az ünnep helye). Bevezetőben megírja: igen sok tudatlansággal találkozott a közösségi élet terén. Sokan azt hiszik, elég, ha néhány ember, aki többé-kevésbé megérti egymást, vagy ugyanazon eszménynek kötelezte el magát, együtt lakik, és kész a közösség. Ez néha szerencsétlen következményekre vezet. Mert „a közösségi élet nem egyszerűen magától jön létre, sem pedig törvények útján. Pontos, szükséges föltételei vannak, hogy elmélyülhessen és kibontakozhassék válságokon, feszültségeken és ‚jó pillanatokon' át. Ha ezek a föltételek nincsenek meg, minden eltévelyedés lehetséges, és ez fokozatosan elvezet a közösség halálára vagy lelki halálára, tagjainak ‚rabszolgává' süllyedésére." Könyvét tehát azért írta meg, hogy ezeket a föltételeket megvilágítsa. „Nem úgy írtam ezeket a lapokat, mint egy doktori értekezést a közösségi életről, nem rendszeres tárgyalásként, hanem pillanatképekben. Olyan gondolatcsapásokon haladok, amelyeket nem a könyvekben fedeztem föl, hanem a mindennapban, hibáim, kudarcaim, sőt bűneim folytán, Istentől, fivéreimtől és nővéreimtől kapott ihletések nyomán, a köztünk uralkodó egység pillanataiban, de a feszültségek és szenvedések között is. A közösségi élet csodálatos kaland. Kívánom, hogy sokan élhessék ezt a kalandot, amely végső soron a belső felszabadulásé: az a szabadság, hogy szeressünk, és hogy szeressenek minket..." (A központ címe: L'Arche, Trosly-Breuil, F-60350 Cuise-la-Motte.)

S. M.

A TABERNÁKULUM ELŐTT

Ma az öröm siettet Hozzád, Istenem! Milyen boldogság, hogy őszinte és hálatelt szívvel mondhatom újra az imát, amelyre Te tanítottál: „Legyen meg a Te akaratod..." Régen imádkoztam ezt így. Sokba került, míg ide visszajutottam.

A szívembe látsz, Uram! Tudod, hogy jószándékkal indultam. Nagyon szerettem volna valamit megkapni Tőled, de elfelejtettem vagy nem akartam megkérdezni, egyezik-e az elgondolásoddal, terveiddel. Egyszerűen elkezdtem Veled hadakozni a saját akaratomért. Megmozgattam mindent, hogy elhitessem Veled igazamat. Érveket sorakoztattam föl Előtted. Jó érveket! Köztük a Szentatya szándékát. Rá akartalak beszélni, kényszeríteni, hátsó gondolatokkal „megvesztegetni", hogy azt akard, amit én szeretnék. Jogaimat emlegettem. (Uram, bocsáss meg!) Fenyegetőztem... A horizont egyre kuszáltabb, egyre sötétebb lett. Lassan teljesen belegabalyodtam ebbe az értelmetlen küzdelembe, de nem adtam föl a harcot. – Te nézted, Uram, nyugodtan, végtelen türelemmel, hová sodródom... Mert sodródtam feltartóztathatatlanul. Álmatlan éjszakákba, dúlt nappalokba. El a valóságtól. Egyre jobban elképzeléseimben és álomvilág-

ban botorkáltam. Közel voltam, hogy kikényszerítsek valamit, ami romlásba dönthet, ha még oly jónak látszik is. Te, Uram, türelmeddel mindezt végignézted...

Végül odáig jutottam, hogy sem Téged nem találtalak, sem magamat. Egészen közel a tragédiához...

Mikor aztán nyomorom mélységében rádöbbentem kínjaim okára – ott voltál. De nem vesszővel, noha megérdemeltem. Ott voltál mint jó Atya, aki hagyja tombolni értelmes szóra nem hajló gyermekét, és csak akkor lép közbe, ha komoly veszély fenyeget. Vagy még inkább mint az édesanya, ahogy I. János Pál pápa mondta. Amikor megelégelted gyötrelmeimet, villámcsapásként itt volt a megoldás. De milyen megoldás! Istenem! Te végtelen Jóság, Te végtelen Egyszerűség, milyen szédítően egyszerű Nálad minden! Látogatásod nyomán kitisztul a zűrzavar, könnyű lesz a teher, problémátlan az élet. Béke és ujjongás születik és hegyeket mozgató hit.

Hogy köszönjem meg jóságodat? Engedd, hogy a zsoltárossal énekeljem: „Istenem vagy Te, hálát adok Neked, én Istenem vagy, magasztallak Téged..." (117. zs.)

Bocsásd meg, Uram, konok esztelenségemet, amellyel Ellened szegültem. Nem ez volt az első oktalanságom. De most nagyon mélyre engedtél zuhanni, hogy annál nagyobb szeretettel emelj föl, nagyirgalmú Istenem. Köszönöm, hogy megmutattad az egyetlen járható utat, amelyen Te is jártál. Neked eledeled volt az Atya akarata. Add, hogy engem is ez éltessen jó napokban és olajfákhegyi órákban... Ez legyen életem középpontja és vezérfonala.

Add, hogy soha többet ne akarjak semmit akaratod ellen.

Add, hogy ne csak az ajkammal, hanem mint most, a szívemmel is énekeljem: „legyen meg a Te akaratod..." Amen!

Alexia

LEVELEK A MISSZIÓBÓL

Az 1980-as év komolyan és veszedelmesen száraz év volt. November elején kezdődöttel az esős évszak, azután meg túlzásba vitte a teljesítményt. Egyik délután Rangguban 120 mm csapadék esett. Néha szélvihar is kerekedik, és a villámcsapások eléggé veszélyesek.

Múlt év májusa óta sokat vesződtünk építőanyagok beszerzésével. 375 zsák cementet használtunk fel a középiskola új szárnyára, a fürdési lehetőség higiénikusabb megoldására és elsősorban a vízvezeték meghosszabbítására. 60 családdal többen kapnak tiszta vizet. A víz bőségesebben ömlik. 14 000 márkába került ez a vállalkozás. A jónép sokat cipekedett, ásott, és izzadva végezte a kijelölt „társadalmi munkát". A végén mégis örülnek, ha van valami eredmény.

1980-ban három szentelés volt az egyházmegyében. 81 párt eskettem és 420 embert kereszteltem. Minden 4 és fél családra jut egy újszülött. A halálozás erősen csökken. Az utolsó 35 év alatt megkétszereződött az itteni lakosság.

Az 1978/79-ben a nővérek által háztartási tanfolyamán kiképzett lányok már másodszor rendeznek három hónapos tanfolyamot a falusi lányok részére. Persze nekünk kell gondoskodni az anyag beszerzéséről. Nagy keletje van a pogácsának, kenyérnek. Ebből lehet fedezni egy kissé a költségeket.

1980 júliusában kezdődött az új iskolaév. A 142 első osztályos középiskolást három osztályban helyeztük el. Ebből 62 leány. Minden évben új rekordot érünk el. Az iskola 25 éves jubileumára 10 000 márkát adományozott a rendfőnökünk. A tandíjból nem lehet építkezni. Örülök, ha a tanítók fizetését és a könyveket fedezni tudjuk. A jubileumi szónoklatokat meg az ünnepi díszebédet a karácsonyi mise után tartották, persze jó hangulatban. Csak az alkonyat zavarta szét a meghívott vendégeket. Kb. 250-en szorongtak az új épületben, és este a 300 diák folytatta az ünneplést. Két „kisdisznót" vágtunk erre az alkalomra.

Január 8-án áthelyezték püspökünket Báli szigetére. Mi püspök nélkül maradunk egyelőre. — Ha hirtelen felbukkanok Európában, ne ijedjetek meg. (Ez meg is történt. Szerk.)

P. Mészáros Ferenc SVD
Tromolpos 2
Ruteng/Flores, Indonézia

+

Nagyon meglepett a szerető kapcsolat, amivel rám gondolnak itt az idegenben. Azt hiszem, magyar apáca csak egyedül vagyok az egész szigeten. Elöljáróim úgy határoztak: ha a megkezdett munkát befejezem, én is el fogom hagyni Sri Lankát. Szerintük a bennszülött nővérek vannak annyian, hogy képesek saját maguk meglenni. Én ezt kétségbe vonom. De az engedelmesség hív, mennem kell. Innen első állomásom Róma lesz.

Házakat építek a szegény családoknak. 1980. június 8-án adtuk át a harmadik házat az új tulajdonosnak. Ez a család rendkívüli nyomorban élt. Az apa már évek óta ágyban fekvő beteg, az anyának már két esetben volt szívinfarktusa. Öt gyermek van a családban: egy leány férjnél, a szülőkkel még egy fiú és három leány, ebből egy elmebelileg visszamaradott. A családapa nagy reményekkel várta a napot, amikor beköltözhetnek az új lakásba. Amiben laktak, nem volt lakásnak nevezhető. Egy egérlyuk különb. Annak legalább van fedele. Amikor a várva várt nap elérkezett, a család és a jóbarátok örömmel ünnepelték a „szerencsét". A családapa azonban azt mondta, nem érzi jól magát, és nem akar kellemetlenkedni. Majd az áldás után jöjjenek érte. A ház megnyitásakor szentmise volt az új házban, és megáldották a lakást. Utána a család örömmel, énekelve ment az apához, hogy elvigyék az új házba; és mi történt? Amikor kinyitották az ajtót, az apa az utolsót lehelte. Ez az ember olyan volt, mint Mózes, nem léphetett „az ígéret földjére". Este a holttestét vitték az új lakásba. Olyan szegények voltak, hogy még a temetésre sem volt pénzük. Legutóbbi adományuk jól jött. Ezzel fizettem a temetési költségeket.

A mellékelt képen bemutatom a vedda népet. Ők még mindig az őserdőkben élnek. Nem érintkeznek a társadalommal. Ha valaki látogatni akarja őket, mindjárt veszik a fejszét mint védőeszközt. Csak azokkal mehetünk megközelíteni őket, akik érintkezésben vannak velük. Most már két településsel egészen jó barátok vagyunk. Sajnos, a barátság megszakad.

A nagy nyelvzavarban arra ébredek, hogy egyetlen nyelvet sem beszélek rendesen. Az anyanyelv, amit itt használok, a szeretet: ezt mindenki megérti. Kifejezése nem mindig könnyű, de a legjobb és leghathatósabb. Mindig tökéletes visszhangra talál.

Szeretettel köszöntöm az összes ott lévő magyarokat.

Gere Brigitta SDS

(NB A nővér, útban Róma felé, szeptemberben fölkeresett bennünket. Szerk.)

+

Most már három éve, hogy a mezőgazdasági iskolánk vezetésével vagyok megbízva (régebben öt évig voltam már itt). Az iskola nem volna olyan nagy nehézség, bár állandóan anyagi gondokkal is küzdünk. 120 fiú tanul itt ingyenesen, és a múlt évben lányokat is felvettünk. Ilyen iskola csak internátussal lehetséges, és nem könnyű mind eltartani. Azonkívül építkezünk is, hogy a lányokat el tudjuk helyezni. Lelkipásztori munkám most kevesebb, mert a plébániát kettéválasztották. Nekünk itt a munka túl sok volt, mert csak vasárnap tudtunk a lelkipásztorkodásban dolgozni, hét közben az iskola köti le erőnket. 40 km-es távolságig kellett elmennünk. Mindez új település, tehát mindegyiken kápolnát kellett építeni, a hitoktatást megszervezni stb. Néha őrül az ember, hogy még nem tért meg mindenki, mert akkor kb. 7—8 ezer gyónást kellene havonta meghallgatni, arról nem is beszélve, hogy hány új templomra lenne szükség.

P. Gaál Jenő SVD
Escuela Agricola San Benito
C. C. 37, Encarnación, Paraguay

+

Hálásan köszönöm, hogy mindig gondolnak ránk. Jól esik a sok munkában levelet kapni, és még jobban könyvet, amit az ember magyarul is tud olvasni, és így látni az egyház tanításait arrafelé is. Igaz, nálunk a helyzet más, de még így is a vallásnak kellene első helyen lenni. Mert ez az alapja mindennek. Miután a Pápa itt járt, már egy kicsit jobb lett. Mi papok is látjuk a munkában a néppel, hogy ők is ezt akarják első helyen. És nekünk arra nagyon kellene néznünk, amit a nép elvár tőlünk. Vallás nélkül keveset tudunk jobbá tenni. Ezt én láttam, mikor a városban dolgoztam. Ha az ember a vallást adja nekik át, minden szempontból javul a helyzet. Sajnos sokan nem értik ezt meg.

Most megint más helyen fogok dolgozni! Agudos do Sul plébániát a társaságunk átadta a püspöknek. Így már három plébániát adtam át. Ezért küldtek oda, hogy rendbe hozzak mindent, és így át tudjuk adni. Kevés papunk van, és így át kell adni a plébániákat. Sajnos a hivatás még kevés. Hála Isten, én már mondhatom, hogy van négy pap, akit én segítettem oda, az ötödiket most novemberben szentelik fel.

P. Palkó János SVD
C. P. 6508, 80 000 Curitiba, Brazília

+

79 decemberében valami szívbajjal vittek a kórházba, azt hittem, hogy nem jövök ki, de a jó Isten még meghosszabbította életemet. Nem tudom, hogy milyen szándékkal. A kerékpározás meg volna tiltva, de nem tudom betartani. Tudom, már nem igen sokáig bírom. Megyek, míg lehet, nincs, ki helyem elfoglalná. Fáradt vagyok állandóan. Lassan megyek előre. A jó Isten kezében vagyunk, legyen meg az Ő akarata. Nagyon megöregedtem. Kezeim remegnek. Elhagytam a levesevést, mert nehéz kanalazni. Nem nagyon messze, csak a mi misszionk területén járok. Júniusban, Jézus Szíve hónapjában mindennap egy-egy családba megyek, és ott imádkozunk rózsafüzért, Jézus Szíve litániáját és a családfelajánlási imát, az Újszövetségből olvasunk, egy kis oktatást tartok, és megáldom a jelenlevőket. Több helyen még teát is adnak. Többször csak teavíz minden nélkül, kevés cukorral, néha tejjel, a legutóbbi helyen sóval. Nem nagyon ízlett, de lenyeltem. Asszámban így isszák a víz helyett. A földmívelés is igen hátra van itt. Amint volt ezer évvel ezelőtt, most is úgy van. A földet nem szántják, úgy turkálják föl. Az eke egy nagyobb vasszeg, nem fordítja meg a földet, csak feltúrja. A rizst vetik vagy ültetik. Több helyen elvetik abban a reményben, hogy lesz eső, ha nincs, nem tud kikelni. — A családok valódi kereszténnyé tétele nagyon nehéz. Őslakók, és a törzsi szokást nehezen hagyják el, a rizspálinkát. Most ugyan a kormány tiltja, és a kocsmák be vannak zárva, de ők maguk is készítik, és titokban megy az eladása. Némelyek egészen hülyék lesznek az ivástól, ez persze kihatással van az utódokra. Azok a fiúk, akik itt nálunk tanulnak, talán nem fogják követni a szülők éle-

tét. Sok türelemre és kitartásra van szükség. Vannak, akik ezt megértik, és ezekkel tudunk küzdeni az alkoholizmus ellen. 1979-ben államilag is elismerték az iskolánkat. **Az eredmény elég jó.**

Imáikat kérem értem, hogy tudjak valamit tenni. A 75-öt betöltöttem, június 24-én volt pappá szentelésem 47. évfordulója, ebből 45-öt itt töltöttem Indiában. Üdvözlöm az összes jó magyar testvéreimet mind. Mindenkinek nagyon hálásan köszönöm az adományát, az Úr Jézus fizesse vissza sokszorosan. Én is magyar vagyok, és annak maradtam. Szept. 22-én volt 45 éve, hogy elhagytam a szép Magyarországot, azóta nem láttam, és már nincs rá remény, hogy meglátom. Szegény testvére in Corde Jesu:

P. Varga Bertalan SDB
Don Bosco Youth Centre
P.O. Hatia, Ranchi-Bihar 834003, India

+

Tavaly december 22-én kórházba vittek prosztatával. 44 napig voltam a kórházi ágyban, kétszer különleges kezelés alatt. De Égi Anyánk ismét megmentett, hogy erősebb szerzetesi életet éljek, s penitenciát tarthassak, mert 60 évi kínai misszios életem alatt többet kellett volna tennem a lelkek üdvére. Most lábbadozóban élek, járni kell tanulnom. Még misézhetek, de csak ülve, s gyóntató vagyok a fiúk között. Legyen meg Isten akarata, s készülök a nagy napra, 84 éves fejemmel. Itt küldök 10 szentmise-intenciót a tavalyi és az idei előfizetésemre. Nagy örömmel olvasom a „Szolgálatot". Igazán nekünk való olvasmány, — minden misszionáriusnak meg kellene lennie, hisz ennyi sok év után szükségünk van rá. Mi magyar szalézi missziósok igen távol élünk egymástól. Szerencsénkre Rómában van, aki gondol reánk, s így írásban találkozunk, s imánkban együtt vagyunk.

Ha ez lesz az utolsó levelem: hálásan köszönöm testvéri sorait, s imádkozzunk a hivatásokért. Itt és ottan! Imádkozzunk az új generációért!

P. Kirschner Antal SDB
Yüet Wah College
Macao, via Hong Kong

+

A karácsony nálunk igen forró, 35 ° C fölé is fölmegy a hőmérő. De a szép karácsonyi énekek mégis hangulatba hoznak bennünket. Hangszóróval közvetítjük őket már több nappal karácsony előtt az egész egyházközségnek. Szenteste színpadot állítunk fel a templom előtt, és az iskolásokkal „élő jászlat" adunk elő, 6 jelenetben, az angyali üdvözlettől a háromkirályokig. A végén bevisszük a Kisjézust a templomba, és az előre elkészített jászolba fektetjük. A templomban szép műanyag karácsonyfát is állítunk, itt ti. messze földön nincs erdő. A szentmise után mindenki megcsókolja a Kisjézust. — Dec. 24-én kb. 20 legszegényebb családomnak karácsonyi kosarat viszek ennivalóval, kaláccsal, édességgel, és egy üveg borral, hogy ők is érezzenek valamit a szeretetből, amelyet Krisztus hozott nekünk. E családok öröme a legszebb karácsonyi örömöm.

Hála imáitoknak, 38 legény végezte el a cursillót és tért vissza föllelkesedve a mindennapi életbe. A népmisszióra sok imával készültünk. A végén még egy negyedik Szűzanya-szobrot is körül kellett küldenem, annyian akarták a Szűzanya áldását házukban. A misszió tíz napig tartott. Munka előtt, kora reggel volt a rózsafüzér. Az első nap 85-en voltak, később a szám fölment 250-re. Este, a prédikáció és mise idején mindig tele volt a templom. A családok miséjén 520-an áldoztak, összesen a 10 nap alatt több mint 4000-en. Van hát még keresztény élet a plébániámon, és ez sok örömöt jelent, ha sok áldozatba kerül is.

A Mária-év is véget ért itt a Mária-kongresszussal. Hihetetlen, mennyi gyalogos zarándoklat folyt le. 32 férfi, köztük két pap, Lujanból, az ország legnagyobb zarándokhelyéről több mint 1000 km-en át vitt egy Mária-szobrot a kongresszusra. Lujanba múlt év októberében megint egy millió ember ment el gyalog, 60 km-ről, főleg fiatalok.

1980-ban 48 keresztségem és 16 halottam volt a plébániámon. Aratásunk megint veszélyben van a szárazság miatt, és két jégeső is nagy kárt tett. Az egyik vidéken 30 cm-es volt a jég! Anyagi gondjaim is vannak megint. Kereskedelmi iskolánk új tetőt kapott, most már nem ázik be. Egyik filiám kápolnáját is kijavítottam. Most a plébániát takarítjuk és festjük. Mindezt részletekben kell aztán kifizetni. Így igen jól jön a segítség, mert az embereim napról napra szegényebbek lesznek, és sokan keverednek adósságba. Ebben az évben már 80-an mentek el a plébániámról, mert nem tudtak itt megélni.

Április 12-én volt pappá szentelésem 40. évfordulója. Nem egy vihart átéltem... De nagyon boldog vagyok a munkámmal Isten szőlejében.

P. Tunkel Jenő SVD
San Miguel Arcángel, Argentina

+

Már 70 éves vagyok. A plébániát átadtam fiatalabbaknak. Hat éve kezdtem a fejlődésben visszamaradt gyerekek gondozását, mert senki sem törődött velük. Ma már 28 központ van a szigeten, és már ökumenikus kezdeményezéssé fejlődött. A mi munkánk persze „missziós munka". Sok fáradság, kis eredmény, próbálgatások, ültetés. Itteni intézetünkbe most 50 gyermeket vettünk fel (12 tanító!) A kicsinyeknél több remény van, hogy majd „normálisabbá" fejlődnek; a nagyobbakat „munkaterápiába" fogjuk, hogy életcéljuk legyen. Az iskola nem fogadja be őket, a család nem tud velük mit kezdeni, az állam meg nem nyújt segítséget. De az Egyház kezdeményezése ösztönzésül szolgál. Igyekszünk a SZOLGÁLAT eszméit itt is megvalósítani.

P. Jaschkó István SJ
Institute for Retarded Children and Handicapped
51 Shui Yuan St.
Hsinchu, (300) Taiwan, R. O. C.

+

Én igen sokat imádkozom a papokért, különösen a fiatalokért, a végleges kitartásért a papi hivatásban, mert igen sokszor ki vannak téve sokféle megpróbáltatásnak, különösen itt ebben a mohamedán országban.

Továbbá nagyon szépen kérem imáikat egy igen fontos dologra. Úgy halljuk, hogy a kormányzó vissza akarja adni az Egyháznak az állami iskolákat, mert több előkelő férfi nincs megelégedve a gyermekeik tanításával. A tanítók reggel bejegyzik a nevüket, aztán kijelölnek egy tanulót felvigyázni az osztályra, és ők tovább mennek magánórákat adni. A tanfelügyelők sem törődnek a hivatalukkal, fő nekik, hogy meglegyen a havi fizetésük. A kisebb hivatalnokok meg nem bírják a magas árakat a magánórákra.

Amikor kinyitottam a Szolgálatot és láttam a Marosi Atya fényképét az írásokkal, a szememből kicsordult a könny, és mondottam az Úr Jézusnak, hogy miért hívta el őt, hiszen ő még dolgozhatott volna továbbra is, ő még nem volt oly öreg, mint én. Nagyon sajnálom, de legyen meg mindenben az Úr Jézus akarata, hiszen az Ő szolgálatában dolgozunk, és azt csinál velünk, amit jobbnak lát. Én fogom kérni az Úr Jézust napi imáimban, hogy adjon egy jó lelket a Szolgálatnak, aki lelkiismeretesen fogja végezni a szerkesztői hivatalt.

Most egy kis történetet, hogyan hordozza az Úr Jézus a tenyerén azokat, akik az Ő szolgálatára adták az életüket. Június közepén egyszer nagy zivatar tört ki. Itt Pindiben nekünk van egy kis kórházunk, ahol hét nővérünk néhány világi ápolónővel gyógyíthatatlan betegeket ápol. A főnöknő ott volt a kórházban, de visszatért a szobájába, befejezni egy igen fontos levelet. De előbb gondolta, jobb lesz, ha elvégzi a szentségimádását. Alig lépett be a kápolnába, a közelében egy villám lecsapott. Szobájába visszatérve látta a telefonkagylót darabokra törve az asztalon, a levél elégve, a gumivezeték ég, és többféle tárgy megrongálva, az egész épületben nincs világítás. Amikor az eső elállt és egy kicsit világosabb lett, a főnöknő még mindig reszketve jött hozzánk, és elmesélte, mi történt. Mondotta: „Ha nem hallgattam volna a lelkiismeretem

szavára, most ott állnék az Úr Jézus előtt." Vacsora után az egész közösség szentségimádást végzett, hálát adva az Úr Jézusnak, hogy nem történt nagyobb szerencsétlenség.

Sr. Mária Györgyike f. m. m.
Aziz Bhatti Road 242
Rawalpindi, W. Pakistan

Papi jubileumok

Vasmise. Kilián József érd. esperes jún. 7-én, pünkösdvasárnap Schärding am Inn-ben (NSZK), az irgalmas testvérek kápolnájában ünnepelte szentelésének 65. évfordulóját. A bánáti Moravicáról származik, 88 éves. Szónoka Eugen Mersdorf ny. plébános volt.

Gyémántmise. Tresz József ny. esperesplébános Germersheimben (Pfalz, NSZK) ülte meg papságának 60. évfordulóját jún. 12-én. Kalocsán szentelték. A pesti egyetemen Bleyer Jakab tanítványa volt, s az ő ajánlatára népdalokat gyűjtött, e munkájáért akadémiai díjat kapott. Nyugdíjba vonulása előtt a három nyelvű Csávoly községben működött.

Aranymise. Dr. Sellye (Schön) Vince SDB ritka aranymisét ünnepelt pünkösd vasárnapján a bretzfeldi (Württemberg, NSZK) Szent István-templomban: vele celebrált három szülőhelyéről, Budaörsről származó pap és részt vett több mint ezer onnan való hivő, egy torokból énekelve hazai egyházi énekeiket. A beszédet maga a jubiláns tartotta, buzdítva honfitársait, hogy hűségesen tartsanak ki ősi hitük és szokásaik mellett.

Tudod, mi a rák? Olyan betegség, amelyben a sejtek önmagukért élnek. Megszűnnek a szervezet egységének, növekedésének, rendeltetésének a szolgálatában lenni, öncélúan elkezdenek fejlődni, szaporodni, létezni. Parazita, önző módon a testet felemésztik. Tehát lényegében véve önző, öncélú élet. És kortünet. Egyre többen halnak meg rákban. De vajon nem magától értetődő ez a mi eldurvult, elanyagiasodott, élvezethajhászó világunkban? Hisz itt már nem annyira az emberek teste, mint inkább a lelke rákos. Mert nem másokért élünk immár, hanem csak magunkért. Ezért a sok viszály, békétlenség . . .

És tudod-e, hogy Krisztus teste, az egyház is rákos? Mert mindaddig, amíg mi Krisztus-hivők nem igyekszünk „másik Krisztussá" válni, addig egységet bomlasztó ráksejt vagyunk az Ő Testében. A rákos sejtek pedig gyorsan szaporodnak . . . Ha ma a világ a gyakorlatban hitetlen, annak legnyomósabb oka az, hogy mi keresztények nem fogtuk fel, nem éltük meg Jézus szíve-vágyát, a jézusi életmű célját: „Legyenek mindnyájan egy" (Jn 17,21).

Jézus hatékony orvosságot hagyott ránk e nyavalya ellen, de mi ennek nem vagyunk tudatában, nem ismerjük hatásait, ezért nem is használjuk, vagy ha igen, akkor sem tartjuk be a szükséges feltételeket, hogy hatni tudjon, hogy csodákat hozzon létre. Ez az orvosság az Eukarisztia, Jézus teste, az egység szentsége.

Pósa László

KÖNYVSZEMLE

L'Eucharistie. Pain nouveau pour un monde rompu. (Az Eukarisztia. Új kenyér egy megtört világ számára.) Gyűjtőkötet. Communio—Fayard, Párizs 1981, 240 o.

A lourdes-i eukarisztikus kongresszusra sokoldalúan felkészült Franciaország. Minden résztvevő kezébe kapta a megfelelő nyelven azt a kis kézikönyvet, amely néhány alapvető lelkiségi szempontot, gyakorlati útmutatásokat, részletes programot, miseszövegeket és énekeket tartalmazott. A vallásos folyóiratok különszámokat szenteltek az Oltáriszentségnek. A „Communio" nemzetközi teológiai folyóirat francia tagozata ezt a tanulmánygyűjteményt adta ki hozzájárulásként. Tizenkét teológus 15 rövid tanulmányát tartalmazza. Néhány már megjelent a folyóiratban. A szerzők zömmel franciák. élükön Louis Bouyer közismert nevével. Van egy-egy olasz, spanyol és ír, a németeket Ratzinger és Karl Lehmann képviseli. A bevezető tanulmányt Pierre Eyt teológiai tanár, a Nemzetközi Teol. Bizottság tagja írta, aki 1981 óta Msgr. Poupard utódaként a párizsi Institut Catholique rektora. A könyv négy részre tagolódik. Az első az eukarisztia eredetét tárgyalja: összefüggését a zsidó liturgiával és az utolsó vacsorával. A második rész három tanulmányban Krisztus alakját, az eukarisztia „krisztológikus dimenzióját" (G. Colombo) állítja elénk. A harmadik rátér magára a szentmisére. Itt szerepel M. Sales tanulmánya, amelyet számunk más helyén megtalál az olvasó. Két szerző foglalkozik a pap szerepével a szentmisében. Igen érdekes egy Ratzingerrel folytatott interjú: „Lehet-e módosítani a liturgiát?" A bíborosteológus nagy történeti tudásával kimutatja, hogy a liturgia a kereszténység egész történelme során fejlődött. De a beszélgetés jóval többet tartalmaz az eukarisztiáról, mint a címben fölvetett kérdés (a hívők részvétele, a valóságos jelenlét módja stb.). — Végül a negyedik rész: az eukarisztia kisugárzása az életbe. A címek önmagukért beszélnek: „Az eukarisztia, a keresztény élet forrása és lényege" — „A testvéri társadalom szentsége" — „Lélekben és igazságban imádni". Utoljára egy szent eleven példáját találjuk itt: Charles de Foucauld-ét, akit az Oltáriszentség imádása vezetett el a papságra, és megadatott neki, hogy a végsőkig azonosuljon a pap és áldozat Krisztussal.

A kötet címe szellemesen és mélyértelműen fordítja meg a kongresszus közismert jelmondatát.

R.

Athleta Patriae. Tanulmányok Szent László történetéhez. Szerkesztette: **Mezey László.** Szent István Társulat, Budapest 1980, 249 o., XII színes és 66 fekete-fehér képmelléklettel. (Hungaria Sacra I.)

A kiadó előszava szerint ez a kötet megnyitója egy új egyháztörténeti sorozatnak, amelynek célja „a magyar egyház történetének, mint a magyar történelem szerves részének tényszerű feltárása, megismertetése, egy majdani nagy összefoglalás előkészítése érdekében." Példaképül az Italia Sacra műfajilag nem kötött sorozata szolgál. Ez az első kötet tartalmilag sokkal változatosabb és tágabb körű, mintsem alcíméből gondolnánk. Kezdetnek **Vargyas Lajos** összefoglalja másutt bővebben kifejtett eredményeit a Szent László legendák csak képekben fennmaradt változataiban található honfoglalás előtti keleti hagyományokról. **Mezey László** nagyszabású, címadó tanulmánya a korai László-irodalom kialakulásáról megismertet a liturgikus szövegek szerzőinek forráshasználatával, munkamódszerével, szubjektív ambícióival és megmagyarázza, miért áll a világi történetírás és a népi emlékezet középpontjában a herceg és

az egyházi szövegekében a király. További idevágó forrásanyagot közöl **Fodor Adrienne** (László-legendák XV-XVI. sz.-i magyarországi breviáriumokban). A Mezey mutatta úton megy tovább **Madas Edit** a Karthauzi Névtelen Szt. László ünnepi beszédének forráselemzésével. **Kumorovitz L. Bernát** „Szent László vásártörvénye és Kálmán király pecsétes cartulája" cím alatt Gut-Keled nembeli Márton ispán, a csatári monostor alapítója végrendeletének egy passzusát elemezve jut igen fontos jogtörténeti eredményekre. **Gerics József** tanulmányának címe, „Judicium Dei a magyar állam XI. századi külkapcsolataiban", alig sejteti lényegbe vágó megállapításait a pápák és császárok magyar politikájának eszmei hátteréről. **Török József** cikke: „Szent László liturgikus tisztelete", a király egyházi utóéletét tekinti át a kanonizációtól kezdve, és közli függelékként a fontosabb szövegeket is. **Lukács Zsuzsa** nagyszabású áttekintése, „A Szent László-legenda a középkori magyar falképfestészetben", a címmel ellentétben figyelembe veszi a többi műfajt is, és nemcsak Vargyas Lajos bevezető cikkét egészíti ki és „illusztrálja", hanem igyekszik feltárni a történelmi-társadalmi hátteret is. Épp ezért sajnálatos, hogy — mint a bántornyai legenda Aquila Jánosnak tulajdonítása és 1383-ra datálása mutatja —, a magyar művészettörténeti kutatás még mindig nem használta fel az utolsó 40 évben Jugoszláviában megjelent idevágó fontos tanulmányokat, amelyek alapján, többek közt, a sorozat társadalmi háttere is tisztázható lenne. Nyilván „slovenica non leguntur". **Marosi Ernő** „Magyarországi művészet Szent László korában" cím alatt jóval többet nyújt egyszerű összefoglalásnál. **H. Kolba Judit** „Szent László alakja a középkori ötvösművészetben" című gondos összeállításából különös módon kifelejtette Nagy Lajosnak az aacheni dómkincstárban őrzött két díszes címerét, amelyeknek építészeti oromdíszében István és Imre között László király foglalja el a főhelyet. Szent László leánya, Piroska-Eiréné konstantinápolyi mozaikképéről írva **Wehli Tünde** a szokásos formai és történeti szempontokon túl figyelemre méltó elemzését adja a kép feltehető rendeltetésének ill. funkciójának.

A képmellékletek jól kiegészítik a szövegeket, de a színes reprodukciók gyengén sikerültek. Az egész kötet nem lehet tömegek olvasmánya, de bizonyos, hogy szakemberek nemzedékei fogják haszonnal forgatni. Az új sorozatnak tehát nemcsak biztató kezdete, hanem maga már mértékadó, példát mutató kész teljesítmény. Csak így tovább.

Bogyay Tamás

Bánk József: Jézus közelében. Szent István Társulat, Budapest, 1981. 658 o.

A mű elsősorban a papok lelkiségével, életével és a papi szolgálattal foglalkozik. Tartalmaz elmélkedési anyagot egyháziaknak, valamint lelkiolvasmányt világiaknak is. Továbbá segítséget nyujt a szentbeszédekre készülőknek. Olvashatunk a könyvben pápai megnyilatkozásokat. Ezeken kívül a szerző közöl néhányat azokból a beszédeiből, amelyeket mint dékán a Hittudományi Karon és később a Hittudományi Akadémián tartott.

Bőven merít a forrásokból. Hangoztatja is vezérelvét Pázmány Péter ismeretes vallomása nyomán: „Magam gondolatait és ujjamból szopott dolgokat nem írok." Ámde a források kiválasztása már egyéni munka, és amikor a II. vatikáni zsinatot, VI. Pál és II. János Pál pápát, valamint Faulhaber biborost szólaltatja meg a könyv lapjain, akkor tanúságot tesz arról, hogy a korszerűség és az egyházhűség harmonikus összehangolására törekszik. Munkájában arról is gondoskodik, hogy Mayer Miklós volt esztergomi spirituális elmélkedései ne menjenek feledésbe.

„Az egész Egyház hőn óhajtott megújulása nagy részben a papság Krisztus Lelkétől áthatott szolgálatán múlik" —, ezt hirdeti a II. vatikáni zsinat (Optatam totius dekrétum előszavában). S szerzőnk főtémájával ennek az egyik legfőbb zsinati törekvésnek megvalósulását segíti elő, vagyis annak a célnak az elérését, amelytől függ a zsinat-

nak az egész Egyházat befolyásoló, történelmi hatása. Csak ha ezen a téren komoly eredmények mutatkoznak, akkor beszélhetünk arról, hogy a zsinat elérte a célját. Mint a trienti zsinat is szinte elképzelhetetlen lenne a nyomában fakadó örvendetes egyháztörténelmi folyamatok, új szerzetesrendek megalakulása, a papnevelés megújulása, az egyháziak életének reformja és a szentek egész karának megjelenése nélkül.

A mű elénk tárja a papi lelkiség magas követelményeit, de nem stilizált világba állítja őket. Nagyon helyesen nem hallgatja el a tapasztalati életben megnyilvánuló negatív jelenségeket sem: „Sok pap maga főz, takarít, kiszolgálja magát, csak éppen a híveit nem!" De ennél tovább is megy. Ő, aki hosszú időn keresztül, most már három nagy egyházmegyét vezetett, nyíltan beszél az egészen tragikus papi elpártolásokról is: „Mit mondjunk azokról, akik bizonyos előnyökért kiszolgáltatnak híveket vagy paptestvéreket? Ne mondjunk semmit. Inkább imádkozzunk értük..." (299. o.). A főpásztor aggodalma csendül ki abból a figyelmeztetéséből is, miszerint nem lenne szabad megtörténnie, pedig gyakori eset, hogy olyanokat mondanak a szószéken, ami megdöbbenti a híveket. Külföldi folyóiratokban vagy újságokban olvasnak valamit, és úgy viszik a szószékre, mint az Egyház tanítását, pedig csak magánvéleményről van szó. Jó lenne, ha ezt külföldön is tudomásul vennék. A figyelmeztetés közvetve oda is szól.

De a szerző alaphangja mégis pozitív irányú. Keresi és megtalálja a jelenben is az egyházi élet biztató jelenségeit. S ez nem is lehet máshogy. A kinyilatkoztatás fénye bevilágítja a múltat, a jelent és jövőt, és a hívő ember elé állítja az Egyházban és annak szerves részében, a szolgálati papságban azt az egyetlen intézményt a föld hátán, amely mögött nem az enyészet mélysége tátong.

Kerny Géza

Találkozás Istennel. Szerkesztette **Dr. Cserháti József** pécsi püspök. Szent István Társulat, Budapest. II. Jézus Krisztus a testvérünk. 1980, 376 o. III. Az Egyházban élünk a Szentlélek által. 1981, 375 o.

A három évre tervezett mindennapi „teológiai útravaló" (vö. Szolgálat 49/91), trinitárius felépítéséhez híven, II. kötetében keresztény hitünk középpontjával, Jézus Krisztussal foglalkozik: kiindulva az istenemberi személyiség misztériumából, majd végig követve Krisztus földi életét, köztünk lakozását az Oltáriszentségben és a világegyetemben („kozmikus Krisztus"). Az év utolsó két hónapját az eszkatológiának szenteli. — A III. kötet tárgya a Szentlélek, a kegyelem, az Egyház és a szentségek.

A sorozat kezdi megtalálni „saját arcát", sokat „finomodott" az I. kötet óta. A munkatársak hozzátételei az idézetek után nem annyira kommentálnak, mint új szempontokat vetnek föl, s általában szerencsésen teszik személyhez szólóvá az elvontabb teológiai fejtegetést, bár néha nem mentesek bizonyos moralizálástól. Szembeötlő az egységre való törekvés, pl. egy--egy hónapot — és ezzel egy-egy fejezetet — többnyire ugyanaz a szerző dolgoz fel. Ennek van előnye is, hátránya is. A III. kötetben egyre gyakoribb a folytatásos idézés, a felhasznált művek száma így csökken, a szerkezet és stílus viszont áttekinthetőbb, egységesebb. Szerkesztés szempontjából kiemelkedő teljesítmény a Szentlélekről szóló tanítás ismertetése (III. k. január, dr. Kelemen Vendel munkája).

A II. k. bőven kiaknázza nagy teológusok Jézus-könyveit, elsősorban Guardini Der Herr-jét, a magyarok közül Schütz Antal, Gál Ferenc, Koncz Lajos, Kereszty Rókus műveit. Sokat szerepel a holland katekizmus és Karl Rahner egy—két munkája. Talán a közérthetőség szándékának tulajdonítható, hogy a feldolgozás elsősorban a szinoptikusok jegyében áll, feltűnően kevés a János-evangélium ihletése. Különösen látszik ez a Jézus tanításának szentelt június hónapban, ahol a nyolc boldogság után a példa-

beszédek kerülnek sorra, lényegében végig Dillersberger Máté- és Lukács-kommentárjára támaszkodva. Nem hallunk itt olyan alapvető dolgokról, mint pl. a főparancs, az ellenségszeretet vagy a szolgálat törvénye (utóbbi aztán a lábmosásnál kerül elő egy idézet erejéig).

A III. k. örvendetesen sokat merít a zsinati határozatokból (a II. csak két idézetet vesz belőlük), a Szentléleknél Suenens és Mühlen, az Egyháznál Newman műveiből, a szentségeknél a „teológiai kiskönyvtár" köteteiből. Sajnálattal nélkülöztük a házasság szentségénél az Opus Mystici Corporis kiadó idevágó nagyszerű kiadványait. Ezeket idézve sok mindent talán vonzóbban lehetett volna megfogalmazni. A születésszabályozásnál világosan jelezni kellett volna az Egyház álláspontját, a válás és második házasság nagy problémája mélyebb kifejtést igényelne. — Az Eukarisztia fejezete (sajátos módon decemberre hagyva) itt csak a szentmiséről szól, de így is elkerülhetetlen az átfedés a II. kötettel. Nem lett volna jobb ezt a témát egységesen itt tárgyalni? Igaz, átfedés magán a köteten belül is található (pl. IV. 15/VI. 16, vagy V. 29/VII. 29). — Hogy a Titokzatos Test képe az Egyház „igazi meghatározása", az egy kicsit merész kijelentés. A Zsinat jóval óvatosabban azt mondta, hogy az Egyház lényegét csak megközelíthetjük mindenféle hasonlattal. Ha valamelyik képet kiemelte, az inkább az „Isten népe" volt. Ez is címe ugyan itt egy fejezetnek, de abban inkább az Isten Országáról és a hierarchikus felépítésről olvasunk, a világi hivők szerepének négy nap jut a végén, igaz, hogy itt maga Cserháti püspök a kommentátor. De ha már egy világiaknak szánt munkában egy teljes hónapot szenteltek az egyházirendnek (ugyanakkor, amikor a gyónás és a betegek szentsége együtt foglal el egy másikat), akkor lehetett volna pl. a papság teológiáját inkább „alulról", a hivők felől szemlélni. Ezt Bán Zoltán érdekes és hangulatos keresztútja sem pótolja. A laikusokra vonatkozó teológiából legtöbbet talán a Szentlélekből való élet igen kiegyensúlyozott és gyakorlati taglalása ad.

Örömmel látja az olvasó a pontos idézési technikát, mert bizony más kiadványokban a „... nyomán" jelzés sok mindent takarhat és olykor takar is. Két megjegyzés: Kívánatos lenne a zsinati okmányokat egységesen az új kiadásból idézni. A 199/200. o.-on hozott két szöveg forrása pedig: Igeszolgálat életfordulókon (nem: évfordulókon).

Reméljük, hogy az érdekes és sok munkával járó vállalkozás tovább fejleszti Isten magyar népének hittani műveltségét és hivő öntudatát.

R.

Dr. Gyökössy Endre: Magunkról — magunknak. 1978², 143 o. — Együtt a szeretetben. 1981, 144 o. Kiadó: Református Sajtóosztály, Budapest.

„A szerző nemcsak igehirdető, használni és segíteni akaró hivő lelkipásztor, eredményes lelkigondozó, hanem korszerűen képzett pszichopedagógus is, aki mint tudományának kutató-professzora, egyformán jól tájékozott a mélylélektan és a vallás-pszichológia, valamint a fejlődés- és neveléslélektan területén." Amellett „sohasem veszíti el a kapcsolatot a mindennapi élet realitásával." Így jellemzi az előszó az előttünk fekvő, ízléses kiállítású két könyvecske szerzőjét és jellegét.

A „Magunkról — magunknak" az önismeret elmélyítésére és más személyiségek jobb megközelítésére szolgál. Olyan kérdéseket vesz röviden sorra, mint: test és lélek; a félelem; a „lelki görcsök", köztük a kisebbrendűségi komplexus; a kivetítés; a szerep- és az árnyékszemélyiség; férfi és női pólus; kifelé és befelé élő ember; akarat és érzelem; a magányosság; az agresszivitás; a szenvedély és a szenvedés; bonyolultság és egyszerűség. (A felsorolt fejezetcímek többnyire szakkifejezések igen jó és érthető magyarításai.) A zárófejezet külön kérésre a meditációról szól. A tudományos irodalomra utaló jegyzetek és ábrák függelékben találhatók.

Az „Együtt a szeretetben" tárgya a gyermeknevelés. Az alapkérdések megvilágítása után (a gyermek, a szülő, a hit és evangélium, a család viszonya a társadalomhoz)

a két főrészt a szerző kitűnő ötlettel 1Kor 13-ra, a szeretet (agapé) tulajdonságaira építi fel. Dicséretére legyen mondva: minden erőltetettség nélkül. Az „Evangéliumi nevelés a családban" a nevelés általános módszerére vonatkozik, a „Családi nevelés az evangéliumra" pedig a hitbeli nevelésre: Isten, Jézus, ünnepek, Biblia stb. Itt hiányoljuk, hogy Jézus istensége sehol sem derül ki egyértelműen, holott a szülő éppen ennek és a hasonló hittitkoknak közvetítésében lenne igen hálás a jótanácsért. Ha „nagyobbacska gyermeknek" így beszélünk: Jézus „úgy ismerte és szerette Istent, mint nagyon jó gyermek a nagyon jó apát, és úgy engedelmeskedett neki. Ezért is mondjuk Jézust Isten Fiának" (101), az súlyos félreértésre adhat alkalmat. — Külön érdeme a műnek a hozzáférhető hazai irodalom felsorolása és mindkét könyvnél a részletes tartalomjegyzék.

Gyökössy legnagyobb ereje a konkrét, élményszerű, állandó példákkal élő tárgyalás és tősgyökeres magyar stílusa, amely semmitől sem áll távolabb, mint a szakkönyvek szomorúan megszokott „tolvajnyelvétől." Néhány példa egyszerű, tömör fogalmazására: „Isten akaratára csak az az ember tudja ráhangolni a maga akaratát, akinek van akarata." „Ma már kevés olyan ember van, aki nem mos kezet és fogat, naponként. Végre meg kell tanulnunk, hogyan kell belül is tisztálkodni." „Atyám, bocsásd meg a mi szép imádságainkat. Az ima lényege nem a szépség, hanem az őszinteség." „Ha igaz, hogy minden szenvedély gyökere a szeretet hiánya — terápiája is csak a szeretet lehet. Aki igaz szeretetet kap, miért kábítaná magát szeretetpótlékkal?" „Közelebb Jézushoz, közelebb egymáshoz" (ökuméné). „Akik nem tudnak sírni, azokat nem lehet megvigasztalni." „Ne olyan légy, mint mi (sugározza életével a szülő a gyermek felé), hanem velünk együtt Jézushoz, az Ember Fiához légy hasonló." A két utóbbi példa mutatja azt is, milyen természetesen átjárja fogalmazását a Biblia nyelve. Visszatérő refrénje, hogy a gyermekkel „ige- és gyermekszerűen" kell megismertetni Istent, s itt lehetetlen arra nem gondolnunk, milyen mindenkinek-szólóan egyszerű és képszerű a Szentírás. A szerző onnan tanult. Szerénységet is. Egyik sajátos kötőszava a dőlt betűs i s , amivel azt akarja kifejezni, hogy „van a kockának még öt másik oldala is." Szellemes képei, szójátékai, szóalkotásai bevésődnek az emlékezetbe: „A dicséret és a feddés egyensúlyára úgy kell vigyáznunk, mint a jó zsilipőrnek a helyes vízszintre." „Jézus Krisztus személye a hangvilla, az alaphang . . . hogy életünk tiszta hangot adjon." „A halál nem pont, hanem kettőspont." „Az ember kiborul, ha már nem tud leborulni." „Páros magány"; „szex-szervíz-készültség"; „mégis-mosoly"; „mégis-szeretet"; „video-idióták" (a tévé rabjai); „hányszor lehet ‚még egyszer' "; „pofon-utalványozás" (a két szülő egymásra tolja a büntetést) stb.

Gyökössy keresztény, tehát optimista. „Semmivel se jobb, de semmivel se rosszabb az esélyünk — írja —, mint két ezredéve volt a példázatbeli magvetőé. Mi lett az ő eredménye? Három az egyhez! És a magvető MÉGIS vetett." Bizonyos, hogy ez a két könyvecske csak mélyen hívő embereknek érthető igazán. De azoknak sok segítséget nyújthat ehhez az evangéliumi magvetéshez.

S. M.

Puskely Mária két új könyve

B i b l i a i t á j a k o n . Róma 1981, 234 o.

Élményekkel telített könyv. Egy szentföldi zarándok gazdag és változatos útinaplója, tarkítva csendes elmélkedésekkel a kereszténység bölcsőjéről. Ezt az élménysorozatot kiegészíti a második rész: 53 szövegből álló válogatás: szentatyák, középkori teológusok, újkori írók (köztük Pázmány és Prohászka), szentek és gondolkodók bensőséges reflexiói Jézus Krisztus misztériumairól. Jómagam a harmadik — inkább információs — részt is élvezettel tanulmányoztam: Jézus életének tér- és időkoordinátáit, a francia

jezsuita, X. Léon-Dufour újszövetségi szótárának bevezetéséből átvéve. Stílusa kissé elüt a többitől, és szerintem ezek a részletes történelmi-földrajzi-társadalmi adatok talán inkább „írástudóknak" valók. Függelékként néhány hasznos tudnivalót csatolt Jézus születésének és halálának körülményeiről, a zsidó háború következményeiről (Kr. u. 63—73), a zsidók nemzeti erődjéről, Mászádáról, és befejezi Gerhard Kroll részletes, megbízható üdvösségtörténeti kronológiájával. A könyvet színes képek és részletesen eligazító térképek egészítik ki.

De térjünk vissza a Vatikáni Rádió magyar munkatársa könyvének első, legértékesebb részéhez. Ez a száz oldal egészen személyes munkája, lelkéből lelkedzett. A szerzőt kommunikációs készsége, közvetlen természete, nyelvtudása, szolidáris érzéke, élénk stílusa és nem utolsó sorban a Bibliában való jártassága (Szabó Ferenccel együtt összeállított két műve: Ábrahámtól Jézusig és az Életadó Lélek igazolja az utóbbit) jól képesíti egy ilyen könyv megírására. Alaposan fel is készült útjára. A régi forrásokat (Strabon, Josephus Flavius földrajzi és történelmi leírásait, a IV. századi Aetheria zarándoknő élményeit) szorgalmasan tanulmányozta. Felhasználta az újabb magyar szerzőket is, de főleg a 18. századi Kiss János ferences zamatos jeruzsálemi útleírását, a „magyar irodalomnak ezt az elfelejtett gyöngyét" aknázta ki bőségesen. Ezek után múlt év júniusában, már erős nyári melegben, nemcsak végigkocsikázta és végigloholta a Szentföldet — sok más zarándok módján —, hanem figyelő szemmel és hallgató szívvel járta a Jézus megszentelte helyeket. Itt-ott mélyebben horgonyzott: Galileában a Kármel hegyén, a Szentcsalád názáreti otthonában, a júdeai betlehemi barlangban és a Golgota ormán (oda többször visszatér). Galilea mindvégig szerelme maradt. A Genezáreti tó szépségével és központi Jézus-élményeivel elbűvölt. Itt költőien pengeti a „Hárfát".

Az archeológiai emlékek csak másodsorban érdeklik — amennyiben Jézus nyomait hordják —, annál élénkebben a föld mai lakói. Észreveszi a szociális ellentéteket, a vallási torzsalkodást, a keresztény közösségek lassú felmorzsolódását. Látja, hogy az öregek támasz nélkül maradnak, és a szomorú fiúk otthontalanul kóborolnak. A Szentföld keresztényeinek nehéz helyzetét Miriám nővérrel mondatja el, akinek „még a mosolyát is állandó szomorúság árnyékolja be." De az egész úton elsősorban a Mester szavait leste, Jézus nyomait kereste a régi emlékekben és saját szívének rejtekében. Írásának igen sikerült lapjai, mondhatnám gyöngyszeme az a 4—5 kontemplció, amelyben felcsillan intim kapcsolata lelkének Urával és a Szentcsaláddal: a betlehemi barlangban való tevékeny szemlélődés, a három éves Kisjézussal való egyiptomi séta, a 12 éves Jézussal és szüleivel való jeruzsálemi találkozás, Jézus a betániai baráti körben. Igazi szentignáci kontemplációk, aki azt ajánlja, hogy „szegény és méltatlan szolga alakját öltve magamra nézzem és szemléljem őket, és minden lehető készséggel és tisztelettel szolgáljak nekik szükségükben, mintha tényleg jelen volnék" (Lgy 114).

Úti élményeit közrebocsátotta, mert „rendkívüli felelősséget érzett, hogy az ajándékot másokkal is megossza", mindazt, amit útitársaival átélt. Megértjük naplójának záró mondatát: „Meghatódva búcsúzunk egymástól, felejthetetlen élményekben, imában, szeretetben összekovácsolt szentföldi zarándokok." — Mi is ezt tettük nyolc évvel ezelőtt. (A könyv a szerzőnél kapható: Via della Stazione Aurelia 95, I-00165 Roma.)

Öry M.

Árpádházi Szent Erzsébet. Róma 1981, 40 o. A képanyagot Szokoly György tervezte.

Öröm kézbe venni azt a pazarul illusztrált kis füzetet, amelyet Puskely Mária a Szent Erzsébet-jubileum alkalmából tett közzé. Kedves, vonzó elbeszélő stílusban adja

elénk a közkedvelt szent életét, aki „ha rövid életét tekintjük — huszonnégy évet élt —, úgy jelenik meg előttünk, mint ellobbanó üstökösláng, valójában azonban bevilágítja a századokat. Mert az Isten- és az emberszeretet hőse volt, és a szeretet fénye örök." A könyvecske végén egy oldalnyi irodalom mutatja a szerző alapos utánajárását és igazít el a különböző nyelveken hozzáférhető életrajzok között. Sajnos hiányzik Sík Sándor: Szent magyarság (1936) c. kötetének idevágó darabja: „Szent Erzsébet: Női eszmény", amely pedig igen jól mutatja meg időszerűségét. Középen megtaláljuk a szent családfáját. (A példányok egy részébe itt jelentős sajtóhiba csúszott: halála éve nem 1235, hanem 1231!) A füzet igényelhető az Europäischer Hilfsfonds magyar osztályától (Pf. 10, A-1172 Wien).

S. M.

Eukarisztia. Hit és élet képes füzetsorozat 4. Forditotta: Tatár Margit. Opus Mystici Corporis Verlag. Bécs, 1981, 34 o.

A füzet eredetije a „Fêtes et saisons" c. francia folyóirat 342. száma. Csupán egy oldalnyi terjedelemben egészíti ki az eredetit, éspedig idézetekkel két könyvből. Az egyiknek Dörnyei István, Gergye Győző és Csőgl János a szerzője, a másiknak pedig Nemeshegyi Péter. A szám a francia eredeti után megjelent olasz, spanyol, angol, német, lengyel és holland nyelven. Fedőlapján hirdeti a lourdes-i nemzetközi eukarisztikus kongresszus jelszavát: Jézus Krisztus megtört kenyér egy új világért.

Az Eukarisztia tanát adja elő közérthető módon, gyakorlati lelkipásztori célkitűzéssel. Ez a téma mindig időszerű, hiszen a keresztény élet középpontjáról van szó, de 1981-ben a jubileumi eukarisztikus kongresszus még hangsúlyozottabban az érdeklődés homlokterébe állítja.

Kiadványunk az Eukarisztiát az üdvösségtörténet távlataiba helyezi. Az Ószövetség fényében válik érthetővé az eukarisztikus áldozat. A pászka-vacsorán Izrael népe újra átélte és átéli a szabadulást Egyiptomból. A keresztények pedig Jézus húsvétját jelenítik meg az eukarisztikus áldozatban. Hitben átéljük Jézus életét, halálát és feltámadását. S a szövetség a Sínai hegyen Isten és népe között fényt vet az üdvösségtörténetnek arra a döntő tényére, hogy Jézus áldozatában megtörtént a végleges kiengesztelődés Isten és az ember között. Létrejött az új és örök szövetség Jézus vérében. Ezt jeleníti meg a szentmiseáldozat.

A szövetség azonban hűséget kíván. Nem marad el Szent Pál figyelmeztetése az Úr testének és vérének méltatlan vételét illetően. S nagyon is helyénvaló a kiadó megjegyzése ezzel kapcsolatban, hogy nem lenne helyes, ha tartózkodnánk a gyakori szentáldozástól bocsánatos bűnök esetében, de súlyos bűn állapotában nem áldozhatunk.

A hűség a szövetséghez feltételezi az eukarisztikus áldozat és a keresztény élet egységét, miként Kalkuttai Teréz anya és szerzetescsaládjának tagjai mindennapos gyakorlatukban szemléltetik. Az Oltáriszentségben Krisztust szemlélik, és ezzel kezdik a napot — jegyzi meg Teréz anya, majd folytatja — „de a nap folyamán tovább is láthatóvá lesz számunkra. Megjelenik előttünk szegényeink rongyokba burkolt testében." Nem kevésbé megragadó következő buzdítása: „Az Oltáriszentség előtt töltött szentóra vezessen bennünket a szegényekkel eltöltött szentórához. Eukarisztikus életünk nem teljes, míg nem vezet el bennünket a szegények szolgálatához és szeretetéhez."

Így mutatja be kiadványunk azt az alapvető igazságot, hogy az Eukarisztia a hitnek is és a szeretetnek is a misztériuma.

Kerny Géza

Szabó Ferenc: Karl Rahner. (tkk I/8) Róma 1981, 160 o.

Szabó Ferenc, aki előbb már a francia nyelvterületről H. de Lubac és Y. Congar teológiai munkásságát és jelentőségét ismertette a „Mai teológusok" sorozatában, itt Rahner életműveről ad világos összefoglalást. A nyugati nagynevű teológusok közül talán az ő írásai legismertebbek a magyarok között. Kétszer személyesen is tartott már előadást a budapesti Hittudományi Akadémián. P. Szabó könyvecskéje annál nagyobb érdeklődésre tarthat számot, mert közismert, hogy Karl Rahner stílusa nem könnyű, hosszú, bonyolult — mert minden árnyalatot kifejezni akaró — mondatait sokszor fáradságba kerül megérteni, hát még értelmüket pontosan visszaadni. Nagynevű testvére, Hugo állítólag egyszer mosolyogva megjegyezte, hogy ha elég sokáig él, akkor „lefordítja" öccse munkáit — németre . . . A világosság és szakszerű pontosság Szabó Ferenc könyvének nagy érdeme. Megjegyzi, hogy eddigi Rahner-fordítások, főleg a Teológiai Kisszótár sikeres terminológiája, nagy segítségére voltak egy-egy Rahner-fogalom meghatározásában.

„Karl Rahner, az ember és a teológus" az I. fejezet címe, s ebben röviden sok mindent megvilágító adatokat kapunk pályafutásáról, műveiről és szerepéről. Itt ismerteti P. Szabó a transzcendentális módszert és antropológiát, ennek jelentőségét, és Rahner „francia gyökereit", azaz kapcsolatát Rousselot és Maréchal filozófiai vállalkozásával.

A rahneri teológia négy nagy alapvető témakörét ismerteti a II. részben: 1. Az ember Istenre tájolt lény. 2. A kegyelem az emberi lét középpontjában. 3. Jézus Krisztus, az Istenember. 4. Krisztus Egyháza és a keresztények.

Két őszinte — és alázatos — megjegyzés ad kulcsot K. Rahner teológiai műveihez és Szabó Ferenc ismertetéséhez. „Az isteni önközlés megjelenése és visszavonhatatlan ígérete a Názáreti Jézus — mondja Rahner. — Ez az egyszerűsítő, a titokra visszavezető (reductio ad mysterium) szándék áll amögött, amit teológiám transzcendentalitásának mondanak (42)." Szabó Ferenc így folytatja: „K. Rahnernek ezt az alapvető szándékát tartjuk szem előtt (mint egységet alkotó elvet), amikor most teológiájának főbb témaköreit bemutatjuk. Ő maga hangsúlyozza, hogy nehezen rendszerezhető teológiai műve. Nem lehet tehát célunk a teljességre törekvő rendszerező összegezés."

De amit ebben a keretben ad, azért minden dicséret és hála megilleti. Hasonlítsuk csak össze H. Vorgrimlernek, Rahner szoros munkatársának ismertető könyvecskéjével. A neves teológuséval összevetve Szabó Ferenc ismertetése nemcsak azzal nyer, hogy nem a hatvanas években íródott, amikor még készülőben volt a rahneri életmű, hanem világosságával is. Őszintén beszámol a Rahnert ért kritikákról is, és nem kendőzi el, ahol nagyobb érthetőség vagy szabatosság jót tenne Rahner fejtegetéseinek. De szíve mélyén szereti a szerzőt és minden munkásságát átható papi, apostoli beállítottságát.

Békési I.

HALOTTAINK

Bokros Sándor újmisés a pozsonyi kórházban jún. 19-én (24)
Kálmán László putnoki plébános júl. 21-én. Sajópüspökiben temették (50)
Frikker István károlyfalvai plébános júl. 29-én
Vaskó Béla császlóci (Szovjetunió) plébános aug. 1-én (68,44)
Klima István tb. kanonok, érd. esperesplébános, az esztergomi egyházmegye nesztora, aug. 15-én Máriahalomban (94,71)
László Ignác prelátus, ny. főesperes-plébános Székelyudvarhelyen szept. 6-án (83,58)
Horváth Bertalan ny. plébános tragikus körülmények között szept. 6-án Sátoraljaújhelyen (65)
Bánki Vilmos c. esperes. érseki tanácsos szept. 19-én Jászberényben
Dr. Nagy Gergely Konstantin OFM, a Budapest-Pasarét-i templom ny. igazgatója, szept. 26-án (81,52)
Dr. Legeza István nyíradonyi parókus (60,33)
Miholcsek I. Miklós ferences. Szept. 30-án temették Liszóban (Zala m.) (75)
Sába József Angelus ferences Nagykanizsán okt. 1-én. Ottani kriptájukba temették (75)
Falvai József c. prépost, érd. főesp., ny. sashalmi pléb. okt. 3-án. Kókán temették (77,51)
Kovács József tb. főesperes, ny. gyöngyöstarjáni pléb. okt. 6-án Egerben. A bazilika kriptájába temették (78,53)
Dr. Hajdu József ny. lelkész. okt. 5-én a Széher úti kórházban. Farkasréten temették (74,13)
Velényi János Ciprián OCist. esperespléb. okt. 10-én Somogyhárságyon. Pécsett temették (56,37,33)
Lovas Ferenc ny. lelkész okt. 16-án. Alsónémediben temették (49,16)
Quikker Aladár Peregrin OSM ny. lelkész okt. 18-án. Farkasréten temették (67,39)
Dr. Pfeifer János c. apát, a Hittud. Akadémia ny. professzora, okt. 21-én Budapesten. Szülőhelyén, Zalakaroson temették (72,48)
P. Vados Pál ferences Székesfehérvárott. Okt. 26-án temették (77)
Szemenyei László piarista, ny. gimn. tanár okt 26-án. Rákoskeresztúron temették (71,53,46)

Elhunyt paptestvéreinket foglaljuk mementóinkba!

+

Msgr. GERE VINCE
(1894—1981)

A szabadkai egyházmegye köztiszteletben és szeretetben álló nesztora a zentai Felsőhegyen született 1894. júl. 14-én. Teológiai tanulmányait Kalocsán végezte, 1917-ben szentelték ott pappá. Több helyen káplánkodott: Bajaszentistvánon, Óbecsén, Kanizsán, Adán, Zentán. Itt a gimnáziumban hittanár volt, majd Zomborban is. 1930—1941-ig zentai adminisztrátor. Már itt is megmutatkozott kiváló tehetsége. A legnehezebb időkben megszervezte a zentai szegénykonyhát, ahol sok árva gyermek felnevelkedett. 1941-ben áthelyezték a szomszédos Adára. 1981-ig itt működött. Élete 87., papsága 64. évének betöltése s hosszú és súlyos betegség után, amelyet példaadó türelemmel viselt, a haldoklók szentségeinek felvételével megerősítve, szinte észrevétlenül cserélte fel földi zarándokéletét az örökkévalóval.

Nehéz méltatni őt sokoldalú nagysága miatt. Gazdag lelki életét, apostoli lelkületét kegyelettel fogják őrizni elsősorban a gyermekek; kispapjai, akikért sohasem szűnt meg imádkozni (az ő idejéből kb. 35-en jelentkeztek papi hivatásra); a betegek, akiket fáradhatatlanul látogatott; a szegények, akiket mindig önzetlenül felkarolt; az énekesek, akiknek többszólamú énekeket komponált s egy kis daloskönyvet is kiadott; a felnőttek, akikhez mindig volt jó szava, szinte velük lélegzett, úgy ismerte híveit. Betegágyán is együttérzett a szegényekkel, ablaka alatt gyakran megjelentek, és az ablakon át ki-kinyújtotta adományait. Soha nem ismert fáradtságot. Vezérszava a három „T" volt: Több telik tőlem! Életmódja egyszerű és igénytelen volt, szabadságra sohasem ment, még csak rádiót sem tartott. Idejét imával töltötte. Nagy Szűzanya- és Kis Szent Teréz-tisztelő volt. Irodalmi tevékenységet is fejtett ki. Paptestvéreinek utolsó napjaiig küldte homíliáit. Még halálos ágyán is verseket és gondolatokat diktált az őt ápoló nővérnek. Tevékeny szervezője volt a Szarvas Gábor nyelvművelő napok megindításának Adán, ami most már nemzetközi szinten folyik.

Msgr. Zvekanović Mátyás megyéspüspök temette júl. 15-én és mondott érte gyászmisét, koncelebrálva számos paptestvérével. Az adai plébániatemplomot megtöltötték a hívek, akik még egyszer eljöttek köszönetet mondani neki.

Hálás tanítványa

Egyéniségét hadd jellemezze néhány részlet abból a sűrűn gépelt 3 oldalas levélből, amelyet két évvel halála előtt, 1979 Szent József napján írt boldogult Marosi Atyának:

„A legutóbbi Szolgálatban nagy érdeklődéssel olvastam korunk néhány gondolkozójának vázlatos bemutatását, akik újszerű meglátásokkal próbálják megközelíteni teremtett világunk Isten-képét. Örök témánk ez. Nemcsak Szt. Ágoston igaza miatt, hogy természeténél fogva nyugtalan az emberi szív, míg meg nem talál Téged, Istenem! Hanem a mi felelős lelkipásztori küldetésünk miatt is, akik mohón szomjazunk minden tapasztalatcserét, amely az elvesztett vagy veszni indult bárányát nyomozó Jó Pásztor témakörébe vág. A most olvasottak közül legérdekesebbnek épp a legrövidebbet találtam: Bernard Lonerganét. Szerinte a természetet mind jobban érthetővé teszik a tudósok. De kérdezzük: Mi teszi a természetet érthetővé? Az, hogy egy „Értelemből" forrásozik. „Azt az értelmet, amely a világ érthetőségének gyökere, nevezzük Istennek."

Tulajdonképpen ez sem egészen új, eredeti meglátás. Ha nem is elgondolkoztatóban, de részletesebben és szinte meghökkentő alázattal ugyanezt találjuk a relativitáselmélet atyjának, Einsteinnek vallomásában is: „Lényegesen minden vallásban az a fölismerés rejlik, hogy létezik egy olyan valaki, akit sohasem leszünk képesek teljesen megérteni, bár érezzük, hogy valóban létezik. Mégpedig olyan bölcsességben és szépségben, hogy a mi gyönge képességeink csak primitív módon foghatják fel. Ebben az értelemben én magam is mélyen vallásos ember vagyok. Elfogadom az örök élet titkát, megsejtem és elismerem a fennálló világmindenség csodálatos fölépítését, — és alázatosan arra törekszem, hogy legalább egy parányi részét felfogjam annak az Értelemnek, amely a természetből megmutatkozik."

Korunknak két nagy, emberhez méltó bálványa van, aminek hódolatában a pogánykodó valláskozömbösek rendszerint leragadnak: a tudomány és a haladás. Pedig mindkettőt hiteles Isten-képhez és helyes Isten-hitre vezetheti egy rövid jelszó: „Aki gondolkozik, nem lehet hitetlen!" Mert gondolkozzunk csak! A levegőt, amivel még éjszaka is szoptat minket az Isten, még mindig nem a laboratóriumok csinálják. És a legegyszerűbb, nélkülözhetetlen életelemünket: ivóvizünket is csak szennyezni tudja a rohanvást haladó technika, — de teremteni nem! Gondolkozzunk hát, ember, — ha már egyszer tudunk gondolkozni, és nem elégszünk meg csak a kismacska-tempóval, amelyik élvezettel tudja hasát süttetni a napon! De még a lótempóval sem, amelyik oly állati élvezettel tudja szürcsölni a Tisza vizét, míg gazdája mossa. Csak gondolkozzunk, mert ez a mi emberi méltóságunk! És hallgassunk lelkiismeretünk szavára is, amit második emberi kiváltságunknak alkotott mindegyikünkbe a minket megtervező „Teremtő Nagy Mérnökünk", hogy emberhez méltó erkölcseinket is rendben tartsa vele... Aki a józan ész logikus gondolkozását és a tiszta erkölcsöt tükröző lelkiismeret „szívhangjait" előítélet nélkül és tárgyilagosan fogadja, az helyes és tisztult Istenképet nyer.

Isten fizesse meg minden lépését, amit oly fáradhatatlanul tesz a jó sajtó érdekében, amelynek állítólag az a főcélja, hogy „megnyugtassa a nyugtalanokat, és nyugtalanítsa a nyugodtakat!" Azonközben — Szent áldását adja ránk Gyermekével Szűzanyánk! Hálás szeretettel paxolja és buzgó imáiba ajánlja öreg napjait a Bácsmegyei Nesztor, akinek utolsó kívánsága, hogy szeretne hasonlítani ahhoz az evangéliumi gazdához, aki még egyszer szétnéz háza tájékán: mit tudna még kiosztani övéinek kincseiből „régieket és újakat"? O.A.M.D.G." (Omnia ad maiorem Dei gloriam, mindent Isten nagyobb dicsőségére!)

WILLESITS FERENC
(1894—1981)

Hatvankét éve ismertem Feri bácsit. A gimnázium első évében prefektusom volt a kőszegi „Csókavárban". A masszív épület, méteres vastagságú falalval valóban beillett várnak. Ezt a benyomást még tetézte, hogy kertjét a régi városfal övezte. A századfordulón még árvaház volt, növendékei sötétszürke egyenruhát viseltek, ekkor nevezte el őket Kőszeg lakossága „csókáknak". Hivatalos neve az én időmben Kelcz-Adelffy Fiúintézet volt. Kelcz Imre jezsuita, híres népmisszionárius családi öröksége és Adelffy Antal táblabíró nagylelkű adománya alkotta anyagi alapját a kétszáz éves intézetnek. Kelcz jónéhány évig igazgatója is volt az árvaháznak. Ő alapozta meg az intézet szellemi tőkéjét és honosította meg a katonás fegyelmet. Mert a Kelcz-Adelffyben mindig spártai nevelés folyt, elég sok önkormányzattal a diákok részéről. Az intézet a szombathelyi püspök fennhatósága alá tartozott. Ő nevezte ki elöljáróságát. Az első világháború utáni gazdasági válságban a növendékek létszáma erősen megcsappant. A még mindig 64—66 növendékből álló sereget két papi elöljáró vezette: az igazgató és a prefektus. Németh Károly több mint 30 évig állt az intézet élén. Ő volt a ház lelke és a hagyomány őre. A prefektusok sűrűn váltogatták egymást. Nyolc évi ottartózkodásom alatt négy internátusi prefektusom volt. A fiatal papok első pedagógiai gyakorlótere volt az intézet. Általában komoly és buzgó papok voltak.

Első prefektusom Willesits Ferenc volt. Nem közvetlenül a szentelés után jött közénk: előtte egy évig káplánkodott, egy évig pedig tábori lelkész volt. Jókedélyű, ízes beszédű, rendszerető, lelkiismeretes és imádságos pap. Ő volt a tanulmányi felügyelő és a házi fegyelem őre. Ő irányította a növendékek tanulását, és az igazgatóval együtt gondoskodott nevelésükről. Az igazgatónak főleg a kezdőkre volt gondja: az alsó osztályosoktól reggelente kikérdezte a leckét. Délben pedig az osztálymegbízottak jelentették a prefektusnak: ki miből felelt, és megítélésük szerint milyen jegyet kapott. Ez bizalmi állás volt. A prefektus ezzel a módszerrel állandóan tájékozódni tudott a növendékek tanulmányi előmeneteléről. Tőle kaptuk a szükséges könyveket, füzeteket, napi szükségleteket. Kicsit „szatócs" is volt. Ő adagolta a kicsinyeknek a zsebpénzt.

Ő irányította a ház lelkiségi programját: vezette a reggeli és esti imát, adta az utasításokat az előimádkozónak, és — ha jól emlékszem — az esti imát megtoldotta néha egy-egy megkapó gondolattal. Néha exhortációt, azaz buzdító beszédet tartott. Megszervezte az évi lelkigyakorlatokat, kijelölte a közös lelkiolvasmányt, kísérte a növendékeket a diákmisére. Ő adott engedélyt azoknak a diákoknak, akik téli időben is napi szentmisére jártak. Az intézet főgondja a vallásos és hazafias nevelés volt. Már a bejáratnál köszönthettük a Szűzanya régi képét, amint köpenyével betakarja az intézet árva gyermekeit. Szent Imre képe a magyar ifjúság példaképét állította elénk. A napi sétát — ezt esőben, hóban is megtartottuk — szintén a prefektus szervezte és vezette. A városban corpusban jártunk, de amikor kiértünk a közeli erdőkbe, a rőti völgybe vagy az Óház felé, kis csoportokra szakadtunk. Ilyenkor a prefektus hol az egyik, hol a másik körhöz csatlakozott. Feri bácsi szívesen jött közénk: mesélt nekünk és buzdított. A nagyokban, az érettekben —akiket mi már „bácsiztunk" — nagyon tisztelte a személyiséget. Erre egyik utolsó levelében tett célzást. „Mint gyerek-pap — írja — magam is tisztelettel néztem föl a két felső osztályra, a nagyokra." Névszerint meg is említi, kik tettek rá már akkor nagy benyomást. Köztük volt a két leendő jezsuita kínai misszionárius és a kőszegi kórház későbbi országszerte ismert főorvosa.

Egy betegség alkalmából kerültem közvetlenebb kapcsolatba vele. Elsős gimnazista koromban, télen, egy akut vesegyulladás miatt egy időre haza kellett utaznom. A prefektus kísért el. Ezen az úton éreztem meg, milyen meleg és aggódó szíve van. Hogy gondoskodott rólam egész úton, és milyen tapintattal adott át megriadt szüleimnek. Szóval „gyerek-pap" létére is atyánk volt.

Atyja és jópásztora volt később mint hitoktató, káplán és plébános is az ifjúságnak és híveinek. Mint hitoktató még öt évig Kőszegen maradt. Gyakran találkoztunk. Szeretettel érdeklődött hogylétem, fejlődésem felől. — Lelkipásztori munkát a szombathelyi egyházmegye déli részén végzett: az Őrségben. Őriszentpéteren 26 évig (1925—1951) volt plébános, és 5—6 évig az őrségi kerületi esperesség vezetője. Az Őrség Magyarország délnyugati csücskében terül el. Sajátos vidék, sajátos táj, egyéni színképpel, egyéni tájszólással, saját népviselettel és ősrégi szokásokkal. Arra volt hivatva, hogy a nyugati országhatárt védje a külföldi betörésektől. Willesits Feri bácsi pedig a „farkasoktól" védte híveit. Szerették apostoli buzgósága, lelkiismeretessége és közvetlen modora miatt. 1951—54 között sokat betegeskedett, úgyhogy 60 éves korában nyugalomba kellett vonulnia. Budapestre került, ott még kisegített, de utolsó éveiben visszavonult és a halálra készült.

Ebben az időben kerültem vele újra összeköttetésbe. Tulajdonképpen SVD-bátyám révén, aki gyakran közvetítette volt prefektusom üdvözleteit. Aztán gyémántmiséjére írtam hosszabb gratuláló levelet. Ő a régi csókavári emlékek felidézésével válaszolt. Hogy még most is előtte van a pirospozsgás arcú, mosolygós kis Miklós meg a többi kelczista. Mikor bátyám két éve meghalt, Feri bácsi kért, hogy most én vegyem át tőle a híradás stafétabotját. Ettől kezdve sűrűn leveleztünk. Keveset írt, öreges betükkel, de a régi lelkesedéssel. Az öreg Feri bácsi emlékeiből élt. Leveleiben gyakran visszatér életének állomásaira. Akikért egykor annyi szeretettel és tisztelettel, küldetéstudattal dolgozott, azoknak sorsát lelkében tovább hordozta, imáival segítette őket. Amikor említettem neki, hogy emléket szeretnék állítani a két kelczista kínai misszionáriusnak, Horváth Sándornak és Németh Józsefnek, érdeklődött: mi lett a sorsuk, vértanúk lettek-e? Mennyi aggodalommal kísérte őket — ezeket a tűzvonalban dolgozó távoli misszionáriusokat!

87. életévében írta: nem panaszkodik. „Beteg nem vagyok, de bizony fáradtnak érzem magam." Gondolkodásának frissesége azonban nem csökkent. Amikor könyveket küldtem neki, így írt: „Nagyon köszönöm a küldeményt. Igen jókor jött, mert részben sok új dolog olvasható, — másrészt jó felújítani a régen ismert, de azóta feledésbe ment ismereteket!"

Sokat foglalkoztatta a halál gondolata. Évről évre érezte erői gyengülését, és remegve gondolt a Bíróval való elszámolásra. Ugyanakkor vágyva vágyott a Mesterrel való találkozásra.

Március elején elküldöttem neki néhány oldalt a fent említett emlékezésből. Erre már nem kaptam választ. Rosszat sejtettem, imádkozgattam is érte. És most íme elért a gyászhír, hogy a szombathelyi egyházmegye nesztora júl. 17-én Budapesten csendben elhunyt az Úrban. A Balaton partján, Szigligeten temették. Lelkének Ura, az Örök Főpap, akinek a szolgálatában állt 88 esztendeig, akinek örök áldozatát 65 éven át bemutatta, bizonyára tárt karokkal fogadta. Feri bácsi, jó szolgája voltál Uradnak és a lelkeknek: menj be Urad örömébe!

Öry Miklós

HAVAS ZOLTÁN FERENC
(1894—1977)

A szelíd és alázatos szívű Jézus szelíd és alázatos szívű szolgája volt. Finom emberi és papi egyéniségét a hallgatagság palástja alá rejtette.

Hányszor kérdezték tőlem: ki ez a lassú járású, választékos modorú öreg pap? Hisz nyugdíjas élete egyfolytában Tatán telt el 27 évig, két beteg nővére gondozásában, akiket később ő ápolt is, pedig súlyos vérző veséje volt. Egyszer konyhai munka közben találtam, nővérei között uborkát válogatott. S ezt olyan természetességgel csinálta, mintha ebben nőtt volna fel. Pedig igen művelt és jómódú környezetben nőtt. Édesapja egy életen át Tata megbecsült jegyzője volt.

Tatán született. Itt járt iskolába. Először a „normába" két évig (sajátos tatai piarista találmány: előkészítő a gimnáziumba), utána az algimnáziumba, majd onnét Vácra és Székesfehérvárra került. Vékony, törékeny volt. Ki hitte volna, hogy még a gyémántmiséjén is ott lehetünk, — igaz, csak házában, ahol misézni szokott. Gyerekkora óta papnak készült.

Volt katonapáter a huszároknál az első világháborúban (szerettem volna lovon látni a 120 kilójával!). Egyik szabadságát az esztergomi egyházmegye területén töltötte. A frontvonalból jött, ahol mindig együtt volt katonáival. Minthogy tintája nem volt, ceruzával írt Csernoch János hercegprímásnak, hogy gyóntatási engedélyt kérjen. A prímás tintával, sajátkezűleg adta meg: míg csak ő él, vihesse Havas Zoltán Mesteréhez a gyóntatószékben az embereket.

Volt fogházlelkész, kórházlelkész, falusi plébános. Mindenütt szinte üzte hivatása, hogy a jó hírt és a vigaszt vigye embertársainak. Sugárzott a boldogságtól. Rábatamási hívei gyémántmiséjére autóbusszal jöttek el utána 27 év múlva is. 18 évig volt ott, betegsége miatt kellett nyugdíjba mennie.

Papi lelkülete minden közelébe került embert meghódított. Csak Zoli bácsit keresték nagy körzetben az utolsó úthoz. Alig mozgott már, de egy névnapi ebéd után kiment annak a betegének temetésére, akit ő vitt Mestere elé.

Mindig kész volt kisegíteni, prédikálni is. Megszólalása élmény volt. Egy mariológiai előadását csodáltuk meg legjobban, amelyet rekollekción olvasott fel. Már komoly beteg volt, de ha gyóntatásról volt szó, a nevezetes napokon hívás nélkül bent ült Tatán vagy Tóváros a kiengesztelés helyén.

A latinon és németen kívül értette az összes szláv nyelveket. Azért tanulta meg, hogy katonáival érintkezhessen. Még haláltusájában is bosnyákul kiabált. Előtte maga kérte nem egyszer a szentkenet szentségét.

Azóta nincs Tatának „Mindenki Zoli bácsija". Amilyen szelíden élt, olyan szerényen ment el.

Felejthetetlen nekem is, hisz Tatán én is kispapja voltam. Azóta sokszor élveztem még megejtő humorát, ami haláláig nem hagyta el. Tele volt anekdotával, még halálos ágyán is humorizált. A rekollekciós gyűlések is hiányolják nagy papi felkészültségét és gyóntatási ügyességét. Nála találkoztunk, a két plébánia működő és nyugdíjas papjai. Első alkalommal szemem-szám tátva maradt a megrakott villásreggelis asztal láttán.

Talpig ember és szent pap volt. Soha másokat meg nem ítélt, még csak nem is kifogásolt. Hangja szelíd, embersége megnyerő volt. De tudott a katonaságnál vagy

engedetlen gyermekekhez villámló szemű, kemény ember is lenni. Mégis szerették gyermekei és hívei. Igazi egyéniség volt.

A környebányai (Tatabánya szomszédságában) kápolna kis haranglábjával ma is őrzi emlékét, hívja a bányászokat istentiszteletre.

Hatvanegy évig szolgálta az Igazságot. Odaát most biztosan imára kulcsolt kézzel, térden állva várja gyónógyermekeit és híveit az örök boldogság hazájába.

Gyónógyermeke: Zs. Ferenc

Dr. GÉCZY JÁNOS
(1912—1981)

A budapesti Pázmány Péter Tudományegyetem központi szemináriumának egykori prefektusát temették Balassagyarmaton. Lékai László bíborosprímás és a kerület papsága koncelebrációs szentmisén vett búcsút dr. Géczy János hittanár, érseki tanácsostól, a város szülöttétől. A mindig eminens tanulót 1936-ban Esztergomban szentelték pappá. Középiskoláit a bencéseknél, teológiai tanulmányait Budapesten végezte. Kevés állomáson működött. Karancsság, Budapest, Balassagyarmat — ennyi volt csak a megtett út. De amit tett és ahogyan tette, az igazi papi lelkületre vallott. Hajlíthatatlan gerincessége végigkísérte pályáján. Végül is csak a lelkek egyszerű vezetője, a gyerekek tanítója, a betegek vigasztalója akart maradni. Így lett prefektussága után újból káplán. Volt benne valami megszállottság a hivatás maradéktalan betöltésében, a fizikai, valamint művészi munka elvégzésében. A hívek mindezt látták, tudták, csodálták.

Nemcsak igazi lelkipásztor, de túlzás nélkül mondhatjuk: a népművészet mestere volt. Értékes faragványai ma már közkincsnek tekintendők. Bemutatásukkal — bár tervezte — de még adós szülővárosa. A kiállítást a város csak most határozta el. Szinte szimbolikus ez a lekésés. Úgy tűnik, nem engedte, hogy még életében ünnepeljék, mert igyekezett kikerülni a siker sokszor csuszamlós csapdáit.

„A kerékpáros atya" — így hívta a nép, mert azon járt mindenhová, a lakásától távol eső kórházba, szociális otthonba, templomba. Csendes miséi előtt és után kellemes bariton hangján mindig intonált egy-egy közismert egyházi éneket a Hozsannából. A központi szeminárium kertjét egyedül, mintaszerűen művelte. Otthonában számos érdeklődőt oktatott a virágok ápolására, gyümölcsfák telepítésére. A város temetőjét erején felül dolgozva hozta rendbe.

Elszenderülése előtt húsz perccel ott álltam kórházi betegágyánál. Már haldoklott. Jóságos, életében sokszor — ha indokolt volt — igen kemény vonású arca megszépült, megnyugvás tükröződött rajta. Éjjeliszekrényén gyertya égett, közelében a Megváltó feszülete. Az ügyeletes nővér megengedte, hogy azt a papi kezet, amely oly sokszor osztotta szét az Eukarisztiát, megcsókolhassam. Ugyanígy megcsókoltam a hívek nevében homlokát is, megköszönve az evangélium igazságainak meggyökeresztetését, a keresztény öntudatra való buzdítást és a nevelést, amit hívei és köztük annyi gyermek kapott tőle.

Utolsó útjára beláthatatlan tömeg kísérte. Gyónói még Csehszlovákiából is átjöttek temetésére. A Szent Felicián egyházi kórus, amelyben egykor ő is énekelt, művészi karénekkel búcsúztatta. A templomban Sudár János nagyoroszi prépost, esperes, a temetőben dr. Kosztolányi Imre egyházközségi elnök mondott gyászbeszédet. Közbenjárását sokan fogják kérni.

Kamarás József

P. HORVÁTH MIHÁLY SJ
(1913—1981)

„Mihály testvérünket én hősi léleknek tartom — írja egy férfiismerőse. — Régen Pannónia a szentek virágos kertje volt. Most is az, a glóriátlan szentek virágoskertje, akik csodák, misztikus tünetek nélkül, nagyon emberi módon, természetesen viselkedve járták végig a szűk ösvényt."

Természeti adottságai révén nagyra hivatott élet csírái bontakoztak ki benne. Elöljáról nagy reményeket fűztek működéséhez, hiszen már a Zala megyei Nórápon, az általános iskolában kitűnt tehetségével, szívósságával és életrevalóságával. Ezért került Kalocsára, ahol a Loyoleum növendékeként készült a jezsuita életre. A sportoló fiatalember az intézet dísze lett. Kitűnő érettségi után 1934. aug. 14-én belépett Jézus Társaságába, ahol tanulmányai végeztével 1944. jún. 25-én pappá szentelték.

A harmadik próbaév után tehetségében, szervező képességében bízva a pesti Jézus Szíve templomhoz osztották be. Ő szervezte a háborús idők zűrzavara után a budapesti Jézus Szíve nagykörmenetet. Az 1950-es Jézus Szíve körmenet rendezése volt e téren utolsó tevékenysége jún. 17-én. Viszontagságos évek következtek: három évig Kistarcsán, 1953—57-ig átképzős lakatos lett a 22-es Építőipari Vállalatnál, majd 1970. máj. 1-ig sekrestyés a Haller téri templomban. Ezután az Örökimádó templomban kapott lelkészi beosztást, innen ment nyugdíjba 1974. máj. 1-én, de nyugdíjasan is megmaradt ott kisegítőnek.

Ekkor érte életének fordulópontja, egyben lelkiségének kivirágzása. 1975. szept. 24-én egyik, 1978. jan. 31-én a másik lábát is combközépen amputálni kellett érszűkület miatt. Az embertelen fájdalmakon kívül lelki gyötrődés kínozta: egészségesen, tehetségesen, képzetten tehetetlenségre van kárhoztatva, tolószékhez kötve. Lelkileg is nehezen emészti meg a változathatatlant. De lassan a magányban megérti, hogy Krisztus sem a csodáival, tanításával, prédikálásával váltotta meg a világot, hanem szenvedés által, kereszthalála révén. Lelke megérik a kegyelem és az életszentség számára.

Néhány hónapon át rövid jegyzeteket írt egy kis határidőnaplóba. Ezekből idézünk néhányat:

1980. jan. 6. Fogadd, Kisded, lelkem imádó aranyát a szeretetben, és csonk lábaim mirrháját, hogy a Te kegyelmedben járjak. Jaj, de nehéz!

Jan. 21. Amikor a templom kiürül, csak az elsóhajtott sóhajtások dideregnek benne. És Jézus. Több, mint fagyos a világ.

Jan. 27. A gyóntatószék csak panaszfelvevő. Nagyon fáj, hogy a fiatalok és középkorúak nem igen gyónnak. Gyerek egyáltalán nincs. Én nem érzem másban az okot, csak magamban. Több ima és áldozat kell.

Febr. 10. Ma a gyóntatószékben sok vigasztalásom volt. Sok és mélyen hivő gyónóm volt. Nem az öregek panaszirodája volt, hanem fiatal és bűnbánó lelkek keresése. Velem volt a krisztusi Lélek. Köszönöm!

Márc. 14 (misszió falun). Fárasztóan kedves volt a nap. A kollégák a szobámba jártak. Este már több mint százzal többen voltak. Igen megkedveltek. Gyóntattam. Sokan jelentkeztek szentkenet felvételre. Deo gratias!

Ápr. 5. Este egyfolytában három órát gyóntattam. Ennyi ember még nem volt a templomban. 8 óra után értem haza. Deo gratias!

Máj. 23. Nagyon mélyen a szívemhez szólt Suenens: Új pünkösd c. könyve. Adjam át magamat a Szentléleknek, ne a tanításnak. A legbensőbb személyes viszonyba lépek lelkem édes Vendégével. Legalább ez legyen az én karizmám. Ez elég is!

Jún. 3. A test nyomorék. Egész nap a viharos szél a csonkomban dolgozott. Uram, ilyen gyönge hüvelyt adtál a léleknek. Csak nyögni tudtam. Ma igen hangulatlan voltam.

1981. jan. 4. Igen fád voltam. Este lefekvéskor izzadtam és szédültem. A halál félelme szorongatott. Mit hoz a 81-es év? Uram, csak Te tudod. ÉN CSAK TEGYEM A TE SZENT AKARATODAT!

„P. Mihály a naplójában — írja valaki — Jóbként jajgat és kiáltozik. Nos, én láttam, hogyan uralkodott magán, hogy gyöngyözött a verejték a homlokán és az arcán, és mosolygott. Panaszkodik naplójában, hogy csak sodródik, mint egy fadarab. Ebben a ‚sodródásban' az önátadásnak olyan foka volt szükséges, amely sugárzott körülötte. Kamasz ministránsok szaladtak, hogy ölbe vehessék és átsegíthessék tolószékéről az autóba. Mikor elnéztem őket, a keresztről való levétel jutott eszembe. Prédikációi alatt, amelyekkel oly elégedetlen volt, csorgott róla a verejték. Egyszer az egyik —

egyébként kissé ütődött — ministráns odaugrott, elkapta a zsebkendőjét, és gyengéden törülgetni kezdte az arcát."

Igen, Mihály atya az életével prédikált. Erről az ajakról hitelesen hangzott a szenvedés titkának meghirdetése.

Január 9-én reggel eszméletlenül találták ágyában. A gyors orvosi segítség sem használt: 8 óra után hazatért a mennyei Atyához.

Confrater

Dr. BOTÁR CSABA piarista
(1912—1980)

Megboldogult rendtársunk bölcsője Székelyföldön, a kies Hargita tövében, Csíkszeredán ringott. Itt szívta magába székely népének szeretetét és a csíksomlyói Madonna tiszteletét. Részben itt végezte elemi iskoláit is. Középiskoláit az áttelepülés után (édesapja ügyvéd volt) Békésen, majd a debreceni piarista gimnáziumban. Itt hallotta meg Kalazancius hívó szavát, és 1930. aug. 27-én öltözött be Vácott a Piarista Rendbe. A noviciátusi év befejezésével a teológiát Budapesten a rendi főiskolán, egyetemi tanulmányait pedig a Pázmány Péter Tudományegyetem földrajz—természetrajz szakán végezte. Itt doktorált biológiából, 1937-ben szentelték pappá.

Első állomáshelye régi iskolája, Debrecen. Majd két évet töltött Vácott. 1940-ben Nagykanizsára kap beosztást. Háború után az újonnan létesitett általános iskola igazgatója lesz. Államosítás után a rendi plébánián működik. 1950 óta a kecskeméti piarista gimnázium tanára nyugalmaztatásáig, 1973-ig.

Mint tanár tudásával és felkészültségével imponált diákjainak. Tanítványaihoz mindig megértő és emberi tudott lenni. Rendszerető, kötelességtudó, kiegyensúlyozott, szerény szerzetes volt.

Az iskolában halkszavú, kissé monoton előadásait elevenné és szemléletessé tette művészi kivitelű diapozitív-felvételeivel. Utazásai során elsősorban a Székelyföld természeti szépségeit és művészeti emlékeit örökítette meg. De bejárta Európa különféle tájait is, és ilyenkor a művészi fényképek gazdag tárházával tért haza. Remek felvételeiből nemcsak a diákság tanult, hanem a helybeli művelődési házban is levetítette utazásának tanulságos emlékeit. Előadásai évek óta több száz főnyi közönséget vonzottak, és mindig nagy sikert arattak.

Már diákkorától lelkes híve volt a bélyeggyűjtésnek. Évtizedek alatt igen gazdag és változatos gyűjteményt állított össze. Biológia tárgyú bélyegsorozatai országos kiállításokon is gyakran sikert arattak. Országos bélyegszakértő volt. Tudását, gazdag tapasztalatait az iskolai bélyegszakkörben adta át tanítványainak.

Székely őseitől örökölt szívós szervezete betegséget nyugdíjazásáig nem ismert. Áprilisban lábfájdalmakkal került kórházba. Lábtrombózis miatt az egész nyarat ágyhoz kötve mozdulatlanul feküdte végig a javulásnak szinte minden reménye nélkül. A nagybetegek szentségével ellátva, gyakori szentáldozással készült a végső „utazásra". Szept. 12-én, a Szűzanya ünnepén elindult a végső útra. Agyembóliában halt meg. — A jó rendtárs és diákjait szerető tanár emlékét kegyelettel őrizzük.

Confrater

Dr. HALÁSZ JÓZSEF piarista
(1914—1980)

érdemesült házfőnök, nyugalmazott gimnáziumi tanár, vagyongondnok 1980. augusztus 3-án hunyt el Kecskeméten 65 éves korában hosszas betegeskedés után. Temetése aug. 11-én volt a piarista templom újra megnyitott kriptájában. A szertartást végző Marosi Izidor püspök jelképesnek mondotta, hogy megboldogult rendtársunk elsőnek kerül ide, mert ezáltal lelkülete, egyénisége, több mint három évtizedes hűséges kecskeméti szolgálata mintegy beleépül e szent falakba, a templom fundamentumába.

Szülőfalujában, Tökölön szívta már magába a fáradhatatlan munkaszeretetet, meleg emberközelséget, főleg pedig szüleinek imádságos lelkiségét. Ezekre az alapokra

épült azután diákélete a budapesti piarista gimnáziumban. Ennek az intézetnek virágzó cserkészélete is szerencsés gazdagodást jelentett személyiségének.

Már a háborús évekre esett tanári pályájának kezdete. Sokoldalúsága, szívóssága, természetes okossága alkalmassá tette nehéz és kényes feladatok megoldására is. Kiváló cserkészvezető volt. Gyalog-, kerékpár-, csónaktúrákon, állótáborokban és műhelymunkában imponált a fiúknak jártasságával, teljesítményeivel, emberi közvetlenségével.

Képzett és igényes tanár volt, de az elbírálásban mindig méltányosságra és megértésre törekedett. Jónéhány pap-tanítványa nagy hálával emlegeti, és neki köszönheti, hogy mostoha életkörülményei ellenére tovább tanulhatott. Irodalomszeretetére jellemző, hogy gondnoki és házfőnöki munkakörében, szőlőmetszés és kapálás közben tucatjával idézte Petőfi, Arany, Ady, József Attila és főleg Babits Mihály verseit.

Kitűnő gazdasági érzéke volt. A szőlőkultúra fejlesztése, gyümölcsfák telepítése, a kertészkedés annyira szívügye volt, hogy hozzáértését gazdasági szakemberek is elismerték.

Sokirányú tevékenysége és elfoglaltsága ellenére bármikor szívesen vállalkozott lelkipásztori kisegítésre nemcsak a helybeli, hanem a környékbeli templomokban is. Meleg szíve megtalálta az utat nemcsak tanítványai felé, hanem a tanyavilág népéhez is. Mélyszántású szónoklatait és igehirdetését mindenfelé szívesen hallgatták. A félegyházi szentkúti búcsúkon rendszeresen végiggyóntatta az éjszakát és nappalt.

Utolsó éveiben egyre jobban elhatalmasodó szívbaja sem törte meg aktivitását. Amikor nem kellett feküdnie, kétkezi munkával segített. Betegágyában legtöbbször imádság és lelkiolvasmány végzése közben nyitott rá a látogató. Mindvégig jellemezte a Rend, a közösség, a volt tanítványok és ismerősök iránti érdeklődés, segítés. Eltávozását nagyon sokan érezték személyes veszteségnek a rendház falain túl is.

Született 1914. nov. 24-én. A piarista rendbe lépett 1934. aug. 27-én. Pappá szentelték 1941. jún. 15-én. Gimnáziumi tanár volt Kecskeméten (1941—43), Szabadkán (1943—44), Budapesten (1944—45), Szegeden (1945—48), Kecskeméten (1950—76). Közben Kígyóspusztán lelkipásztori munkát végzett (1948—50). A kecskeméti piarista háznak 18 évig volt gondnoka és 1969—76-ig főnöke.

Nyugodjék békében!

Confratres

BOCSA JÁNOS
(1924—1980)

„Te köszönj el a temetésemen . . . mondtad a szeptemberi rekollekción Szolnokon, s már akkor bemérted a még megtehető utat" — mondta kurzustársa. Bollók Emil kunhegyesi plébános paptestvérünk temetésén, 1980. dec. 18-án, költői lendületű búcsúztatójában, amelyből a továbbiakban is idézünk. Nagyon melegszívű paptársat és igen buzgó lelkipásztort veszítettünk el halálával. Kádár László egri érsekfőpásztora a hívek nagy részvéte mellett, paptársainak kíséretével végezte el a feltámadási misét és a temetési szertartást. Jelen volt a református tiszteletes is. Nagyon ritka eset, hogy a hívek annyira megsiratják lelkipásztorukat, mint őt a zsúfolásig megtelt templomban fegyverneki hívei. Utána szülőfalujába vitték. „Tófalui temetőben édesanyád és véreid várnak; innen támadj fel, ha eljön az ideje a nagy Húsvétnak."

1924. márc. 23-án született Tófalu községben (Heves m.). Pappá szentelték Egerben, 1949. jan. 30-án. „Gyertyaszentelői újmisés áldozatodtól utolsó szentmisédig hű papja voltál Jézusunknak s nekünk: igazszívű, segítőkész, édes testvérünk." „Accedant qui ordinandi sunt . . . és előreléptünk; most Te léptél elő elsőnek: Adsum . . . itt vagyok Uram!"

31 éves papi életében káplánként működött Sajónémetiben, Balmazújvároson, Fegyverneken, Nyírbátorban; plébános 1955-től Kuncsorbán, majd 1967-től haláláig Fegyverneken.

Az idézett búcsúztató a készséges paptestvérről is szól: „Köszönöm, János, hogy átadtad nekem mindig az új könyvek sorozatát; hogy vittél gépkocsin lelkigyakorlatokra, ezüstmisénkre, találkozókra Kunhegyesről, és menet—visszajövet a gépkocsiban a rózsafüzért imádkoztuk hangosan. Nagyasszonyunk ott állt melletted a döntő pillanatban, és elkísért szent Fia elé."

Az utóbbi években panaszkodott egészségére, de hivatását példaadóan teljesítette, pl. életének utolsó évében több mint 800 beteglátogatást végzett. „Keresztutadat végigjártad, korán felvetted keresztedet; súlyos volt, de felértél vele, s csak akkor szóltál halkan: Beteljesedett..." Halála előtt két héttel vitték be a szolnoki kórházba, ahol a szentségek buzgó felvétele után tüdőembóliában hunyt el 1980. dec. 12-én. Ott szerepelt a halottak névsorában, amelyet Marosi Atya még utolsó erejével kórházba vonulása előtt a Szolgálat számára összeírt.

„Tartottad a papok szombatját hivatásokért; gyújts kegyelmi lángot, hogy helyedre lépjenek, mint az Úr kívánta, s rendíthetetlenül álljon a papok sorfala."

Confratres

„BOLDOG ÉLET AZ, AMELYIK BETELJESÜLT"
BOKROS SÁNDOR újmisés, élt 24 évet

Szép fehér elsőmisés ruhájában megnyugodott, békés vonásokkal pihent koporsójában 1981. jún. 19-én. Az Úr oltáráért vívott hősi küzdelme után 86 napot tölthetett a papi szolgálatban. Ez volt rövid életének koronája a földön.

Dunaszerdahelyen (ČSSR) született 1957. aug. 6-án, az Úr színeváltozásának ünnepén, aki azután olyan korán elvitte magához dicsőségébe. Négyen voltak testvérek, három fiú, egy lány. Gyerekkorában sokszor kísérte a templomba a buzgó nagymamát és ministrált. Iskoláit helyben végezte mint kötelességtudó, segítőkész diák. Tanítói, társai igen szerették. Mindig szívügye volt a papi hivatásokért és jó papokért való ima és áldozatvállalás. Hivatásának ébredéséről nem sokat tudunk. Talán később nyilvánosságra hozzák naplóját, s ebből nyomon kísérhetjük belső fejlődését. A pozsonyi szemináriumba egyik káplánjuk kísérte be, akit igen szeretett. Ez a pap később káplántársával együtt kilépett. Bizonyára ez is mély nyomot hagyott a lelkében, s buzdította a teljes hűségre és odaadásra.

Szemináriumi évei alatt támadta meg szervezetét a gyógyíthatatlan fehérvérűség. Három évig járt kezelésre a kórházba, beutalóval a Magas-Tátrában is volt. Állapota azonban egyre rosszabbodott. A mit sem sejtő szülők csak akkor szereztek erről tudomást, amikor az utolsó félév elején magas lázzal kórházba került. Kurzustársai nemcsak látogatták, hanem magnóra is vették a febr. 9-én kezdődő előadásokat és bevitték neki, hogy ha közben jobban lesz, tudjon tanulni. Szülők és rokonok, ismerősök, ismeretlenek pedig közben ostromolták a Mindenhatót: engedje meg, hogy tisztalelkű szolgája elérhesse óhajtott célját. Püspöke megértően fogadta az elöljárók fölterjesztését, s így szétmehetett a meghívó: „Örömmel értesítem: a pozsonyi dómban 1981. március 25-én diakónus leszek és 1981. március 26-án az apostolutódnak, dr. Gábris Gyula püspökatyámnak kézföltétele által Krisztus papságában részesülök. Első szentmisémet szülővárosomban mutatom be a Mindenhatónak 1981. március 28-én de. 10 órakor."

Hallgassuk a szemtanút: „22-én, vasárnap Sanyi már odahaza volt, elkérezkedett a kórházból, gondolom azért, hogy az esperes úrral meg tudja beszélni a szentelés részleteit. Két aranyos nővérke kísérte a kórházból, végig ott voltak mindenütt. 26-án, mikor Pozsonyba mentünk, már lázas volt. A nővérek a szeminárium előtt várták és gyógyszert adtak neki. Nagyon szépen ment minden, még szép hosszú beszédet is mondott a püspök úrnak, amiben mindent megköszönt mindenkinek. Utána áldást adott a szemináriumban a nővéreknek. Ők azt mondták, sok papszentelés volt már ott, de ilyen még nem. A végén már magas láza volt. Esperes úr vitte haza autóval, de útközben meg kellett állni: hányinger, 40 fokos láz. Esperes úr felhívta a kórházat, másik nővérem a mentőket, s visszavitték Pozsonyba. Úgy kellett bevinni a kórházba. Még

aznap felhívtak, hogy másnap haza lehet hozni mentővel egy órára, hogy elmondja az újmiséjét, a mentő vár a templom mellett. 3 liter vért kapott, az egyik nővérke ott imádkozott mellette egész éjjel. De másnap olyan erősnek érezte magát, hogy 10 órától otthon lehetett délután 5-ig. Gyönyörűen ment minden. Papok lehettek vagy ötvenen. Mise végén mentő vitte haza a szülői házhoz, ott a két nővér szorgoskodott, hogy feküdjék le egy kicsit. Mire összejött a papság, egy kicsit odaült közéjük enni. Utána megint pihent. Délután még a nagy rokonság is összesereglett. Azután visszavitte a mentő. Édesapja elkísérte.

Az azt követő héten újra vért kapott. Hét végén megint jobban volt és hazakérezkedett. Elsőpénteken felhívott a kórház, hogy érte lehet menni. Az egyik atya az esti mise után ment érte, mi otthon vártuk. Tíz órára értek haza, akkor este még otthon misézett a szülőknek. Elsőszombaton újra. A kisöccse ministrált, Sanyi még egy kis beszédet is mondott. Vasárnap újra visszament a kórházba. Onnan viszi mindennap egy kedves nővér Szencre egy professzorhoz, akit a szeminárium nagyon ajánlott neki. Emberileg nincs segítség, év elején 2—3 hónapot szántak neki, de a jó Istennél semmi sem lehetetlen."

Sanyi megkapta az engedélyt, hogy a kórházban misézhet. Ez sok erőt adott neki. Közben mindenki, aki csak hallott esetéről, megható részvétet és segítőkészséget tanúsított, egyik gyógyfüveket ajánlott, másik lourdes-i vizet hozott, ereklyét küldött stb. Volt család, amelyik egész nagyböjtben nem evett húst, s ezt érte ajánlotta föl.

Az utolsó időben a fiatal pap egyre jobban szenvedett, Az erek már nem bírták a sok vérátömlesztést, felpattogzottak. A lábába művénát tettek. Vérzett a végbele, a szája tele volt hólyaggal, fertőzést kapott, teste is fölsebesedett. Mellé az állandó magas láz. Csendesen tűrt mindent. Pár nappal halála előtt mondta édesanyjának: tudja-e, hogy mi van a Miatyánkban: legyen meg a Te akaratod itt a földön és a mennyben is, — ha a jó Isten úgy akarja, szívesen szenved tovább, ha magához hívja, nyugodjanak meg szent akaratában.

Utolsó erejét összeszedve még részt vett osztálytársai felszentelésének két órás szertartásán. Apja-anyja fájó—boldog érzéssel láthatta a dóm oltáránál, míg minden erejét összeszedve újonnan felszentelt paptársai fejére tette kezét. Mikor este egyikük felkereste a kórházban, azt mondta; „ez volt életem egyik legboldogabb napja." Barátja meghívta a primíciájára. „Az még messze van — volt a válasz —, ahogy a jó Isten akarja."

Jún. 16-án, kedden láza 41.6°-ra szökött föl. Ennek ellenére szerdán este még elmondta a betegeknek utolsó szentmiséjét. Csütörtökön már csak áldozott, és pénteken reggel tíz óra tájban, kezét összekulcsolva, néma imát rebegő ajakkal visszaadta lelkét Teremtőjének. Amilyen szép volt az élete, olyan volt a halála is.

Holttestét nem lehetett a templomban felravatalozni, hogy a menet a főúton ne zárja el a forgalmat; így azonban még sokkal többen vehettek részt a ravatalozócsarnok előtt tartott szabadtéri szentmisén, mint amennyi a templomba fért volna. Vonattal, autóbusszal, autóval sereglettek az emberek. Másfél óráig tartott az elvonulás a koporsó előtt. Fejénél égett a húsvéti gyertya, mellette 24+24 (évei száma) fehér szegfű. A rengeteg koszorút ki sem rakták, mert mozdulni sem tudott volna a sok nép. 10 órakor megérkezett a püspök úr, akkor lecsukták a koporsót és kivitték a csarnok elé, rajta a kehely, paténa, stóla és egy szép feszület. A püspök úr 12 pap — újmisés osztálytársai, esperese stb. — segédletével mondta latinul a szentmisét. Az olvasmányok magyarul és szlovákul hangzottak el, a teológia énekkara énekelt. Esperese, rektora, spirituálisa, majd társai nevében könnyek között legjobb barátja búcsúztatta. Ezrekre menő tömeg kísérte ki a temetőbe, ahol a püspök beszélt.

„Örömmel szenvedek értetek, és testemben kiegészítem, ami Krisztus szenvedéséből hiányzik, testének, az Egyháznak javára" (Kol 1,24), és: „Legyen meg a Te akaratod . . ." Ez a két sokat mondó jelige áll újmisés emlékképein. Hősi erőfeszítése, amellyel a „jó harcot" megharcolta, bár vonzana sok fiatalt Jézus szolgálatába!

Családi beszámolók alapján